

EEN VISIE OP DE

BHAKTI - SŪTRA

VAN NĀRADA

Eindwerk 5de jaar 2005
Śrī Yogeśvarānanda Yoga Mahāvidyālaya

VANOLST FRANK

INHOUD:

- Blz. 3. Inleiding.
- Blz. 10. Definitie van Bhakti of de Hoogste Liefde tot God.
- Blz. 14. Over onthechting en zelf-overgave.
- Blz. 19. Symptomen van Intense Liefde.
- Blz. 26. Het pad van Devotie als Hoogste Doel.
- Blz. 33. Middelen om de Hoogste Liefde te bereiken.
- Blz. 41. Vermijd afleiding en wijdt alles aan God.
- Blz. 48. Onuitsprekelijkheid en aard van de Opperste Liefde.
- Blz. 53. Houdingen van Toewijding.
- Blz. 58. Ontwikkelde vormen van Goddelijke Liefde.
- Blz. 67. Deugden van ethiek en de Hoogste Verering tot God.
- Blz. 81. Uitspraak van de Sanskrietletters.
- Blz. 83. Bronvermelding en bibliografie.
- Blz. 85. Nawoord.

Śrī Nārada Muni met zijn vīṇā of luit.

Inleiding.

Het is belangrijk om weten dat elke mens uniek is, en dat hij voor zichzelf het leven, de waarheid en de weg is. Het pad dat hij volgt ontvouwt zich in hemzelf, terwijl hij zijn weg voortzet in zijn eigen uniekheid en de rol die hij in de verre toekomst bestemd is te spelen in het Goddelijk Plan.

Er zijn verschillende paden om het uiteindelijke Doel (= Zelf-realisatie of Eénwording met God) te bereiken. Het pad van toewijding of liefde, dat in het Sanskriet *Bhakti mārga* heet wordt meestal beschouwd als een alternatief voor het pad van kennis of *Jñāna mārga*, dat wordt behandeld in de *Yoga Sūtra* van Patañjali. *Karma mārga*, of het pad van handeling, wordt gezien als ondersteuning voor beide paden, dit bedoelt, om de geest te zuiveren, en het ontstaan van volgend *karma* (= handelingen van oorzaak-gevolg of actie-reactie) te verhinderen. Het verschaft tevens de noodzakelijke zelfdiscipline dat het denkvermogen geschikt maakt voor de beoefening van yoga volgens welke methode dan ook. De verschillende yoga-systemen staan in principe niet los van elkaar, noch zijn ze als methode op zichzelf voldoende om Zelf-realisatie te bereiken. Ze worden beter aanzien als verschillende takken van een veelomvattende wetenschap van yoga waarin ieder systeem zijn steentje bijbrengt. Op een gegeven ogenblik kan een bepaalde yoga-techniek, meer benadrukt worden dan een andere, wat ons laat denken dat dit beter of veelvuldiger toegepast wordt dan andere technieken, maar we moeten opletten met deze redenering, omdat we niet weten op welke trap van evolutie desbetreffend persoon staat.

De *Bhakti Sūtra* van Nārada wordt beschouwd als een soort handleiding voor hen die God willen realiseren door de kracht van de Liefde. De weg van *Bhakti mārga* wordt geschetst en zodoende is ze zeer geschikt als gids, voor hen die emotioneel van aard zijn, om zo de toewijding aan te kweken die nodig is in het vroege stadia van de ontwikkeling ervan.

Men mag hieruit nu niet besluiten dat toewijding aankweken enkel bestemd is voor mensen met een emotioneel temperament, en zij die een ander pad volgen dit niet moeten ontwikkelen. Immers de natuur streeft naar volmaaktheid, en dus zullen alle aspecten van de menselijke aard moeten ontwikkeld worden, maar zoals reeds voorgaandelijk al gezegd weten we niet welke aspecten al ontwikkeld zijn in de loop van vele levens die de individualiteit al heeft afgelegd op weg naar éénwording. Hij die in dit leven meer intellectueel van aard is zal zich meer aangetrokken voelen tot *Jñāna mārga*, iemand met een emotioneel karakter kiest waarschijnlijk het pad van Bhakti.

De hoog oplopende emoties die duidelijk merkbaar zijn in het beginstadia van ontwikkeling zijn zeer normaal en eigen aan de menselijke aard. Door toenemende toewijding worden deze emoties geneutraliseerd omdat steeds hogere stadia van ontwikkeling bereikt worden. Naargelang we dus steeds hogere stadia bereiken dalen er steeds subtielere krachten neerwaarts die dan door één van onze subtiele lichamen, het *ānandamaya-kośa*, ontvangen worden. Deze ervaringen zijn zo subtiel van aard, dat ze onbeschrijflijk zijn en niet meer als gewone emotie kunnen vertaald worden. Dat is dus de verklaring waarom een toegewijde in het beginstadia overweldigd en zelfs tot wankelen gebracht wordt door zijn hevige gevoelens voor God, en in de hogere stadia rustig, beheerst en gereserveerd is. Als we het Sanskriet woord Bhakti verduidelijken komen we bij de woorden liefde en toewijding, maar dit begrip reikt nog verder. Het woord liefde geeft een groot aantal gevoelswaarden weer, maar wordt tegenwoordig te pas en te onpas gebruikt. In haar zuiverste vorm is zij een aspect van God zelf, die in Zijn transendentale aard zelf Liefde blijkt te zijn. Daarom treft men liefde overal in het leven aan en drukt zij zich op verschillende manieren uit door middel van alle levende wezens.

Het verschil wordt zichtbaar als we zien dat liefde op het hoogste niveau in verband gebracht wordt met de meest verheven ervaringen en gevoelens, en terecht Opperste of God-

delijke Liefde genoemd wordt, en dat liefde in de laagste regionen van het mensen- en dierenrijk vergrofd wordt door een blinde zoeken naar genot, verlangen, seksuele hartstocht en wat nog allemaal van dien aard. Het woord Bhakti heeft niets te maken met de lagere vormen van liefde, noch in het mensen- of dierenrijk, noch in het verband met seks, noch met welke andere wereldse gevoelens dan ook. Het kan enkel gebruikt worden voor die ware Liefde die men kan voelen voor God, in abstracte zin of voor die Goddelijke wezens die men de incarnaties of de vertegenwoordigers van God kan noemen.

Als we het woord toewijding bekijken zien we dat de betekenis ervan even ruim als vaag is. Voor een goed begrip moeten we een onderscheid maken tussen de drie vormen die meestal tot uitdrukking komen: 1) toegewijd zijn aan een doel, 2) toegewijd zijn aan een persoon en 3) toegewijd zijn aan God.

Toewijding aan een doel treffen we bijna overal aan. Zie maar rond naar de verschillende bewegingen waar mensen deel van uitmaken en er hun volledig voor inzetten. Met toewijding van dit type zal natuurlijk alles van de aard afhangen van wat wordt nagestreefd. Als het doel positief van aard is zal het onze spirituele mogelijkheden ontplooiën en de resultaten zullen geluk en voorspoed brengen aan vele mensen. Als het doel echter negatief van aard is, of zelfs gewetenloos, gaat dit op grote schaal erg veel leed veroorzaken, kijk maar in de wereld rondom je heen, dan zie overal de bewijzen dat er in deze visie veel waarheid zit.

Toewijding aan een persoon hangt af van de aard en het motief van degene die toegewijd is en van degene op wie de toewijding gericht is. Als we kijken in de wereld van het zakenleven of de politiek, zien we al snel dat we te maken krijgen met macht en geld. Er is hoegenaamd in bijna geen enkel geval sprake van toewijding. Als toewijding echter vrij is van deze onvolkomenheden en gebaseerd is op de gehechtheid aan een persoon, vanwege diens intellectuele, morele of spirituele kwaliteiten, dan bezit zij een zekere morele of spirituele kwaliteit die zowel edel als bewonderingwaardig is.

Toch moeten we oppassen voor dit soort toewijding, ze heeft de neiging het denken van de toegewijde te beknotten, ja, zelfs aan banden te leggen en het vermogen er aan te ontnemen om de problemen van het leven, vrij, zonder vooroordeel of vooringenomenheid, onder ogen te zien. Als iemand aan een religieuze of spirituele leermeester toegewijd is, moet hij oppassen dat zijn denken niet geconditioneerd raakt door de leer van deze leraar, zodat hij de andere aspecten van de waarheid die even belangrijk zijn niet meer ziet of niet meer weet te waarderen, of de belangstelling ervoor verliest. Zie maar naar India, maar eigenlijk niet enkel in India, maar over gans de wereld zijn nu al *ashrams* (geestelijke centra) verspreid die bewust opgericht zijn om volgelingen te ronselen, om deze dan van de buitenwereld af te zonderen, uit angst hen weer kwijt te spelen. Op de kap van deze mensen worden dan weer goedgegelovige zoekers of toeristen gelokt zodat het fabriekje blijft draaien. Er wordt hier niet beweerd dat alle *ashrams* deze bedoeling hebben, gelukkig maar. Gelukkig ook dat mensen die al een degelijke evolutie achter de rug hebben, het kaf van het koren kunnen scheiden, en dit onmiddellijk door hebben als ze er maar één voet hebben binnengezet of één gesprekje hebben gehad met de zogezegde geestelijke leider. Zo ziet men dus dat zowel toewijding aan een doel, als toewijding aan een persoon niet enkel vatbaar is voor onvolkomenheden, maar ook meestal de vrijheid van handelen en denken van iemand in hoge mate kan beperken, waarbij desbetreffende personen niet uit vrije wil meer kunnen ontplooiën en gefnuikt worden in hun groei.

Toewijding aan God echter is niet alleen vrij van tekortkomingen en gevaren, maar bezit tevens ook het vermogen de spirituele en Goddelijke mogelijkheden die in het diepste van het innerlijke wezen verborgen zit, te ontdekken en tot in het oneindige te ontplooiën. Deze toewijding kan dan, omdat ze gericht is op de Hoogste Liefde en Zaligheid van God, zo een enorme kracht teweeg brengen dat het leven van een persoon volledig veran-

dert. Met deze reden wordt in aforisme 81 van de *Bhakti Sūtra* de nadruk gelegd om voorkeur te geven toegewijd te zijn aan God boven een persoon. De toewijding die gericht is op een spirituele leraar mag niet gericht zijn op zijn persoonlijkheid maar op God die in hem huist. *Īśvara* (zoals Patañjali God noemt) is de ware *guru* (= een ware Meester of Leraar) van alle zoekers en toegewijden, zoals wordt uitgelegd in de volgende aforisme van de *Yoga Sūtra* :

sa pūrveṣāṃ api guruḥ kālenānavacchedāt (1.26)

‘Daar Hij niet is geconditioneerd door de tijd, is Hij de Leraar, zelfs van de Ouden’.

Even aanstippen dat er ook nog commentaren zijn die het woord *Bhakti* verklaren als ‘liefde’ (wat vereniging inhoudt) maar ook als ‘verdeling’. Er wordt dan benadrukt dat verdeling, vereniging wordt. We zijn allemaal verdeeld, door (*Bhakti*) yoga verenigen we ons terug met de ultieme Waarheid, de ultieme Zaligheid, het ultieme Bewustzijn, wat wij God noemen. Nārada zegt dat *Bhakti* uiteindelijk de vrucht van alle soorten yoga is. Hij maakt geen onderscheid tussen *Bhakti* als praktijk, wanneer je nog verdeeld bent, of *Bhakti* als resultaat wanneer je de Eenheid bereikt hebt.

Er zijn vele religies in de wereld, en ze bestaan ervoor, om hun volgelingen de juiste richting te tonen aangaande het gedrag, toch moeten we hier een bedenking maken van wat nu de eigenlijke aard en het eigenlijke doel van religie in het menselijk leven is. Wat voor soort aspect of aspecten een religie ook mag hebben, het belangrijkste en het wezenlijkste is wel dat ze ons de juiste weg wijzen om God te vinden. Gedragsregels zijn voor alle religies anders, op zich is dat niet erg, ze zijn maar een middel en geen doel op zichzelf, ook al worden ze door vele volgelingen wel als zodanig beschouwd. Dit moet men steeds blijven benadrukken, niet enkel om het religieuze leven zinvoller te maken, maar om de zoekende in staat te stellen een onderscheid te maken tussen het niet-wezenlijke van een religieus leven en het wezenlijke ervan, en zich dan te leren concentreren op het wezenlijke ervan. Ook de opvattingen over God of de paden mogen verschillend zijn, de disciplines mogen zelfs zeer uiteenlopend zijn, maar het doel is voor alle religies hetzelfde. Als dit doel ontbreekt, is desbetreffende religie geen religie, wat het dan ook verder mag wezen.

Als we het bovenstaande in ogenschouw nemen zien we dat religie dichter bij de mystiek staat dan het occultisme, het vormt in principe het wezen van het mystieke leven. De echte mysticus zijn aandacht en toewijding gaat enkel uit naar God. Studie die hij verricht is gebaseerd op het bereiken van God, zonder acht te slaan op andere zaken die hem toch maar afleiden van zijn doel. Voor de mysticus is God echt alles, zijn hele leven staat in het teken van God, en dit is dan ook een zaak tussen hem en God, verantwoording wordt dan ook enkel aan God afgelegd. Als je de *Bhakti Sūtra* goed bestudeert zul je merken dat er enkel gesproken wordt over toewijding aan God, je zult er nergens toespelingen vinden over andere kwesties. Ook worden er geen filosofische abstracte vragen behandeld. En verder wordt er ook geen gewag gemaakt over de ontwikkeling van *siddhi*'s (paranormale vermogens), omdat deze niet belangrijk gevonden worden.

Daar je je maar op één enkel doel moet concentreren, je niet aan strenge regels moet houden, en je niet druk hoeft maken over welk filosofisch probleem dan ook, verklaart waarschijnlijk de reden, dat er gesteld wordt, dat het pad van *Bhakti mārga* meer effectiever is dan andere paden. Het vaste patroon dat religie volgt is er niet, en ook geen bijkomstigheden die je vrijheid beperken. Je kunt altijd toewijding aankweken, en dit in welke situatie waarin je je ook bevindt en in welke omstandigheden dan ook.

Van de andere kant houd dat ook in, dat als je geen serieuze toewijding aankweekt, God

nooit zult vinden. God houdt zich niet bezig met zoekers die niet zo erg gemotiveerd zijn en van twee werelden willen genieten, of tevreden zijn met de kruimels van gewone emotionele bevrediging die het religieuze leven schenkt, zoals kortstondige vervoeringen en het zien van mooie hemelwerelden of wat dan ook. Dit is allemaal prachtig maar leid je af van het ware doel, dat God is. Nochtans is dit de toestand waarin de meeste zoekers zich bevinden, maar ze moeten zich ook hier van losmaken om verder te evolueren naar het uiteindelijke Hoogste Doel.

Ontwikkeling van toewijding is voor iedere zoeker noodzakelijk, en de vraag rijst hier, hoe kunnen we toewijding ontwikkelen en hoe moeten we dat vraagstuk bestuderen. Het denken kunnen we meestal beter beheersen dan onze emoties, dus zal men beter het denken kunnen richten op de verschillende aspecten van een intellectueel probleem. Maar het is helemaal wat minder gemakkelijk emoties op te wekken, zoals onze liefde te richten en daadwerkelijk ook te gaan voelen en tevens blijven voelen voor iemand, ook al ligt deze persoon ons nauw aan het hart. Wie het besluit genomen heeft toewijding aan God te willen ontwikkelen, doet er goed aan, eerst te leren hoe er mee te beginnen. Eigenlijk wordt dit probleem niet zo duidelijk, of op een bevredigende manier behandeld in de *Bhakti Sūtra*. Maar zij die al grondig vertrouwd zijn met het denken en de traditie van het hindoeïsme kunnen de eerste aanbevolen stappen al goed begrijpen en dit brengt hen al een goed eind op weg, maar deze stappen zijn natuurlijk niet voor iedereen hetzelfde. Het aankweken van toewijding is dus voor iedere zoeker een noodzakelijk iets, maar hij moet dan natuurlijk ook de algemene beginselen waarop deze ontwikkeling van toewijding gebaseerd is, goed begrijpen en in staat zijn ze toe te passen.

Belangrijk om te onthouden bij de aanpak van het bovenstaande probleem is, dat bij de ontwikkeling van toewijding, er in werkelijkheid eigenlijk geen kwestie is van iets te ontwikkelen, maar meer van openbaring, want de Werkelijkheid die God genoemd wordt is in al zijn aspecten, maar vooral met het verhevenste aspect van Liefde, aanwezig in elk mensenhart. Natuurlijk, liefde is verborgen, en de meeste mensen zijn zich er niet van bewust. Dit komt omdat ze tot over hun oren in de wereld van het materiele vast zitten en verstrikt zijn geraakt in de netten van het verlangen en andere menselijke neigingen. Maar als onze ogen opengaan en we uiteindelijk beginnen te beseffen welke elementen ons verduisteren en weten hoe we ze moeten teniet doen, zal de verborgen Liefde zich weldra ontluike en ten volle openbaren in ons hart.

We moeten hier niet verder ingaan op het probleem van verduistering, illusies, verkeerde of menselijke neigingen, die de Werkelijkheid voor ons verborgen houden, zodat we door middel van vermaak of welk ander middel dan ook, op zoek zijn naar 'iets' buiten ons.

We moeten enkel beseffen of tot het begrip komen, dat het onze heilige taak is, ons denkvermogen grondig aan te pakken en het te bevrijden van alle neigingen en onzuiverheden, zodat het terug vrijkomt van alle waan en duisternis. Als dit gebeurt is, ontstaat terug harmonie, verdwijnen de vervormingen en zullen de sluiers die alles verbergen, stelselmatig verdunnen als sneeuw voor de zon, en zo zal dan de Liefde als één aspect van de Werkelijkheid, schitteren als de heldere maan op een rivier.

Als voorbereiding op het aankweken van liefde moet het denkvermogen dus gezuiverd en geharmoniseerd worden om het vervolgens in een toestand te brengen waarin het kan dienen als voertuig voor de Liefde tot God. Het doel van de voorgeschreven zelfdiscipline, deugden en ook nog andere middelen die moeten ontwikkeld worden, is het tot stand brengen van zo een geestestoestand die geschikt is voor het openen en benutten van een kanaal, tussen de innerlijke en hogere niveaus van ons Wezen, zodat de liefde spontaan en steeds sterker begint op te wellen. Later zal nog worden uitgelegd dat dit proces zelfregenererend is. Hoe meer je God lief hebt, hoe beter je Hem leert kennen en hoe beter je Hem leert kennen, hoe meer onze liefde voor Hem zal groeien, totdat kennis en liefde sa-

menkomen in een toestand van permanent besef van die Werkelijkheid die Zelf-realiserende genoemd wordt.

Twee stadia moet de zoeker op het pad van toewijding zeker in het oog houden. In het eerste stadium is er een periode van voortdurende inspanning, zelfdiscipline, zuivering en de ontwikkeling van die geestestoestand en deze deugden die nodig zijn voor het tot uitdrukking brengen van Bhakti. Perioden van depressie en emotionele vervoeringen wisselen zich af in dit eerste stadium. Doch als de zoeker volhardt in zijn inspanningen en ook tevens de benodigde aanleg heeft, gaat hij geleidelijk over naar het tweede stadium. In dit stadium begint de liefde voor God, spontaan en constant in een steeds sterker wordende mate op te wellen in de zoeker, zonder dat hij daar ook maar iets moet voor doen. Deze toestand die *parā-bhakti* of *paramaprema* genoemd wordt en die verschijnt bij het direct besef van de Werkelijkheid, is heel treffend beschreven in aforisme 54 en geeft de toegewijde de 'vrede die alle verstand te boven gaat'. Dit maakt dan dat de toegewijde gevoelens heeft van Zichzelf genoeg zijn en vol is van gelukzaligheid.

Er moet een degelijk onderscheid gemaakt worden tussen deze twee stadia, want de zoeker kan zich niet veroorloven zijn inspanningen te laten verslappen bij het intensieve proces van het ontplooiën van de diepere toestanden van de Liefde die ook *prema* genoemd wordt, tenzij en totdat het tweede stadium bereikt is en hij al stevig gevestigd is in de liefde tot God. Men moet oppassen dat bij de hogere ervaringen van Liefde die men in het eerste stadium bereikt, en die zoals al eerder gezegd is, zeer intens en wonderbaarlijk zijn, niet gaan denken of ons gaan verbeelden dat we de hoogste ervaringen van Liefde al bereikt hebben, en dat we onze inspanningen al mogen milderen. Als we deze foute redenering volgen zullen we spoedig vastlopen op het pad, wat er in zal resulteren dat we het tweede stadium van *paramaprema* nog niet eens zullen bereiken.

Er zijn veel zoekenden die met de vraag blijven zitten of ze hun toewijding nu op een persoonlijke dan wel op een onpersoonlijke God moeten richten. Er zijn er die denken dat ze toewijding moeilijk kunnen opwekken of richten op een Werkelijkheid die, noch vorm, noch eigenschappen heeft, en daardoor denken dat hun liefde niet beantwoordt kan worden. Anderzijds zijn er anderen die vinden dat het ongepast is om datgene wat in zijn diepste wezen een alomtegenwoordig, alles overstijgend Beginsel is, door middel van een vorm af te beelden en te aanbidden. Zeer belangrijk om te weten is dat deze moeilijkheid gebaseerd is op een misvatting of verward idee omtrent de Werkelijkheid die we God noemen. We moeten weten dat er slechts één Werkelijkheid is die twee aspecten heeft, en deze zijn, alles overstijgend en gemanifesteerd. In zijn alles overstijgende aspect is het een Beginsel zonder enige vorm of eigenschappen. In zijn gemanifesteerde aspect ligt het ten grondslag aan het gemanifesteerde universum, dat een mentale creatie is van het goddelijk Denkvermogen. Het maakt niet uit als we onze toewijding nu richten op Zijn onpersoonlijk aspect, of dat onze aanbidding uit nu gaat naar een persoonlijke God, met als vorm, een symbolische weergave van één van zijn eigenschappen, of een incarnatie van een menselijke gedaante. Onze toewijding zal die éne hoogste Werkelijkheid bereiken en het antwoord zal dan van die éne Werkelijkheid terug over ons komen.

Maar de intelligente zoeker zal bewust of onbewust beseffen, zelfs al aanbid hij God in een concrete vorm, dat zijn toegewijde devotie gericht is op die Werkelijkheid, die het hele universum doordringt en omvat, en dat deze Werkelijkheid daardoor in al haar glorie en macht aanwezig is in de concrete vorm van dat symbool dat er voor doorgaat.

Dat een *avatar* (een goddelijke incarnatie) of een symbolische weergave van het goddelijke in een vorm, de mens kunnen helpen is alom geweten, omdat iets tastbaars wordt geboden om een beeld te kunnen vormen, maar dit is niet op elke toegewijde van toepassing of noodzakelijk. Het behoort tot de mogelijkheden om devotie tot ontwikkeling te brengen van de hoogste graad zonder eender welke vorm of symbool dan ook, en dit dan op

de onpersoonlijke Werkelijkheid die in ons hart huist. Deze Werkelijkheid is verborgen en vormloos alsook ondeelbaar en onhoorbaar. Onze toewijding kan daar zeer zeker op gericht worden en de ontwikkeling kan tot die uiterste intensiteit, ja, zelfs tot extase komen, omdat de Werkelijkheid in al haar volheid in ons hart zijn bestaan heeft, en dit als bron van gelukzaligheid, macht en kennis en met alles wat verband houdt met het spirituele leven.

Het komt misschien ongelooflijk over dat je iets met hoge mate kunt liefhebben wat geen vorm, geluid of substantie bezit, maar het is de echte waarheid en de meest verheven ervaringen van de ware toegewijden getuigen ervan, want het zijn zij op wie de Goddelijke Genade veelvuldig neerdaalt en hun bewustzijn tot extatische hoogten voert. Je hoeft de moed niet te verliezen als je je niet aangetrokken voelt tot een welbepaalde vorm, God in zijn onpersoonlijke aspect kan het voorwerp zijn van de hoogste vorm van toewijding.

Als toewijding authentiek en intens is aan een persoonlijke God, kan zij na verloop van tijd doch steeds onpersoonlijker worden, dit met als reden dat de beperkingen van tijd, ruimte en vorm stelselmatig ontgroeid worden en het bewustzijn van de toegewijde in aanraking komt met de Werkelijkheid die boven tijd en ruimte staat. Als dit gebeurt welt de liefde in haar meest sublieme vorm voortdurend op, vanuit het binnenste van de toegewijde, net alsof het komt uit het niets. De toegewijde mag zelfs bezig zijn met zijn dagdagelijkse bezigheden, zowel lichamelijk als mentaal, voortdurend zal zijn bewustzijn ondergedompeld blijven in de oceaan van goddelijke Liefde. In deze toestand is er nog nauwelijks het gevoel van afscheiding tussen degene die liefheeft en de Geliefde zelf.

Deze vorm van allerhoogste Liefde is niet gemakkelijk te bereiken, maar is wel mogelijk voor ieder mens, omdat God in het hart van iedereen verblijft. We moeten enkel de sluiers verwijderen waarin de Werkelijkheid gehuld is, zodat we deelachtig worden aan het Goddelijk visioen van Liefde en Schoonheid dat ons volledig overweldigt, zodat ons bewustzijn wordt opgeheven in de éénheid met Zijn Bewustzijn. Dit visioen, ook al is het maar tijdelijk en gedeeltelijk, brengt de toegewijde in een toestand van extatische Liefde. Als hij dan nadien terugkeert uit deze verheven toestand voelt hij zich vrij en zichzelf genoeg, en volledig vervuld van een gelukzaligheid die niet onder woorden te brengen is.

Niets van waarde in ons leven wordt zonder inspanning bereikt of komt plotseling zomaar te voorschijn. Voor alles wat we willen bereiken in het leven zal inspanning en volharding aan de dag moeten gelegd worden. En dit geldt zeker voor de verheven feiten in het leven die reeds potentieel in ons aanwezig zijn, en voorbestemd zijn ooit tot ontplooiing te komen, omdat ze deel uitmaken van ons goddelijk erfdeel. Hoelang dit nog op zich laat wachten hangt deels af van ons *karma*, en deels van ons onderscheidingsvermogen of *viveka*, waardoor wij in staat worden gesteld onderscheid te leren maken tussen het Werkelijke en het onwerkelijke, dus tussen wat illusie is en wat een blijvende waarde heeft. Gelukkig is *karma* niet onuitputtelijk en onderscheidingsvermogen slechts sluimerend, beide kunnen we aanpakken als we dit echt willen. We moeten er enkel maar een begin aan maken en dan volharden in onze inspanningen. Het is voor iedere zoeker mogelijk de Hoogste Liefde voor God te ontwikkelen en de staat van Eeuwige Vrede te bereiken die eigen is aan die Liefde en die zonder die Liefde niet te bereiken is.

Tenslotte moeten we nog vermelden dat de meeste commentaren beweren dat Nārada, de eerste zoon van Brahmā zou zijn, of *Brahmakumārah*. In India heeft men nooit rekening gehouden met het begrip 'tijd', er werden dus geen data bijgehouden, bijgevolg weet men dus niet wanneer Nārada geleefd zou hebben. Volgens de Indiase mythologie is hij één van de zeven *ṛṣi*'s of zieners. Aan hem wordt ook de uitvinding van de *vīṇā* of luit toegeschreven. Maar voornamelijk is hij bekend geworden door zijn verhandeling over het pad van devotie, de *Bhakti Sūtra*. We kunnen hier niet verder over het leven van Nārada uitwijden, dat zou ons te ver brengen, maar wie er meer wil over weten zou zich het *Śrīmad*

Bhāgavatam moeten aanschaffen. Verder zijn er mystiekers die beweren dat Nārada en Patañjali dezelfde waren.

De *Bhakti Sūtra* van Nārada omvat 84 aforismen, maar er zijn commentaren die de laatste drie aforismen weglaten omdat ze geen bijzondere details geven. Het zou hier enkel gaan over een opsomming van enkele uiterlijke vormen van Bhakti, en doordat ze uiterlijk zijn, niet als belangrijk genoeg bevonden worden door sommige auteurs. Verder is er ook nog een opsomming van namen van Grote leraren uit de oude tijd die de leer van Bhakti verkondigt hebben. Wie niet thuis is in de geschriften van het hindoeïsme, zou de teksten maar moeilijk kunnen begrijpen. In deze verhandeling worden ze echter wel opgenomen omdat het werk als dusdanig als een geheel beschouwd wordt.

Śrī Nārada Muni, de eerste zoon van Brahmā.

Definitie van Bhakti of de Hoogste Liefde tot God.

1. athāto bhaktim vyākhyāsyāmaḥ

atha = aldus. Dit woord gebruikt men in het algemeen om een onderwerp in te leiden; atah; = daarom (omdat toewijding ook nodig is voor Zelf-realisatie); bhaktim = toewijding; vyākhyāsyāmaḥ = wij zullen uiteenzetten.

Laten we, omdat toewijding aan God noodzakelijk is voor het bereiken van Zelf-realisatie, de leer van Bhakti uiteenzetten.

Met het woord ‘toewijding’, dat we nu verder in deze verhandeling gebruiken wordt dus niet meer bedoeld, het zich toewijden aan een persoon of doel, maar betekent uitsluitend nog de liefde (Bhakti) tot God. Op deze wereld is er geen enkel voorwerp van toewijding, hoe verheven ook, dat niet eindig, vergankelijk en onvolkomen is, de toewijding daarop is dus van korte duur. Als de toewijding van volgelingen op een *avatar* gericht is, zal dit hun zeker kunnen helpen in het eerste stadium van hun ontwikkeling. Maar nadien voor de verdere ontwikkeling baat dit ook niet meer, omdat dit zich allemaal afspeelt in het gebied van tijd en ruimte, en omdat het een toewijding is die gericht is buiten ons en dus ook eindig is. De Werkelijkheid die wij zoeken buiten ons, in allerlei vormen, ligt algeheel in ons hart met al zijn pracht en glorie. Geen enkele *avatar* kan deze toewijding tot ontwikkeling laten komen die al het gemanifesteerde en het ongemanifesteerde omvat, en daardoor de mens tot bevrijding brengt. Ooit zullen we de uiterlijke vorm achter ons moeten laten en proberen DAT te realiseren wat in de vorm verborgen ligt en het ware doel van onze zoektocht is. De ware Werkelijkheid, die alles in zichzelf draagt en die DAT of God genoemd wordt is het enige geschikte doel van onze toewijding of Bhakti. Nārada behandelt het onderwerp vanuit dit gezichtspunt.

De verhalen over persoonlijke toewijding die voorkomen in het *Rāmāyana* of de *Bhāgavata* moet je niet letterlijk nemen, want dan wordt de ware betekenis gemist. Eerst en vooral zijn er veel van die verhalen als allegorieën bedoeld om aan het grote publiek te kunnen tonen of duidelijk te maken wat de hogere waarheden van het spirituele leven voorstellen, en dit op een manier die de gemiddelde mens goed kan begrijpen en onthouden. Verder heeft de toegewijde, ook al lijkt het dat zijn toewijding in deze verhalen uitgaat naar een persoon die zich in de gemanifesteerde wereld bevindt, een wereld die uiteraard eindig is, in feite de Werkelijkheid in gedachten die oneindig is en alles in de kosmos omvat en bevat. De uiterlijke verschijningsvorm wordt enkel als een symbool gezien van de innerlijke Werkelijkheid en deze toewijding is in feite op die Werkelijkheid gericht. In het denken van de gewone zoeker is het onderscheid van de innerlijke Werkelijkheid en de uiterlijke vorm niet helder aanwezig, maar het leeft wel altijd in zijn onderbewustzijn. Diegenen die maar oppervlakkig het hindoeïsme bestudeerd hebben, zullen al snel denken dat de hindoes afgoden vereren, omdat zij symbolische vormen of *avatars* zoals Rāmā en Kṛṣṇa gebruiken voor hun aanbidding, maar dat is niet juist, achter hun werkwijze gaat een filosofie schuil van begrippen van de meest verheven aard met betrekking tot deze Werkelijkheid, die het voorwerp tot aanbidding is en ook Brahman genoemd wordt.

2. sā tv asmin parama-prema-rūpā

sā = hij (d.w.z. Bhakti); tu = maar (d.w.z. deze toewijding is niet gericht op enig object of persoon, maar alleen op God); asmin = aan hem; parama = intens, hoogste; prema =

liefde; rūpā = (heeft de uiterlijke) vorm (van).

Bhakti of toewijding aan God heeft de vorm van een intense liefde voor Hem.

Toewijding aan een doel of persoon hoeft niet het karakter van liefde te hebben, maar kan een vorm van vastbeslotenheid aannemen. De ware toewijding aan God, die Bhakti genoemd wordt, omdat dit een kwestie van zelfovergave is, gaat altijd gepaard met intense emotie of liefde tot Hem. Deze emotionele liefde is echter een uiterlijke vorm, d.w.z. een vorm die zij aanneemt in uiterlijk gedrag in relatie tot God. Naar een dieper aspect van deze liefde wordt verwezen in het volgende aforisme.

3. amṛta-svarūpā ca

amṛta = de nectar van onsterfelijkheid, het besef van onze eeuwige aard, dat ons doet uitstijgen boven de angst voor dood en verval; svarūpā = (heeft de) wezenlijke vorm (van); ca = en.

Terwijl de uiterlijke vorm van Bhakti emotionele liefde is, is de meest innerlijke, wezenlijke vorm ervan een besef van onze ware aard, die eeuwig is en het gebied van verval en dood te boven gaat.

Dit aforisme moet in samenhang met het vorige gelezen worden, zoals het gebruik van het Sanskriet woord *ca* aangeeft. Het tweede aforisme handelt over de uiterlijke vorm van Bhakti, het derde aforisme echter behandelt de diepere, wezenlijke aard ervan. Alles heeft in zijn aard twee aspecten. Het is maar hoe je het bekijkt. Door het oppervlakkig te bekijken zie je het maar van buiten af, maar als je het van binnenuit ervaart, wordt de ware aard gekend.

Neem nu een toegewijde die God intens lief heeft van buitenaf, d.w.z. God buiten hem vereert, dan zie je bijna dezelfde symptomen als bij een verliefd koppel. Hun denken is overspoeld met gedachten over de ander, bij een opwelling van emotie wordt er gehuild en als ze niet bij elkaar kunnen zijn voelen ze zich verloren. Dit noemt men *rūpa* of de uiterlijke vorm van Bhakti en deze is meestal duidelijk aanwezig in het begin stadia van ontwikkeling. Maar als Bhakti verder ontwikkelt en dit de *bhakta* (toegewijde) verder laat ontplooiën wat hem nauwer tot God brengt, neemt zij in toenemende mate de vorm aan van een gevoel van éénheid met Hem. Als dit dan gebeurd verdwijnen alle uiterlijke symptomen grotendeels en worden ze vervangen door een toestand van voortdurend besef van de éénheid met Hem. Daar Zijn (God) ware aard eeuwig is, zal de toegewijde dit ook gaan beseffen en zich zijn eeuwige aard gaan herinneren, dit omdat hij zich dan in een voortdurende toestand van éénheid met Hem bevindt. Dit is de wezenlijke vorm van Bhakti, haar *svarūpa*. Wat we zeker in gedachten moeten houden is het subtiele onderscheid tussen onsterfelijkheid, wat nog in de sfeer van tijd en ruimte plaatsvindt, en eeuwigheid, wat tijd en ruimte volledig overstijgt.

Sommige commentaren stellen dat als je je ware aard herinnert doormiddel van Liefde, en je er in vestigt, je het levenselixir of *amṛta* te drinken krijgt, of er door overspoeld wordt. De juiste bedoeling hiervan is dat je overspoeld wordt door Verheven Vreugde en Opperste Liefde.

4. yal labdhvā pumān siddho bhavaty amṛto bhavati tṛpto bhavati

yat = welke (liefde tot God); labdhvā = bereikend; pumān = man; siddhaḥ = een zuiver en heilig mens met bovennatuurlijke vermogens (siddhi's); bhavati = wordt; amṛtaḥ = onsterfelijk, eeuwig; tṛptaḥ = voldaan, tevreden.

Als dit is bereikt, wordt een mens een Siddha, onsterfelijk en zichzelf genoeg.

Door dit te bereiken wordt iemand volmaakt, hij verwerft alle *siddhi's*, die verkregen zijn doordat zijn bewustzijn één geworden is met het bewustzijn van God. Alle vermogens zijn inherent aan het Goddelijk Bewustzijn, het Bewustzijn dat eeuwig is en alles in zichzelf bevat. Maar deze vermogens interesseren de ware *Siddha* niet, of hij is er zichzelf niet van bewust deze te bezitten, dit omdat alle verlangen weg is, en er geen inspanning meer nodig is om iets te verkrijgen omdat alles in dat Bewustzijn al aanwezig is. Begeerte ontstaat pas als we iets proberen te verkrijgen wat we nog niet bezitten, maar omdat we alles bezitten in het Bewustzijn van éénwording hebben we niets meer nodig en kan het verlangen niet meer bestaan.

5. yat prāpya na kiñcit ca vāñchati na śocati na dveṣṭi na ramate notsāhī bhavati

yat = welke (liefde tot God); prāpya = bereikend, verkrijgend; na = niet; kiñcit = iets; vāñchati = verlangt; śocati = treurt; dveṣṭi = (hij) haat; ramate = verheugt zich; utsāhī = enthousiast; bhavati = wordt.

Als hij de liefde van God heeft bereikt, verlangt hij niets, voelt hij geen bedroefdheid, haat hij niets, verheugt hij zich niet en wordt hij nergens enthousiast over.

Nauw aansluitend vervolg op het vorige aforisme. Elke mogelijke geestestoestand die je je maar kan bedenken is in iedereen aanwezig, en dit als men maar even het gevoel heeft ook maar iets tekort te komen. Als hij daarentegen door versmelting met het Goddelijk Bewustzijn de Opperste Liefde proeft, die ook *amṛta* of nectar genoemd wordt, wordt hij zichzelf genoeg en kan hij niets buiten zichzelf begeren. Dit bereikend en de éénheid voelend met alles in de sfeer van het gemanifesteerde, verlangt hij niets anders meer, treurt hij over niets meer, is hij vrij van haat en jaloersheid, neemt hij geen genoegen meer in de ijdelheden van het leven en wordt hij over niets meer uitbundig. Begeerte verhuult het Goddelijk Bewustzijn in ons hart, begeerteloosheid vernietigt deze verhulling zodat we terug het besef krijgen van onze Goddelijk Ware Aard.

6. yaj jñātvā matto bhavati stabdho bhavaty ātmārāmo bhavati

yat = welke (liefde tot God); jñātvā = kennend; mattaḥ = gek, dronken van vreugde; bhavati = wordt; stabdhaḥ = stil; ātma-ārāmaḥ = vervult van het hoogste Zelf, zonder neiging om buiten zichzelf te zoeken naar welke vorm van bevrediging ook.

Door die liefde (tot God of de ene Werkelijkheid) te kennen wordt hij dronken van vreugde, stil en zichzelf genoeg.

Hier wordt verder gezinspeeld op de gedachte van het vorige aforisme en reikt ons wat meer kenmerken aan van de geestestoestand en het gevoel die het gevolg zijn van Zelf-realisatie. *Mattaḥ* betekent hier niet echt gek, maar wordt echter gebruikt om de intensiteit

weer te geven van die innerlijke vreugde die gevoeld wordt bij het beseffen, dat we overspoeld worden met de Opperste Liefde of van Eénwording met de Hoogste Werkelijkheid. Of anders gezegd, dit realiserend, wordt de toegewijde eerst dronken van zaligheid, dan wordt hij stil en vindt voldoening in het Zelf, door deze ervaring wordt hij dan dronken van vreugde en tot het diepste der ziel bewogen (*amṛta* heeft hier zijn werk gedaan) waarna hij dan zijn vreugde in het Zelf stelt.

Dus naarmate de liefde tot rijping komt maakt deze uitbundigheid van emoties plaats voor een toestand van intense liefde die zo diep is dat er geen uiterlijke tekenen meer voorkomen en men rustig in zijn eigen bewustzijn verblijft. Aan deze vorm van liefde wordt geen uiting meer gegeven en er is ook geen uiterlijke stimulans meer nodig om de intensiteit ervan op peil te houden. Deze liefde is dan in de goddelijke Liefde geworteld en ontvangt haar voeding rechtstreeks van *ānanda* of de goddelijke Gelukzaligheid, zij wordt onafhankelijk van de uiterlijke omgeving en zo wordt men zichzelf genoeg. De *sādhaka* (leerling of discipel) die deze besproken vorm van Liefde wil ontwikkelen zal dit en de twee voorgaande aforismen zeer goed moeten bestuderen zodat ze volledig tot hem doordringen en de diepere betekenis ervan, boven komt drijven in zijn denken. Deze Liefde bevindt zich in het centrum van je eigen bewustzijn, en ze heeft twee aspecten. In één aspect ervan is ze naar buiten gericht en omvat alles in de buitenwereld, dit omdat zij God ziet als bewoner van het gehele gemanifesteerde universum. In het andere aspect is deze Liefde naar binnen gekeerd, waardoor de toegewijde zich bewust is van die éne Werkelijkheid, die in het ongemanifesteerde bestaat, buiten het centrum van zijn bewustzijn.

Naar buiten gerichte liefde heeft als basis, altruïsme en mededogen voor alles wat leeft. Uit het besef van de éénheid van alle leven ontstaat de verheven menselijke broederschap. Deze broederschap der mensheid is niet gevormd of geschapen door de mens, maar bestaat in de natuur, ook al zijn we ons daar niet van bewust. Het is het meest fundamentele feit van het leven zelf, omdat het leven geworteld en afgeleid is van het goddelijk Leven dat het hele universum omvat en doordringt.

Naar binnen gerichte liefde, die het centrum van ons bewustzijn overstijgt is de basis van die Liefde tot God, waarover deze verhandeling spreekt. Het is deze Liefde die ons bewustzijn geleidelijk tot de sfeer van het Eeuwige verheft, en die ons tot het besef brengt van onze eigen ware goddelijke aard. Dit wordt in het Sanskriet dus bedoeld met Bhakti. De resultaten die beschreven zijn in deze drie behandelende aforismen, zijn dus het rechtstreekse gevolg van de goddelijke Liefde die in ons hart opwelt. Er wordt ons aangetoond dat in ons hart en in het goddelijke Hart van het universum de bron verborgen ligt van elke vorm van liefde die de Eeuwige Liefde omvat. Het is enkel mogelijk deze Liefde te ontdekken door af te dalen in de diepste lagen van ons hart. Slagen we hier in en kunnen we dan een kanaal openen tussen onszelf en de bron van de Allerhoogste Liefde, dan zal deze Liefde onophoudelijk uit ons hart beginnen te stromen als een heldere bron en ons vervullen van de hoogste Gelukzaligheid die van nature van haar Eigen is maar zich onder een ander aspect toont. Het is als een natuurlijke waterval met een verborgen en onuitputtelijk bron waardoor het water voortdurend blijft stromen, ook al is er niemand om er zich te laven. Het mooie van deze Liefde is dat zij op niets gericht is, van niets afhankelijk is, zelfs niet vanuit degene waar ze uitstraalt, niet opgewekt is door uitwendige prikkels en geen inspanning vereist.

Al het uiterlijke vertoon van welke symptomen dan ook die in het beginstadium optreden, en te kennen geven dat we een gebrek aan beheersing over onze emoties hebben, zijn het gevolg van een overweldigende invloed van Liefde en Gelukzaligheid op ons bewustzijn, wie die emoties nooit diep intens aanvoelt heeft kan ze ook niet begrijpen.

Als je de betekenis van deze aforismen wil begrijpen zul je moeten beseffen dat geluk en liefde onlosmakelijk met elkaar verbonden is, net zoals haat en ongeluk die hun tegenpolen zijn. Dus als het bewustzijn vervuld is van deze Liefde, is het onmiddellijk vervuld van Gelukzaligheid. Dit brengt dan de in deze aforismen bedoelde geestestoestanden teweeg die de mens van zichzelf genoeg en vrij maakt. Als deze liefde waarlijk op God gericht is, die de bron is van alle Liefde, is er geen grens meer aan de intensiteit en de vermogens die zij aan de toegewijde kan schenken, met als gevolg dat zijn individuele bewustzijn meer en meer versmelt met het Goddelijke Bewustzijn, tot volledige Eénwording of Zelf-realisatie bereikt is en men de eeuwigheid bereikt.

Over onthechting en zelf-overgave.

7. sã na kãmayamãnã nirodha-rũpatvãt

sã = hij (deze liefde); na = niet; kãmayamãnã = bewogen door begeerte, zelfzuchtig; nirodha-rũpatvãt = omdat deze bereikt wordt door het stopzetten van alle wereldse begeerten.

Zij wordt niet gemotiveerd door begeerte, omdat zij tot uitdrukking komt in, en bereikt wordt door het uitschakelen van alle wereldse begeerten.

Het is duidelijk dat ware Bhakti tot God niet door wereldse verlangens opgewekt kan worden, omdat ze enkel kan bereikt worden als juist deze verlangens vernietigd worden. Een andere vertaling zegt ook dat de hoogste Liefde niet kan gebruikt worden om begeerten te vervullen, want haar wezen is zelfverloochening. Dit is juist, omdat echte Liefde een liefde is die zuiver is en in zichzelf bestaat, zonder begeerten en afstand doend van alles, ze kijkt niet naar zichzelf, verlangt niets, en geeft enkel zichzelf. Ze is er gewoon voor de oprechte zoeker die er zich aan overgeeft, en tevens de begeerten achter zich heeft gelaten. Zoals je wel kunt merken hebben we het hier over een volkomen onzelfzuchtige rijpe liefde die ook *paramaprema* genoemd wordt. Dit is een staat van liefde tot God die je niet zomaar kunt bereiken, je zult er een aantal fasen voor moeten doorlopen waarin persoonlijke verlangens en zelfzuchtigheid een rol spelen, maar steeds in mindere mate. De kracht van deze liefde is mysterieus, want als wij, zo zelfzuchtig als we zijn, God 'willen' bereiken en dit lang genoeg volhouden, Hij ons dit verlangen zal vervullen, maar tevens ook, ons zuivert en bevrijdt van deze verlangende invloed van begeerte.

Wil je echter liefde gebruiken om wereldse begeerten te vervullen, zul je snel merken dat deze liefde eindig is en verdwijnt als het object van de begeerte er niet meer is, er is hier hoegenaamd geen sprake van hogere Liefde, want deze bestaat niet in egocentrische begeerten. Als we vrezen dat we de wereldse verlangens niet kunnen uitschakelen omdat ze te vastgeroest zitten, kunnen we ze ook leren omzetten door het aankweken van het verlangen om God in ons te vinden. We zullen dan merken dat de gewone verlangens achterblijven en het verlangen God in ons te vinden verder vergroot. Zo verdwijnen stilaan de wereldse verlangens geheel en stellen we vast dat we er geen moeite hebben moeten voor doen deze verlangens te vernietigen. Vergeet ook niet dat als we intensief een verlangen willen vernietigen, we er ons nog heftiger kunnen aan binden, door dit probleem te voeden in en met het denken.

8. nirodhas tu loka-veda-vyãpãra-nyãsaḥ

nirōdhah = het stopzetten (van begeerten); tu = maar, integendeel; loka-veda-vyāpāra = van de vervulling van wereldse en godsdienstige verplichtingen; nyāsa = verzaking door toewijding aan God.

Het uitschakelen van begeerten betekend echter niet het verzaken van wereldse en religieuze plichten, maar deze in dienst stellen van God.

Als we de daden van een gewoon mens ontleden zullen we vaststellen dat deze daden vrijwel altijd worden bepaald door één of andere begeerte, en alle activiteiten die hij uitvoert beogen meestal een persoonlijk doel, al is hij zich daar niet altijd van bewust. Neem nu dat iemand erg streng begeerteloosheid begint te beoefenen dat hij zelfs ophoudt met het doen van dingen die door sommige verlangens worden gemotiveerd. Dit kan enkel maar tot chaos leiden in zijn leven en in de sociale omgeving waarin hij zich bevindt. Dit aforisme waarschuwt hier voor de verkeerde opvatting van begeerteloosheid. Een mens is en blijft nog altijd verplicht om alle verantwoordelijkheden trouw te vervullen die op zijn weg gekomen zijn en die een deel uitmaken van zijn plicht, dit als gevolg door de wet van *karma* en door relaties die hij met anderen heeft aangegaan. Wil hij een selectie maken van zijn activiteiten moet hij zijn eigen oordeel gebruiken, geleid door wijsheid en onderscheidingsvermogen en niet door persoonlijke vooroordelen en voorkeuren. Zo zal men al de overbodige geplande activiteiten afbouwen en overboord gooien, en de andere plichtsbesepte activiteiten trouw in dienst stellen van God.

9. tasminn anyatā tad-virodhiṣūḍāsīnatā ca

tasmin = in Hem; anyatā = onverdeelde toewijding; tad-virodhiṣu = tot alles wat tegen Hem ingaat of de vereniging met Hem belemmert; udāsīnatā = onverschilligheid; ca = en.

Begeerteloosheid betekend ook niets anders verlangen dan Hem, en onverschilligheid ten opzichte van alles wat strijdig is met Hem, of een obstakel vormt voor de eenwording met Hem.

Dit aforisme is in principe een diepergaand vervolg op het vorige en een inleiding op de twee volgende. Hier wordt dieper ingegaan op begeerteloosheid. Met deze vorm van begeerteloosheid wordt niet bedoeld, dat we niet meer naar God mogen verlangen, maar dat we in feite enkel naar Hem moeten verlangen, en verder een onverschillige houding moeten aannemen op alles wat niets met Hem te maken heeft, of een obstructie vormt op het pad van onze éénwording met Hem. Om het de lezer gemakkelijker te laten begrijpen wordt de verdere verklaring van dit aforisme in de twee volgende gegeven, dit omdat het behandelende aforisme als het ware opgesplitst is in de twee volgende.

10. anyāśrayāṇām tyāgo 'nanyatā

anyāśrayāṇām = van alle (vormen van) steun; tyāgaḥ = verzaking, het opgeven van; anyatā = volledige toewijding.

Volledige toewijding betekent het opgeven van afhankelijkheid van alle andere vormen van steun buiten het voorwerp van toewijding.

Het is vanzelfsprekend dat inspanning en concentratie een vereiste zijn, voor het streven naar het goddelijke leven dat in ons hart verborgen ligt, maar tevens ook voorbij het centrum van ons bewustzijn verblijft. Dit betekent dat we toewijding met het gehele hart moeten ontwikkelen en ieder ander toevlucht, zoals steun en afhankelijkheid van welk object dan ook, dat niet het object van toewijding is, moeten opgeven, en dit om een schuilplaats bij Hem te zoeken en te verkrijgen. Het is noodzakelijk je toewijding te beperken tot één enkel voorwerp, meerdere voorwerpen echter leidt het denken voortdurend af en maakt gerichte toewijding en intense concentratie op één enkel aspect onmogelijk. Om de uiteenlopende behoeften te bevredigen van ons wereldse bestaan zijn we afhankelijk van verschillende zaken en personen, dit komt omdat ze alle beperkt en onvolmaakt zijn en ze ons nooit kunnen geven wat we echt nodig hebben. Dit kan immers enkel God alleen, omdat hij de bron is van alles in de wereld, enkel Hij kan ons voorzien in alles wat we nodig hebben, en ook in alles wat we verdienen. Als we ons aan Hem overgeven met hart en ziel, worden we begeerteloos, omdat, als we éénmaal met de bron van alle verlangens versmolten zijn, er niets meer overblijft wat we nog kunnen wensen.

11. loka-vedeṣu tad-anukūlācaraṇaṃ tad-virodhiṣūdasīnatā

lokavedeṣu = in wereldse en religieuze zaken (loka = wereld, veda = ‘vedisch’, religieus);
tad-anukūlācaraṇaṃ = gedrag dat daarmee in overeenstemming is; tad-virodhiṣūdasīnatā
= onverschilligheid tegenover datgene wat daarmee strijdig is.

Onverschilligheid ten opzichte van alles wat strijdig is met Hem, of een obstakel vormt voor de eenwording met Hem, vormt geen beletsel voor gedrag in overeenstemming met Hem of voor de vervulling van wereldse en religieuze plichten.

Dit kan verder verduidelijkt worden door te vermelden dat het navolgen van alles wat met de hoogste Liefde in overeenstemming is in de dingen der wereld en tevens ook in dat wat overeenstemming vindt met wat in de geschriften staat, verder mag voortgezet worden al is het geen doel op zichzelf, het zal ons ook niet hinderen, maar het is wel belangrijk voor iemand die zowel een groot verantwoordelijkheidsgevoel heeft, als voor iemand die een religieuze toegewijde is.

Hieruit kunnen we dus afleiden, dat het een grote misvatting is, te denken dat bij de ontwikkeling van toewijding tot God, de wereldse en religieuze verplichtingen een belemmering zouden zijn en moeten opgegeven worden. We mogen niet vergeten dat toewijding aan God een innerlijke houding en toestand van bewustzijn is en dat dit onze lichamelijke en mentale activiteiten niet mogen hinderen. Het zou pas een belemmering zijn als we gaan wakker liggen of piekeren over het feit dat we deze plichten niet meer mogen uitvoeren. We moeten hier toch wel opmerken dat in een toegewijd leven aan Hem, de nadruk gelegd wordt op het vervullen van wereldse en religieuze verplichtingen, en dat toewijding aan de Allerhoogste, de mensen er niet toe mogen aanzetten, dat zij, terwijl ze hun toewijding ontwikkelen, hun verdere verplichtingen zouden moeten opgeven en zo storende elementen worden in de maatschappij en een bron van chaos in de samenleving. Dit zou een morele aanfluiting zijn en geen goed voorbeeld voor de samenleving. Het zou tevens vijandigheid opwekken bij de mensen die er rechtstreeks en onrechtstreeks onder lijden of bij betrokken zijn. Dit zou er zelfs toe kunnen leiden dat de waarde van de toewijding onderschat en misprijst wordt, en zijn leer zelfs veroordeeld wordt.

In de *Śiva Sūtra* wordt gezegd dat onze lichamelijke en mentale activiteiten niet hinderlijk zijn voor toewijding, omdat deze plaatsvinden in de periferie van ons bewustzijn. Dat is dus de reden dat de innerlijke niveaus van bewustzijn er niet door worden beïnvloed. Om-

dat toewijding aan God via het centrum van ons bewustzijn naar binnen is gericht, heeft zij ook werkelijk met deze niveaus van bewustzijn te maken, en zal dat wat in de periferie van het bewustzijn plaats vind geen beletsel voor haar vormen, als de toewijding tenminste echt is en op de juiste wijze wordt ontwikkeld. Om die reden is het mogelijk om door te gaan met het vervullen van onze religieuze en wereldse verplichtingen en tegelijkertijd de geest in een toestand van intense toewijding te houden.

12. bhavatu niścaya-dārḍhyād ūrdhvaṃ śāstra-rakṣaṇam

bhavatu = moge er zijn; niścaya = geloof, overtuiging; dārḍhyād =krachtig, diep; ūrdhvaṃ = na, volgend op; śāstra = gedragscode, voorgeschreven door sociale of religieuze voorschriften; rakṣaṇam = het bewaren, beschermen, in acht nemen.

Het naleven van religieuze en sociale voorschriften moet worden voortgezet, zelfs nadat het geloof in en de liefde tot God sterk en diep zijn geworden.

Dit aforisme wordt best samen met het volgende bestudeerd. Hier wordt gezegd dat het navolgen van de wereldse en religieuze of spirituele handelingen die voorgeschreven zijn, en geacht worden om tot uitvoering te brengen, dienen gevolgd te worden tot het vertrouwen in en de liefde voor God diep en stevig geworteld is. Het volgende aforisme beschrijft echter het risico dat er is, als je innerlijk niet overtuigd bent van de waarheid en de liefde, je niet houdt aan de voorschriften of het pad niet volwaardig genoeg inschat.

Elke toegewijde zal in zijn leven een stadium bereiken, dat de liefde die hij voor God voelt, zo intense vormen aanneemt, dat zijn bewustzijn zich automatisch terugtrekt in de innerlijke niveaus van zijn wezen. Dan wordt het erg moeilijk om de gewone activiteiten die onderdeel zijn van de sociale en religieuze verplichtingen nog te kunnen uitvoeren. Nochtans is hij echter gebonden om deze handelingen zo lang mogelijk uit te voeren, maar op een gegeven moment gebeurt het dat door de intensiteit van zijn overweldigende liefde, hij dit niet meer kan doen. Het enige wat hem dan rest is het zich overgeven aan het feit dat hij ze tijdelijk moet opgeven, totdat zijn liefde enigszins wat gerijpt is en hij zijn mentale en emotionele evenwicht terug vindt. Als deze fase voorbij is en de toegewijde staat steviger gevestigd zowel mentaal als emotioneel, kan hij de draad terug opnemen om alles te volbrengen zoals zijn *dharma* het wil (*dharma* wil zeggen dat we een onzichtbare weg (plicht) af te leggen hebben die uiteindelijk resulteert in bewustwording van wie of wat we in werkelijkheid zijn).

13. anyathā pātitya-śaṅkayā

anyathā = anders; pātitya = van een val; śaṅkayā = vrees, risico.

Anders loopt hij het risico dat hij de staat van devotie die hij reeds heeft bereikt kwijtraakt.

Een zeer belangrijk aforisme dat nauw aansluitend met het vorige, zeer goed moet bestudeerd worden, want als men hier te licht over gaat zal men God nooit bereiken en altijd maar op dwaalsporen terecht komen. Er wordt niet voor niets in de vorige aforismen gehamerd op het feit dat men zijn plichten moet nakomen als je naar Zelf-realisatie streeft.

Hou je je niet aan je verplichtingen of ga je ze uit de weg, wordt je steeds opnieuw met de feiten geconfronteerd, altijd opnieuw, tot je de les door hebt. Bij de gewone mens worden

hier dus vele levens aan verspild. Nu, als de toegewijde zich houdt aan al zijn verplichtingen, blijft hij op het goede spoor, vanwege de begeleiding en bescherming die door *dharma* wordt verschaft. Als hij echter het pad van *dharma* verlaat door zijn verplichtingen achterwege te laten, kun je hem vergelijken met een stuurloos schip dat zonder kompas over de oceaan drijft, hier is de kans dan zeer groot dat hij het spoor bijster raakt en terug valt in de verlokkingen en verlangens van het wereldse leven. Enkel als een toegewijde zeer ver gevorderd is, en het heldere licht van de intuïtie zijn pad begint te verlichten, kan hij het zich veroorloven de betrouwbare begeleiding van de voorgeschreven gedragsregels naast zich neer te leggen, maar enkel dan dus, omdat hij dan de eerste stadia van verlichting al heeft bereikt. Maar toch moet hij nog altijd zeer waakzaam blijven, want diegenen die steeds verder vorderen op het pad van de innerlijke ontplooiing van het bewustzijn zullen altijd op de proef gesteld worden, en dit om de achter gebleven zwakheden, die wel steeds geringer worden, maar ook steeds subtieler, in hun karakter op te sporen en te verwijderen. Dit moet gebeuren, het is niet om je te dwarsbomen maar het is een hulp om je innerlijk volledig te zuiveren en je gelijk aan God te maken, zodat versmelting met Hem geen unicum is, maar iets wat normaal en vanzelfsprekend is, in dat, wel te verstaan, vergevorderde stadium van innerlijke liefde en zuiverheid.

14. loka 'pi tāvad eva bhojanādi-vyāpāras tv ā-śarīra-dhāraṇāvadhi

loka = sociale gewoonten en gebruiken; api = ook; tāvad = in die mate; eva = alleen; bhojanādi-vyāpārah = de handelingen van het eten, aankleden etc.; tu = maar, aan de andere kant; ā-śarīra-dhāraṇā-avadhi = om lichaam en ziel bijeen te houden.

Sociale gewoonten en gebruiken moeten alleen in dezelfde mate worden nageleefd als religieuze voorschriften. Maar de activiteiten om het lichaam in stand te houden, zoals eten, aankleden, enzovoort, moeten worden uitgevoerd zolang het lichaam leeft.

Activiteiten die verband houden met het leven van een toegewijde, worden in drie categorieën ingedeeld: 1) religieuze verplichtingen, 2) het naleven van sociale gewoonten en gebruiken en 3) activiteiten die verband houden met het onderhoud van het fysieke lichaam. Over religieuze, sociale en wereldse verplichtingen hebben we het in de voorgaande aforismen al ruimschoots gehad, doch omdat het zeer belangrijk is wordt het nog eens in een korte opsomming herhaald.

De religieuze verplichtingen moeten zolang worden nageleefd, totdat de toegewijde zijn devotie tot God, zo een intens, sterk, rijp en diep geworteld niveau heeft bereikt, dat het innerlijke licht van de intuïtie in staat is de toegewijde te begeleiden op het pad dat hij volgt en het leven dat hij leeft. De wereldse en sociale verplichtingen lopen hier gelijkopgaand mee; *dharma* begeleidt hem, totdat de eerste stralen van de verlichting zijn pad duidelijk verlicht, zodat hij dan samen met het tevens gerijpte *viveka* zijn pad verder kan zetten tot hij zijn doel bereikt heeft. Het derde punt dat hier aangehaald wordt is ook zeer belangrijk en niet te onderschatten, het gaat hier over het onderhoud van het fysieke lichaam en zijn noodzakelijk levensbehoeften. Eerst en vooral moeten we weten, dat als we geen acht slaan op ons lichaam en het verwaarlozen, het lichaam ziek wordt of zelfs afsterft. Na het sterven krijgen we na een poosje onvermijdelijk weer een nieuw lichaam, zodat alles weer opnieuw kan beginnen, tenslotte moet toch alles volbracht worden zoals *dharma* het wil. Als het lichaam ziek wordt kunnen de hierboven eerste twee vernoemde punten ook niet goed worden vervuld, dit omdat als de gezondheid slecht is, dat een enorme hinderpaal is op het pad, want het denken is voortdurend gericht op het lichaam, wat de alertheid weghoudt van het doel. Men zou in principe het lichaam niet mogen gewaar worden, zodat

het op dat vlak geen hinderpaal is. Dus stop nooit met de activiteiten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding van lichaam en geest. Eten, drinken, rusten, slapen, je kleden, je verzorgen, maar ook seks hebben, je verdedigen, jezelf en anderen lief hebben, vriendelijk zijn en niet haten zijn dingen die er allemaal bijhoren, omdat ze essentieel zijn om het lichaam en de geest levend en gezond te houden en ze naar behoren te laten samenwerken en functioneren. Veel hangt er natuurlijk van af in welke fase van evolutie je je bevindt, of dat je sommige dingen nog belangrijk vindt en andere minder nodig acht, of dat je je over sommige dingen zelfs geen zorgen meer maakt.

Symptomen van Intense Liefde.

15. tal-lakṣaṇāni vācyante nānā-mata-bhedāt

tat = daarvan (van devotie); lakṣaṇāni = tekens, aanwijzingen; vācyante = worden (nu) opgesomd; nānā = verschillende; mata = meningen, opvattingen; bheda = verschillen.

De uiterlijke tekenen van de liefde tot God, zoals in verschillende opvattingen weergegeven, zullen nu worden opgesomd.

In de volgende vier aforismen wordt er getracht een beschrijving te geven van de uiterlijke symptomen van de liefde voor God, doch deze worden vluchtig behandeld, met als reden dat ze van een ondergeschikt belang zijn. Al naar gelang het temperament, de omstandigheden en de intensiteit van toewijding kunnen symptomen steeds andere gedaanten aannemen, zoals; de hevigheid van verering en aanbidding; de vreugde voelen van het veelvuldig toespraken geven over Zijn Heerlijkheid, Grootheid en Glorie of deze allemaal willen beluisteren; het vermijden van alle hinderlijke gedachten zodat men kan genieten van de gelukzaligheid van de liefde tot God, en het alleen voldoening vinden in het Zelf; en tenslotte, alles opdragen aan Hem (gedachten, woorden en daden) en het gevoel van extreme onrust dat opsteekt, als men Hem maar even dreigt te vergeten.

Eigenlijk gaat het om de toestand van de emoties, de houding en de gesteldheid van het innerlijke. Alleen deze tonen de kwaliteit en de intensiteit van de overgave. Want als de toegewijde de overgave in zijn meest intense vorm ervaart wordt hij juist rustig en afwezig, dit omdat zijn bewustzijn zich heeft teruggetrokken in de diepste lagen van zijn innerlijke. Er zijn commentaren die beweren dat deze enkele aforismen van een andere datum en van een andere hand zijn, en geven er een redelijke uitleg voor; 'Het diepzinnige karakter van de andere aforismen en de mogelijkheid van inlassingen in aanmerking genomen, is het waarschijnlijk dat deze aforismen later zijn toegevoegd door iemand die deze verhandeling vollediger wilde maken. Zulke inlassingen zijn niet ongewoon in verhandelingen als deze, die in een tijdbestek van eeuwen tot ons gekomen zijn' (zie vooral aforisme 19 waar Śrī Nārada (Śrī = respectvolle titel) over Nārada spreekt).

16. puṣṭi-ādiṣu anurāga itī pāraśaryaḥ

puṣṭi-ādiṣu = (in de) verering (voor de Heer); anurāgaḥ = gehechtheid, hevigheid; itī = dit woordje wordt algemeen gebruikt om de exacte woorden die gesproken zijn weer te geven of om de woorden weer te geven, zoals men meent dat ze door iemand gesproken zijn en algemeen aanvaard zijn, zoals het in westerse talen wordt weergegeven door aanhalings-tekens; pāraśaryaḥ = de leerling van de wijze Pāraśara.

Volgens de leerling van Pārāśara kan de hevigheid van de aanbidding van de Heer een teken van toewijding zijn.

Er wordt hier gesproken over ‘de’ leerling van Pārāśara, namelijk Vyāsadeva. Andere vertalingen echter beweren dat Vyāsadeva de zoon van Pārāśara is, wie zal het zeggen. Hier wordt Bhakti omschreven als toewijding aan handelingen van verering, en toewijding aan het religieuze leven. We gaan dat aantonen aan de hand van enkele aforismen uit de *Bhagavad-Gītā*:

*ye yathā mām prapadyante tāms tathaiva bhajāmy aham
mama vartmānuvartante manuṣyāḥ pārtha sarvaśaḥ* (4.11)

‘Allen volgen hoe dan ook mijn weg, O zoon van Pṛthā, en naargelang een ieder zich aan Mij overgeeft, beloon ik hem’.

Hier merk je duidelijk welke weg (handelingen van verering, of welke religie dan ook) je ook volgt, als je het vol overgave aan Hem doet, wordt je uiteindelijk beloond door Zijn goddelijke Genade.

*satataṁ kīrtayanto mām yatantaś ca dṛḍha-vratāḥ
namasyantaś ca mām bhaktyā nitya-yuktā upāsate* (9.14)

‘Immer Mijn roem verheerlijkend, vastberaden voortstrevend en zich voor Me verootmoedigend, aanbidden deze grote zielen Me onophoudelijk en toegewijd’.

Hier wordt duidelijk gesproken over hevige aanbidding en verering, en dit moet niet in een grot of bij een geestelijke leraar, maar dit kan gebeuren waar, wanneer en in welke situatie of levensstaat ter wereld dan ook, zelfs als gezinshoofd.

*aham sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate
iti matvā bhajante mām budhā bhāva-samanvitāḥ* (10.8)

‘Ik ben de oorsprong van de ongemanifesteerde en de gemanifesteerde wereld. Alles komt voort uit Mij. De wijzen, die hiervan doordrongen zijn, bewijzen Me toegewijde dienst en aanbidden Me met heel hun hart’.

Als je je realiseert wie of wat God werkelijk is kun je niets anders meer dan Hem dienen en aanbidden, waar, wanneer of in welke religie dan ook, je ziet in alles God en handelt ernaar.

17. kathādiṣv iti gargaḥ

kathā-ādiṣu = (in) toespraken (over Zijn heerlijkheid en grootheid); iti = aldus, volgens;
garga = een wijze met de naam Garga.

Volgens Garga kan het veelvuldig houden van toespraken over Zijn heerlijkheid en grootheid een teken van toewijding zijn.

Andere vertalingen zeggen dus ook dat veelvuldig toespraken houden over Zijn heerlijkheid een teken van toewijding kan zijn, maar zij voegen er nog aan toe dat ook het vreugdevol beluisteren van deze toespraken en Hem daardoor prijzen ook een vorm van toewijding is. Aan de hand van enkele aforismen zullen we dit aantonen. De *Bhagavad-Gītā* zegt hierover:

*mac-cittā mad-gata-prāṇā bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nityam tuṣyanti ramanti ca* (10.9)

‘De gedachten van Mijn zuivere toegewijden wonen in Mij en hun leven is aan Mij toegewijd; en door elkaar te verlichten en voortdurend over Mij te spreken beleven ze grote voldoening’.

Een zuivere toegewijde kan niet anders dan over God spreken, omdat zijn hart er vol van is, hij wil vierentwintig uur per dag mededelen wat hij voelt. In het beginstadium van de toegewijde dienst tot God schept hij genoeg in de dienst zelf, gaat hij een stadium hoger is hij vervuld van de goddelijke Liefde en in het hoogste stadium proeft hij Gods Liefde en versmelt hij ermee. De zaadkorrel van de Liefde wordt in elk hart gezaaid, je kunt het verwaarlozen of het verzorgen tot het ontkiemt, als het tot ontkieming komt wil de toegewijde het overal mededelen, en wekt hij zo, gelukkig maar, soms nieuwe smachtende zaden die onbewust maar dorstig op zoek zijn naar het water van de Liefde. Door de plant trouw te voeden met Bhakti wordt ze zo groot dat hij uit zijn voegen barst (de verlichting krijgt) en ze nadien de gelijkenis God krijgt, die ze in principe altijd al geweest is. Jammer genoeg komen er maar heel weinig zaadjes tot ontkieming, zodat er maar enkelen gewekt worden voor het goddelijke pad van Liefde. Het *Śrīmad Bhāgavatam* zegt:

*tatrānvaham kṛṣṇa-kathāḥ pragāyatām anugraheṇāśṛṇavam
mano-harāḥ tāḥ śraddhayā me ’nupadam viśṛṇvataḥ
priyaśravasy aṅga mamābhavad ruciḥ* (1.5.26)

‘O Vyāsadeva, door de genade die ik tijdens mijn omgang met de grote Vedāntisten van hen ontving kon ik ze de aantrekkelijke activiteiten van Heer Kṛṣṇa horen beschrijven. Terwijl ik aandachtig toehoorde, kreeg ik steeds meer de smaak van deze verhalen van de Persoonlijkheid Gods te pakken’.

Mensen zijn er van nature toe geneigd naar verhalen en vertellingen te luisteren over alles wat er in de wereld gebeurt, dit is het gebied van hun interesse, maar het brengt hun echter niets vooruit en ze verdoen er hun tijd mee. Als ze daarentegen over de verhalen van God en zijn geliefde meesters en andere heiligen horen spreken, al zijn het maar allegorieën, komen ze in direct contact met de energie van God onder vorm van emotie. Dit kan er toe leiden dat de toegewijde zich los kan maken van de greep van de wereld en zoekende wordt naar, en gehecht wordt aan, God. Dit is wat men onder *sat-saṅga* (bijeenkomsten onder yogamiddens, zie ook aforisme 43) kan ervaren en beleven. Volgens het *Śrīmad Bhāgavatam* heeft Nārada dit aan den lijve ondervonden. Doordat hij de verhalen over de Heer uit de juiste bronnen (*bhakti-vedānta*’s) vernomen heeft, heeft hij bezit gekregen van het eeuwige leven, de onbegrensde kennis en de peilloze gelukzaligheid.

18. ātma-raty-avirodheneti śāṇḍilyaḥ

ātma = het Zelf; rati = het genieten van gelukzaligheid; avirodhena = onbelemmerd; iti = aldus, volgens; śāṇḍilyaḥ = een wijze met de naam Śāṇḍilya.

Volgens Śāṇḍilya kan het onbelemmerd genieten van gelukzaligheid die door de liefde tot God wordt veroorzaakt een teken van toewijding zijn.

Er zijn andere vertalingen die nog vermelden dat men de hinderlijke gedachten moeten vermijden, zodat we voldoening in ons zelf vinden en dan ten volle kunnen genieten van de zaligheid in en van God. Dit is ware toewijding in wording. Voor de verklaring van dit aforisme nemen we ter verduidelijking een aforisme uit de *Bhagavad-Gītā*, dit zegt ons:

*mahātmānas tu māṃ pārtha daivīm prakṛtim āśritāḥ
bhajanty ananya-manaso jñātvā bhūtādim avyayam* (9.13)

‘O zoon van Prthā, degenen die niet begoocheld zijn, de grote zielen, worden beschermd door de goddelijke Natuur. Ze zijn geheel in toegewijde dienst, omdat ze Mij kennen als de Allerhoogste Persoonlijkheid Gods, de oorspronkelijke en onuitputtelijke’.

Degenen die niet begoocheld zijn, zijn dus de ware toegewijden en hebben hun denken volledig gezuiverd. Zij kennen God door Bhakti, door Zijn Genade en door versmelting met Hem. Een volgend aforisme uit de *Bhagavad-Gītā* laat zien hoe de toestand van de toegewijde is als hij nog in *Māyā* (de grote begoocheling, illusie) verblijft:

*mamaivāṃśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ śaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati* (15.7)

‘De levende wezens in deze geconditioneerde wereld zijn eeuwige deeltjes van Mij. Als gevolg van hun gebonden bestaan zijn ze in een hevige worsteling verwickeld met de zes zinnen, waar de geest één van is’.

Dit is de toestand van *avidyā* of onwetendheid. De drie *guṇa*’s of hoedanigheden van al het gemanifesteerde (*sattva* = zuiverheid, evenwicht; *rajas* = hartstocht, beweeglijkheid; en *tamas* = traagheid, stabiliteit) zijn volop in werking. De vijf zintuigen en de geest moeten samen met de *guṇa*’s onder controle gebracht worden. Er moet dus terug van onwetendheid naar weten (*vidyā*) geëvolueerd worden. Maar het is niet belangrijk om hier verder op in te gaan, want volgens Nārada moet je niet wakker liggen van het bovenstaande, van hoe moet je dit of dat oplossen, je moet je enkel op God richten en je overgeven aan Hem, dan gebeurt éénwording automatisch. Bhakti is daar volgens hem de meest geschikte methode en weg voor.

19. nāradaḥ tu tad-arpitākṣhilācāratā tad-vismaraṇe parama-vyākulateti

nāradaḥ = de Goddelijke figuur die deze aforismen waarschijnlijk heeft geschreven; tu = maar; tad-arpitākṣhilācāratā = de staat waarin alle verplichtingen aan Hem zijn opgedragen; tad-vismaraṇe = bij het vergeten van Hem; parama-vyākulatā = het gevoel van extreme onrust; iti = aldus.

Volgens Nārada is het opdragen van alle verplichtingen aan Hem en het gevoel van extreme onrust die ontstaat door Hem te vergeten een teken van toewijding.

De verplichtingen die hier vernoemt worden zijn, alle gedachten, alle woorden, en alle daden, deze moeten allemaal opgedragen worden aan Hem, en wanneer dan een extreem ongemak ontstaat als men Hem uit het geheugen verliest, dan is de intense liefde begonnen. Enkele aforismen van de *Bhagavad-Gītā* zeggen hierover het volgende:

*man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiśyasi yuktvaivam ātmānaṁ mat-parāyaṇaḥ* (9.34)

‘Richt uw aandacht op Mij; wees Mij toegewijd; breng uw offer aan Mij; werp uzelf vol deemoed voor mij neer; aldus harmonisch geworden in het Zelf, zult ge tot Mij komen, daar ik uw hoogste doel ben’.

En een ander aforisme zegt ook nog:

*manmanā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiśyasi satyaṁ te pratijāne ’si me* (18.65)

‘Laat uw denken in Mij opgaan; wees Mij toegewijd; offer aan Mij; werp uzelf in aanbidding voor Mij neer; dan zult ge tot Mij komen. Ik geef u Mijn woord; gij zijt Mij dierbaar’.

Iemand die dus zo zijn aandacht op God vestigt, kan nog wel eens ten val komen, maar komt snel weer overeind door zijn aandacht op God. Hij kan nog wel eens wereldse daden verrichten maar ze deren hem niet omdat hij ze opdraagt aan Hem en tevens worden deze toch verder afgebouwd tot hij nog enkel de levensnoodzakelijke dingen uitvoert. Tenslotte zegt een volgend aforisme nog:

*yo māṁ paśyati sarvatra sarvaṁ ca mayi paśyati
tasyāhaṁ na praṇaśyāmi sa ca me na praṇaśyati* (6.30)

‘Hij, die Mij ziet in alles, en alles ziet in Mij, hem zal Ik nimmer verliezen en hij zal Mij nooit verliezen’.

Het is duidelijk te begrijpen dat wie God zo ervaart, Hem niet meer wil en kan verliezen. Als dan de gedachte opkomt, God te moeten vergeten, kun je je wel indenken, dat er een extreme onrust over je komt, en dat je dan de diepste ellende doormaakt. Het is dus zoals de geschriften vermelden, dat het een vergelijkbaar gevoel is, dat er ook bestaat tussen twee geliefden die elkaar moeten missen.

20. asti evam evam

asti = er zijn; evam evam = diverse, allerlei.

Er zijn allerlei voorbeelden van deze soort toewijding.

In de vier voorafgaandelijke aforismen is de mening gegeven van enkele *ṛṣi*’s over de aard van de toewijding. In de vier volgende aforismen geeft de auteur voorbeelden van toegewijden en toewijding uit het *Rāmāyana* en de *Bhāgavata* (= het *Śrīmad Bhāgavatam*), dat

het leven van Śrī Kṛṣṇa vertelt en deze intense vorm van toegewijdsheid op een heel effectieve manier illustreert.

21. yathā vraja-gopikānām

yathā = bijvoorbeeld, zoals; vraja = van Vraja of Vṛndāvan, waar Śrī Kṛṣṇa woonde; gopikānām = (in het geval) van de koeienhoedsters (die in hun leven blijk gaven van wellicht de meest intense vorm van liefde en toewijding die in de hindoeïstische literatuur bewaard is gebleven).

Zoals in het geval van de koeienhoedsters van Vraja die in hun leven blijk gaven van de vorm van toewijding die in deze verhandeling wordt besproken.

Zoals eerder al is opgemerkt zijn er vele vormen van toewijding. Zo is er bijvoorbeeld de toewijding van Hanūmān aan Rāma, zoals in het *Rāmāyana* beschreven wordt. Maar in dat geval was de houding van de toegewijde er een van een dienaar ten opzichte van een meester. De devotie van de *gopī's* (koeienherderinnetjes) van Vraja ten opzichte van Kṛṣṇa, had het karakter van de liefde die een minnaar voor zijn geliefde koestert, deze houding wordt in het Sanskriet *kānta bhāva* genoemd. Er zijn vele grote *bhakta's* geweest, zoals Uddhava, Arjuna, Prahlāda Mahārāja, of moeder Yaśodā (Kṛṣṇa's moeder), maar toch kiest Nārada hier het simpele voorbeeld van de *gopī's*, omdat ze gekend zijn als de meest zuivere geliefden van Śrī Kṛṣṇa. Met een voorbeeld uit het *Śrīmad Bhāgavatam* zullen we dit even illustreren: er waren een aantal ongetrouwde *gopī's* die tot Godin Durgā baden, om Kṛṣṇa tot echtgenoot te verkrijgen. Aanbidding tot Durgā stond echter voor materiele vooruitgang te verkrijgen, maar de *gopī's* maakte van alles gebruik om vast te kunnen krijgen wat hun brandpunt van activiteit was en dat was Kṛṣṇa. Een hele maand zouden ze bidden. Dagelijks vroeg in de ochtend gingen ze naakt baden in de Yamunā (dit was in die tijd gebruikelijk en die plaats was er voor bestemd, mannen waren er strikt verboden en dit tot op de dag van vandaag). Kṛṣṇa wist van hun wens en na een maand ging hij hun wens vervullen, hij verstopte hun kleren en riep hun toe dat ze hun kleren moesten komen halen en dat hij hun zo dan ook kon bewonderen. Ze waren verheugd dat hij hun deze eis stelde omdat ze smoorverliefd op hem waren, maar ze konden niet gaan omdat ze naakt waren, tevens kregen ze het erg koud en waren ze ook van streek door het gebeurde. Ze smeekte hem hun kleren terug te geven en geen grap met hen uit te halen want ze hadden het koud. Uiterst onderworpen smeekten ze toen 'we zijn je eeuwige dienaressen en we moeten zonder aarzelen doen wat je ons opdraagt, want dat zien we als onze heilige plicht. Maar als je er op staat dit van ons te verlangen – en daarmee vraag je het onmogelijke van ons – zullen we naar je vader gaan om ons over je te beklagen en als hij geen maatregelen neemt zullen we naar koning Kāṁsa gaan om hem in te lichten over je wan-gedrag'. Kṛṣṇa's antwoord was daarop, dat als ze toch zijn eeuwige dienaressen waren en altijd klaar stonden om hem te gehoorzamen ze maar één voor één naar hem moesten toe komen, en als ze het niet deden ze maar moesten gaan klagen bij zijn oude vader die toch niet meer tegen hem opkon. Toen ze zagen dat Kṛṣṇa onvermurwbaar was kwamen ze één voor één uit het water, trachtend met hun handen hun schaamte te bedekken, zo stonden ze huiverend voor hem. Dit gedrag was van zo een zuiverheid, dat Heer Kṛṣṇa meteen met ze ingenomen was. Zo was de wens van de ongetrouwde *gopī's* om Kṛṣṇa tot echtgenote te krijgen in vervulling gegaan (omdat in die tijd een vrouw niet naakt voor een man mocht verschijnen, tenzij hij haar echtgenote is). En om te testen als de *gopī's* hun Godsbewustzijn universeel was, zie Kṛṣṇa hen ook nog dat ze daar niet naakt mochten baden, en dat zo de god van de Yamunā hadden beledigd. Ze moesten van hem daarom nu om deze god

gunstig te stemmen, zodat dit niet aangerekend werd, met gevouwen handen voor het hoofd en nederig knielend voor deze god buigen, dit deden ze onmiddellijk. De *gopī's* waren allen de eenvoud zelf en twijfelden geen moment aan Kṛṣṇa's woorden, ze bleven hem welgezind en beklagden zich bij niemand over hem. De *gopī's* waren de meest verheven toegewijden, omdat ze alles opgaven en alles offerden aan hun geliefde, ze vergaten zichzelf volledig en hun enige vorm van interesse was Kṛṣṇa. Met andere woorden, ze hadden zo een verheven Liefde bereikt, zoals deze, die zo mooi in de *Māthara Śruti* beschreven staat: 'Diegene die Mij met onafgebroken inspanning, door middel van Bhakti yoga dient, overschrijdt de hoedanigheden (*guṇa's*) en bereikt éénheid met het Essentiële Principe'. 'Na het bereiken van die éénheid met het Essentiële Principe is de ziel ondergedompeld in vreugde, kent ze angst nog twijfel, aanschouwt ze alle wezens met een gelijkmoedig oog en komt er toe een absolute liefde voor Mij te bereiken'.

22. tatrāpi na māhātmya-jñāna-vismṛty-apavādaḥ

tatra = in de intense vorm van de toewijding die een bhakta toont aan God; api = zelfs; na = niet; māhātmya = grootheid; jñāna = idee, kennis; vismṛty = vergeten; apavādaḥ = verwijt, schandaal.

Zelfs in de intense toewijding die een toegewijde voelt voor een incarnatie van God mag de grootheid of goddelijkheid van het voorwerp van toewijding niet uit het oog worden verloren, om verwijten en schandalen te voorkomen.

Het leven van Śrī Kṛṣṇa, zoals het in *Śrīmad Bhāgavatam* beschreven is, vormt een illustratie van bovenstaand aforisme. De *gopī's* waren, hoewel ze Kṛṣṇa intens liefhadden, zich al die tijd zeer goed bewust van zijn goddelijkheid en daardoor bleef hun liefde zuiver en boven iedere kritiek verheven. Als je deze verheven houding niet bezit kan Bhakti nooit een middel van spirituele ontwikkeling worden.

We gaan we hier nog een ander voorbeeld van toewijding geven. Om een lang verhaal kort te maken zullen we onmiddellijk met de essentie aanvatten; Omdat Kṛṣṇa bang was van Kāṁsa had hij zich verscholen en niet naar huis gegaan. Zijn vader Vasudeva was daar echter blij om, omdat hij beloofd had dat hij al zijn kinderen zou uitleveren aan Kāṁsa, de kinderen zouden dan vermoord worden. Uit grote liefde voor zijn zoon Kṛṣṇa verzaakte hij aan deze belofte. Kṛṣṇa was zeer voldaan over de bovenzinnelijke instelling van zijn vader, maar wilde nog eens testen hoe diep Vasudeva's liefde echt was. Op weg naar huis droeg Vasudeva zijn zoon toen hij een rivier overstak, Kṛṣṇa woude zich los en viel in de woeste rivier. Vasudeva werd bijna gek toen hij zijn kind uit het water moest redden. Thuis gekomen vroeg Kṛṣṇa om vergiffenis omdat hij lang weggebleven was van huis en zo zijn ouders, die ook *bhakta's* waren, hun voeten niet had kunnen aanbidden (het vereeren van de lotusvoeten van een goddelijke incarnatie of van een *guru* is een zeer verheven oud gebruik in Bhakti en bedoeld het nederig zijn en dienen van de verheven Heer). Aangezien Kṛṣṇa een goddelijke incarnatie was moest hij echter niet bang zijn van Kāṁsa, maar deed alsof, voor zijn vader te plezieren. En het schitterendste van zijn verheven karakter was dat hij vergiffenis vroeg omdat hij de voeten van zijn ouders niet had kunnen dienen. Śrī Kṛṣṇa wiens lotusvoeten aanbeden worden door de goden Brahma en Śiva en door alle ware *bhakta's*, wilde hier zijn ouders hun voeten aanbidden. Wat men hier nu duidelijk wil maken is het volgende: al ben je de allerhoogste Heer, of welke persoon in rang of wat dan ook, je bent enorm veel verschuldigd aan je ouders, dient hen dan met gans je hart en ziel, zoals Kṛṣṇa deed met zijn vader Vasudeva en zijn moeder Yaśodā. Hij deed dit als (Gods)zoon en voorkwam zo verwijten en schandalen. Indirect wordt hier-

op gedoeld, dat God de allerhoogste Vader is en dat Kṛṣṇa's handelswijze laat zien hoe je de allerhoogste Vader dient.

23. tad-vihīnam jārāṇām iva

tad-vihīnam = zonder de boven genoemde houding; jārāṇām = van een minnaar; iva = zoals.

Zonder bovengenoemde houding zal de liefde van een bhakta lijken op de hartstochtelijke liefde van een minnaar.

Dit aforisme spreekt voor zichzelf en behoeft weinig uitleg. De verheven Liefde is al aangehaald in de twee voorafgaande aforismen, waar gesteld werd dat de houding van toewijding moest zijn zoals deze van de *gopī's*, die de zuiverste, verhevenste en onvoorwaardelijkste Liefde tot Kṛṣṇa bezaten, want ze zagen voortdurend God doorheen Kṛṣṇa.

Dit aforisme is echter bedoeld als waarschuwing voor de *bhakta*, met de bedoeling dat hij deze verheven liefde niet mag laten ontaarden in de gewone hartstochtelijke liefde tussen een man en een vrouw, die in het menselijke leven gebruikelijk is. Het volgende aforisme springt daar gretig op in.

24. nāsty eva tasmims tat-sukha-sukhitvam

na = niet; asti = bestaat; eva = zeker; tasmin = daarin (in dat type liefde); tat = van de beminde; sukha = geluk; sukhitvam = in het geluk.

Wat ware liefde onderscheid van onware, hartstochtelijke liefde, is het feit dat de hartstochtelijke minnaar niet uit is op het geluk van zijn geliefde, maar voornamelijk bezig is met zijn eigen geluk.

Dit aforisme spreekt op zichzelf al boekdelen. De gepassioneerde minnaar houdt er geen rekening mee de beminde gelukkig te maken, maar is hoofdzakelijk begaan met zijn eigen geluk. Dit omdat er enkel gezocht wordt naar eigen pleziertjes en de andere (medemens) komt op de tweede plaats. Dit is een diep geworteld egoïsme waar niet bij stilgestaan wordt. Je zoekt wel geluk, maar omdat dit alles werelds is, heeft het maar een kortstondige bevrediging. Dit komt omdat we afgescheiden zijn van de bron van de Waarheid door onwetendheid. Zolang je het geluk buiten jezelf blijft zoeken zul je je met alles en nog wat blijven bezighouden. Je kunt al eens proberen je medemens gelukkig maken door iets voor hem te doen, en eens een keer niet voor jezelf, want wat je aan je medemens doet heb aan God gedaan, en als je ziet dat hij gelukkig is wordt je vanzelf ook gelukkig. Maar we moeten voor onszelf eens gaan uitmaken wat het doel gaat zijn, de wereld of God. Wat staat er weer in de Bijbel, 'bemin uw naaste als uzelf' (Leviticus 19.8), en bemin God met heel uw hart, heel uw ziel en met al uw krachten (Deuteronomium 5.6). Dit zijn de twee grootste geboden van de Bijbel en dat zegt ook Jezus, en hij zegt er zelfs nog bij dat aan deze geboden gans de Wet en de Profeten hangt (Matteüs 22.36-40).

Het pad van Devotie als Hoogste Doel.

25. sā tu karma-jñāna-yogebhyo 'py adhikatarā

sā = dit (het pad van toewijding); tu = opnieuw, inderdaad, een woordje dat soms gebruikt wordt om een superieure hoedanigheid aan te geven; karma-jñāna-yogebhyaḥ = dan het pad van karma, jñāna en yoga (citta- vṛtti- nirodha); api = zelfs; adhikatarā = hoger, superieur.

Het (pad van toewijding) is superieur aan dat van handeling, kennis en yoga (van Patañjali).

De boven genoemde wegen worden door de meeste zoekenden gezien als de algemeen erkende paden die leiden tot realisatie van de allerhoogste Werkelijkheid; het pad van handeling, kennis, toewijding en (*aṣṭāṅga*)yoga (= het achtvoudige pad). Het pad van *karma* wordt aanzien als voorbereidend, en dat van *jñāna* en *bhakti* zijn de twee hoofdpaden die verondersteld worden in staat te zijn de zoeker tot het hoogste doel te brengen. En dan is er nog *aṣṭāṅgayoga*, dat Patañjali aanbeveelt, dit systeem omvat in principe alle vormen van yoga, die er hun steentje in bijdragen, maar er zijn er die zeggen dat die vorm van yoga teveel tijd in beslag neemt en niet geschikt zou zijn voor in het tijdperk waarin we nu leven, maar dit laten we hier in het midden omdat het een eeuwig discussiepunt is. Volgens Nārada is het pad van Bhakti dat in deze verhandeling wordt besproken superieur aan dat van *jñāna*. Kṛṣṇa zegt hier ook iets over in de *Bhagavad-Gītā*, namelijk:

tapasvibhyo'dhiko yogī jñānibhyo'pi mato'dhikaḥ
karmibhyaś cādhiko yogī tasmād yogī bhavāṛjuna (6.46)

‘De yogi is hoger dan de asceten; men vind hem zelfs hoger dan de wijzen; de yogi is hoger dan de mens van handeling; wordt gij daarom een yogi, o Arjuna’.

yoginām api sarveṣām mad-gatenāntarātmanā
śraddhāvān bhajate yo mām sa me yuktatamo mataḥ (6.47)

‘En van alle yogis wordt hij, die Mij vol vertrouwen aanbidt, die met zijn innerlijke Zelf in Mij verblijft, die Mij vereert, door Mij als de volkomen evenwichtige beschouwd’.

Het woord *bhajate* is hier belangrijk en bedoeld ‘verering en dienst bewijzen aan de Allerhoogste’. De wortel van *bhajate* is het werkwoord *bhaj*, en dat wordt gebruikt als er sprake is van de noodzaak tot dienen. Dienen in liefde en vertrouwen heeft in het bijzonder betrekking op de Allerhoogste. Verzuimt men een achtbaar persoon te vereren, dan kan men hierom onwellevend worden genoemd, maar men mag niet verzuimen de Allerhoogste te vereren, laat men dit na, zal men niet veel vorderingen maken op het pad van toewijding en tenslotte de moed opgeven.

Shankara heeft ooit gezegd dat toewijding het beste is van alle middelen om bevrijding uit de gevangenschap van *samsāra* (het stoffelijke of materiele bestaan) te bereiken, zoals in de volgende Sanskriet uitspraak wordt uitgedrukt:

mokṣasādhana sāmagrayaḥ bhaktir eva garīyasi

Uitspraken die betrekking hebben op vergelijkingen tussen verschillende paden die uiteindelijk tot éénwording met God leiden mogen we niet te serieus nemen, tevens ligt dit ook gevoelig bij de andere stelsels. Succes in de grootste onderneming van ons bestaan vereist de hoogste inzet van al onze vermogens, dit omdat het leven zich nu éénmaal niet in wa-

terdichte compartimenten laat indelen. Elke soort van fase in onze spirituele ontwikkeling vraagt gewoonlijk een andere soort inspanning, en het overheersende kenmerk van een geleverde inspanning in een bepaald leven van een zoeker lijkt het pad te zijn dat hij bewandeld. We weten echter niet welke inspanningen hij al geleverd heeft in zijn vorige levens en op welke trap van evolutie hij nu staat.

26. phala-rūpatvāt

phala = gevolg, resultaat; rūpatvāt = aangezien het de vorm aanneemt van (het resultaat).

Want het resultaat van de inspanning om toewijding te ontwikkelen is nog een intensere toegewijtheid.

Hier wordt dus gezegd dat het resultaat van het opbrengen van devotie nog intensere devotie is. Het wordt ook als reden aangegeven waarom het pad van toewijding beschouwd wordt als superieur aan de andere paden die in het vorige aforisme opgesomd zijn. De betekenis van dit aforisme wordt duidelijk als we begrijpen hoe een ‘virtueuze cirkel’ (= een cirkel van deugdzaamheid), wat het tegenovergestelde is van een vicieuze cirkel, wordt gevormd. Als een *bhakta* toewijding probeert te ontwikkelen en zijn toewijding daardoor steeds intenser wordt, stelt hem dat in staat zijn volgende pogingen op een hoger niveau te brengen en daardoor een nog intensere toestand van devotie te bereiken. Dit proces van steeds toenemende versterking gaat door totdat er een extatische versmelting plaats vindt van het bewustzijn van de toegewijde met het goddelijke Bewustzijn en Zelf-realisatie plaatsvindt.

27. īśvarasyāpy abhimāni-dveṣitvād dainya-priyatvāt ca

īśvarasya = van God; api = ook; abhimāni-dveṣitvād dainya-priyatvāt = wegens afkeer van egoïsme en liefde voor zachtmoedigheid; ca = en.

Het pad van toewijding is ook hoger dan andere, vanwege Gods afkeer van egoïsme en zijn voorkeur voor zachtmoedigheid.

Hier wordt nog een andere reden opgenoemd waarom het pad van toewijding hoger genoemd wordt dan de paden van handeling en kennis. Wie zich over het pad van handeling beweegt zou nog wel eens egoïstisch uit de hoek kunnen komen, omdat hem een gevoel kan overvallen dat hijzelf de bron van zijn kracht is, in plaats van zichzelf te zien als Gods werktuig waardoor heen goddelijke Kracht stroomt. Dit is een normaal verschijnsel omdat ook zij op hogere niveaus terecht kunnen komen door hun onbaatzuchtige handelingen, en wie dan niet een ietwat stevige fundering heeft van de liefde tot God, zou wel eens kunnen denken dat de kracht die hij bezit en tevens ook nog aangroeit, van hem is. Daardoor kan hij dan daden verrichten die een doorsnee mens niet voor mogelijk acht (*fakirs, nepsādhis*, enz.). Maar ook in het Westen zijn er mensen die dankzij hun behoorlijke inspanningen, al dan niet vergaart in dit leven, een hoog niveau bereiken, om dan hun krachten te misbruiken door er financieel munt uit te slaan (pas op met kwakzalverij). Men moet dus goed beseffen dat als we ons deze Kracht, na grote inspanningen op onbaatzuchtig gebied, realiseren, dat die Kracht wel in ons aanwezig is maar dat ze van God komt en dat we enkel maar een instrument zijn, in Zijn Goddelijk Plan. Het egoïsme verduistert het onderscheidingsvermogen en voert hen, met het veroorzaken van een vicieuze cirkel, op het pad van ambitie, dat hen dan vanuit het spirituele gezichtspunt uiteindelijk ten gronde richt.

Hetzelfde kan met hen gebeuren die het pad van kennis volgen. Door boekenwijsheid en indoctrinatie kunnen mensen gaan denken dat ze de wijsheid in pacht hebben. Ze denken dat ze de ware kennis van de innerlijke realiteiten van het leven dan ook bezitten en worden dan door het ontbreken van spirituele waarneming heel trots op hun geleerdheid en beginnen zich verheven te voelen boven hun medemensen (pas hier op voor de duistere predikanten). Door deze geestestoestand zakken ze verder weg in grotere onwetendheid en in de illusies van het leven, zoals dat ook effectief vermeld staat in de *Īsāvasyopaniṣad*. Het pad van Bhakti is vrij van deze gevaren. Enerzijds omdat de techniek zelf van het ontwikkelen van toewijding gebaseerd is op het elimineren van alle wereldse verlangens, of de omvorming daarvan in het ene verlangen om God te vinden, die in het eigen hart verborgen is. Anderzijds is het uiteindelijke doel van de toegewijde om zijn bewustzijn te laten versmelten met het goddelijke Bewustzijn door geleidelijk aan zijn ik-besef te verzwakken. Daardoor is er dan geen ruimte meer om dat egoïsme te ontwikkelen, dat als obstakel tussen hem en God fungeert en er toe kan leiden dat hij het pad van Zelf-realisatie volledig achterwege laat. De vergelijking die gebruikt is om de zoeker te waarschuwen voor het gevaar van egoïsme, mag niet de indruk wekken dat er in het goddelijke Bewustzijn sprake kan zijn van afkeer of voorkeur. Het goddelijke Bewustzijn, dat alles in het gemanifesteerde universum omvat en bevat, is van dien aard dat deze onvolkomenheden daarin niet kunnen voorkomen, zelfs niet in zeer lichte mate. Het logische gevolg daarvan is dus dat alle Wezens wiens bewustzijn in de Werkelijkheid gevestigd zijn, daarom ook noodzakelijkerwijze moeten vrij zijn van deze menselijke zwakheden.

28. tasyā jñānam eva sādhanam ity eke

tasyāḥ = daarvan (toewijding); jñānam = jñāna (kennis); eva = alleen; sādhanam = ontwikkeling, beoefening; iti = aldus; eke = ‘enigen’, sommigen.

Sommige zeggen dat toewijding alleen door jñāna of kennis kan worden ontwikkeld.

In dit en het volgende aforisme wordt er gediscussieerd over de relatie tussen kennis en toewijding. Is toewijding gebaseerd op kennis of zijn ze onderling afhankelijk van elkaar? Als men de *Bhagavad-Gītā* goed bestudeerd en begrepen heeft zal men merken dat Kṛṣṇa begint met Arjuna te onderrichten toen hij overmand werd door neerslachtigheid. Arjuna werd onderricht over de kennis van de ziel, over leven en dood en over de soorten yoga. Om een beter begrip te krijgen over dit vraagstuk gaan we nu dadelijk verder naar het volgende aforisme, dat er een vervolg op is, zodat we ze daar dan samen kunnen behandelen.

29. anyonyāśrayatvam ity eke

(anya = anderen); anyonyāśrayatvam = wederkerige afhankelijkheid; iti = aldus; eke = ‘enige’ anderen.

Anderen zeggen dat ze onderling van elkaar afhankelijk zijn.

We zullen aan de hand van enkele aforismen dit vraagstuk proberen te analyseren, een aforisme uit de *Bhagavad-Gītā* zegt:

*sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭho mattaḥ smṛtir jñānam apohanaṁ ca
vedaś ca sarvair aham eva vedyo vedānta-kṛd veda-vid eva cāham* (15.15)

‘Ik woon in ieders hart en van Mij komen geheugen, kennis en vergetelheid. De bedoeling van alle Veda’s is dat men Mij leert kennen. Ik ben voorwaar de schrijver van de Vedānta en degene die de Veda’s doorgrond’.

Hier wordt bedoeld dat God in ieders hart woont en vanaf daar beginnen de activiteiten. Bij elk nieuw leven dat men krijgt, wordt er voor gezorgd dat je je vorig leven vergeet. Maar men wordt steeds in de gelegenheid gebracht, dat je in zo een omstandigheden wordt geboren, dat op welk niveau je geestelijk ook gebleven bent, je daar verder ‘kunt’ gaan. Er worden je altijd wegen getoond die je op weg helpen ‘naar huis’ te gaan. Hier worden de Veda’s als hulpmiddel aangereikt om God te leren kennen.

Het *Śrīmad Bhāgavatam* zegt ook nog volgende:

*vāsudeve bhagavati bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayati āśu vairāgyaṁ jñānaṁ ca yad ahaitukam* (1.2.7)

‘Door toegewijde dienst aan (de) (Persoonlijkheid) God, (Śrī Kṛṣṇa) verwerft men zich terstond grondeloze kennis en onthechting van de wereld’.

Dit is zeer juist wat hier gezegd wordt. In principe zul je God nooit kennen door er over horen te spreken of er over te lezen. Maar het kan wel een begin zijn en ook een aanzet om Hem verder te zoeken. Maar pas als je Hem zoekt in je hart en al het geredeneer achterwege laat en je richt op Hem in je hart, zul je onthecht worden van de wereld en zal op het gepaste moment alle ‘kennis’ omtrent Alles, je geopenbaard worden en dan zul je Hem ook kennen, omdat je één geworden bent met Hem. Wat kunnen we hier nu uit besluiten: als we naar menselijke relaties kijken betekend het iemand kennen niet noodzakelijk dat we toewijding aan die persoon moeten hebben. Een nauwer contact met deze persoon kan ons zijn sterke en ook zijn zwakke punten in zijn karakter aantonen, zodat we wel eens voor verrassingen kunnen komen te staan door onvoorspelbaarheden, maar echt kennen zullen we hem nooit. Maar in een relatie van een toegewijde aan God bestaat deze mogelijkheid niet, omdat hij in een nauwer contact komt met een Werkelijkheid die volmaakt is, die niet veranderd en zonder onvolkomenheden is. Hoe meer een toegewijde door éénwording van bewustzijn God leert kennen, des te meer zal zijn toewijding aan Hem dan ook groeien. En omgekeerd ook, hoe intenser de toewijding is als gevolg van éénwording van bewustzijn, des te dieper zal de kennis van de Allerhoogste Werkelijkheid zijn. Toewijding en kennis versterken elkaar dus wederzijds, totdat er volmaakte éénwording tussen hen bereikt is. Zo versmelten kennis en toewijding in een toestand van bewustzijn waarin ze niet meer te onderscheiden zijn.

30. svayam phala-rūpeti brahma-kumāraḥ

svayam = van haarzelf (van toewijding zelf); phala-rūpa = vormnemend (verschijnend) als resultaat (vrucht); iti = aldus; brahma-kumāraḥ = zoon van Brahmā, d.w.z. Nārada, de auteur van deze verhandeling.

Volgens Nārada is toewijding het resultaat van toewijding.

Nārada’s opinie is dat devotie zijn eigen vrucht is. We zien hier dat Nārada nogmaals over zichzelf spreekt. Het kan zijn zoals ook in aforisme 15 vermeld is, dat het een toevoeging is van een andere hand, op een latere datum, om het beweerde van wat in dit behandelend

aforisme, en ook wat in aforisme 26 met andere woorden gezegd is, nog eens wat duidelijker aan bod te laten komen. Maar er zijn commentaren die beweren dat Nārada hier wel duidelijk over zichzelf zegt dat hij de zoon van Brahmā is, en dit kan je alleen maar zeggen als je Zelf-verwerkelijk bent (Jezus zei dat ook in de Bijbel omdat ook hij ééngeworden was met God). Zie ook bij de commentaar van aforisme 17, waar het *Śrīmad Bhāgavatam* (1.5.26) zegt hoe Nārada's weg van verlichting een aanvang genomen heeft. Het verhaal over zijn leven gaat echter nog verder en we zullen het hier in het kort vertellen. Nārada was enig kind en had alleen maar een moeder die voor hem zorgde, ze was een eenvoudige werkvrouw. Ze kon hem enkel maar verzorgen en beschermen met liefde omdat ze niets anders had. Toen zijn moeder op een avond een koe ging melken werd ze gebeten door een slang en stierf. Nārada bleef alleen achter en wist niets van de wereld. Dit alles vond Nārada een Genade Gods, die volgens hem er enkel maar op uit is zijn toegewijden te zegenen en met deze opvatting trok hij de wijde wereld in. Zoals van de bevrijde zielen geleerd te hebben mediteerde hij op God in zijn hart, aanschouwde Hem en zag zelfs volledig in vervoering zichzelf als de Heer. Daar hij echter dit gevoel niet kon vasthouden stuurde de Opperste Heer hem de wereld in om zijn devotie te verhogen en zo de wereldse begeerten af te werpen en zijn *karma* verder op te lossen. Blij dat hij de Heer aanschouwd had, maar teleurgesteld dat Hij hem terug verliet, ging Nārada op weg en bezong de Heer zijn Grootheid, trok de wereld rond, door steden en wouden en werd onthecht van deze wereld. Tenslotte bereikte hij Zelf-realisatie door zijn steeds aangroeiende toewijding die vrucht droeg in hemzelf. Toen de laatste zaden van *karma* verbrand waren had Nārada het lichaam van de vijf stoffelijke elementen niet meer nodig, en kreeg na zijn dood een bovenzinnelijk lichaam. Met dit lichaam kon hij zich verplaatsen en naar zichtbare en onzichtbare werelden reizen. En verder zegt Nārada nog 'telkens als Brahmā ontwaakt om de werelden opnieuw te scheppen verschijnen alle *ṛṣi*'s en ook ik samen met hen terug in de schepping. Zo reis ik nu samen met Viṣṇu en mijn *vīṇā* doorheen alle werelden om de bovenzinnelijke boodschap over toewijding en verheerlijking van de Heer te bezingen, het is de uiteindelijke weg hoger dan alle andere wegen om de oceaan van onwetendheid over te steken en één te worden met de Geliefde Heer'.

Verder gaan we met een ander voorbeeld uit het *Śrīmad Bhāgavatam* aantonen dat we onze toewijding tot God zo kunnen intensiveren, totdat het bewustzijn van de toegewijde versmelt met het Bewustzijn van God en beide niet meer te onderscheiden zijn. Een verhaal verteld dat Rādhā, de volmaakte minnares (dienares!) van Kṛṣṇa, op een keer op zoek ging naar Kṛṣṇa, nadat hij van haar zijde geweken was. Gekweld door verlatingsangst, in het Sanskriet omschreven als *vihara*, ging zij dus op zoek naar hem en zocht overal in de bossen van Vṛndāvan. Ze vroeg aan alle *gopī*'s die ze tegen kwam als ze Kṛṣṇa niet gezien hadden. Maar ze stelde de vraag verkeerd, ze vroeg niet waar Kṛṣṇa was maar vroeg waar Rādhā was? Haar bewustzijn was zozeer met dat van Kṛṣṇa versmolten dat ze in deze verwarring haar eigen identiteitsbesef verloor en dit verwarde met dat van Kṛṣṇa. Enkel zij die de intense liefde hebben ervaren kunnen de schoonheid en de diepgang van dit verhaal naar waarde schatten. De diepzinnige betekenis ervan zal nauwelijks worden opgemerkt door de ongevoelige, intellectuele filosoof, die over God spreekt vanuit een academisch gezichtspunt en de aard van deze Werkelijkheid analyseert zoals een bioloog op zijn tafel een insect ontleeft.

31. rāja-gr̥ha-bhojanādiṣu tathaiva dṛṣṭatvāt

rāja-gr̥ha = in een koninklijke huishouding; bhojanādiṣu = terzake van voeding en de verstrekking van andere gunsten; tathā eva = hetzelfde, en niets anders; dṛṣṭatvāt = heeft men gezien.

Precies hetzelfde verschijnsel heeft men waargenomen in een hofhouding bij de verstrekking van voedsel en andere gunsten.

Hier geeft Nārada een mooi voorbeeld. We zullen dit gezamenlijk bij het volgende aforisme behandelen dat daar nauw aansluiting op heeft.

32. na tena rāja-paritoṣaḥ kṣuc-chāntir vā

na = niet; tena = daarin; rāja-paritoṣaḥ = voldoening van de koning; kṣucchāntiḥ = bevrediging van honger of andere verlangens; vā = of.

In die situatie is er noch bij de koning, noch bij hen die gevoed worden of andere gunsten ontvangen, sprake van voldoening of bevrediging.

Dit aforisme samen met het vorige zijn bedoeld om aan te tonen dat zonder echte toewijding er geen sprake is van voldoening bij God of bij diegenen die zijn gunsten ontvangen. Er wordt een voorbeeld gegeven van een koninklijke hofhouding waar alle dienaren gunsten van de koning ontvangen, het zei voedsel of iets anders. Maar enkel zij die zeer dicht bij hem staan en hem trouw en vol overgave dienen en hem dierbaar zijn, ontvangen zijn liefde en daardoor het echte geluk. God schenkt altijd, in zijn goedheid, aan iedereen wat hij verlangt en verdiend. Het is een levenswet dat ieder mens uiteindelijk krijgt wat hij verlangt. Maar in het genieten van deze verlangens ontbreekt het diepere geluk omdat echte liefde of toewijding afwezig is. Men kan natuurlijk wel vreugde, plezier en genot beleven aan de bevrediging van de wereldse verlangens, omdat die hun bron hebben in de lagere niveaus van ons wezen (denken en emoties). Maar het echte geluk heeft zijn bron in de diepste regionen van ons wezen (spirituele aard). Deze gebieden kunnen worden waargenomen door tenminste één glimp op te vangen van onze ware aard, die we gemeen hebben met de goddelijke aard. Nārada zegt dat de enige manier waarop we dit besef kunnen verwerven, door middel van liefde of toewijding is.

We moeten hier toch nog even bij vertellen dat een andere vertaling nog een ander voorbeeld geeft, en dat zegt het volgende: ‘Zoals een man zijn honger niet kan verzadigen door het zien van voedsel, of zijn verlangen naar comfort niet kan bevredigen door het zien van een paleis’, ‘Zo kan iemand niet voldaan zijn door het kennen of zelfs het zien van God, totdat Liefde tot hem komt’. Dit is volkomen juist wat hier gezegd wordt, het zien van eten stilt je honger niet, en het zien van weelde geeft je geen comfort, daaruit besluit de schrijver dat als je God ziet of kent, je niet voldaan zult zijn, wat volkomen juist is. Maar je kunt er wel aan werken, je kunt er voor zorgen dat je de gewenste voeding en comfort krijgt door te werken of wat dan ook. Hetzelfde is ook van toepassing op God, door Hem te aanschouwen of te kennen, bezit je Hem nog niet. Je zult er iets voor moeten doen. Als je Hem al kent en al kan aanschouwen is dat al een heel grote stap in de goede richting. We kunnen nu natuurlijk wat discussiëren over de term ‘kennen’ die hier gebruikt wordt. Natuurlijk wordt hier niet bedoeld ‘echt’ kennen, maar wie Hem al eens heeft kunnen aanschouwen ‘kent’ Hem toch al wat beter dan iemand die dit niet heeft meegemaakt. In dit besproken voorbeeld wordt dus eigenlijk gezegd, dat als we Hem aanschouwd hebben of Hem denken te kennen, ons dit nog geen voldaan gevoel geeft, want we moeten Hem toch altijd weer loslaten. Maar geef je liefde aan Hem en je zult Zijn Liefde veelvuldig terug ontvangen en daardoor leer je dan Hem echt kennen. Daarom wordt de zoeker in het volgende aforisme aangeraden om het pad van toewijding te volgen.

33. asmāt saiva grāhyā mumukṣubhiḥ

asmāt = daarom; sā = die (toewijding); eva = alleen, uitsluitend (zonder jñāna etc.); grāhyā = waard om te volgen; mumukṣubhiḥ = door hen die bevrijding uit de kringloop van saṃsāra verlangen.

Daarom moet het pad van toewijding uitsluitend worden gevolgd door hen die vrijheid van de beperkingen en de illusies van het wereldse leven wensen.

Vervolgens aansluitend op de vorige aforismen wordt hier besloten dat wie sterk verlangt naar verlossing uit de beperkingen van het leven en de illusie's van de wereld, er Bhakti moet voor gebruiken. Je kunt welke weg dan ook kiezen om tot Zelf-verwerkelijking te komen, en Hem zelfs bereiken zonder devotie, maar als je God eenmaal aanschouwd hebt, zal er onmiddellijk Liefde opwellen in je hart, dit valt moeilijk onder woorden te brengen en moeilijk te begrijpen voor wie er geen ervaring in heeft of het nooit meegemaakt heeft. Als je ervaringen hebt van welke bovenzinnelijke aard dan ook, zul je je overgelukkig en vreugdevol voelen, en misschien denk je wel dat je er bent, maar toch zal in je innerlijke een gevoel blijven bestaan dat dit niet het eindpunt is. Dat komt omdat er nog altijd een gevoel van afgescheidenheid sluimert en geeft het bewijs dat je er nog niet bent. Maar als je Hem echt aanschouwd hebt, voel je de echte Liefde die van Hem uitgaat, en als je die Liefde éénmaal gevoeld hebt, laat het je nooit meer los. Je gaat er automatisch devotie voor voelen die voortdurend zal aangroeien. Komen er dan momenten in je leven dat je Hem denkt te verliezen of dat je Hem moet missen door wereldse beperkingen, illusies, of wat dan ook, is het heel normaal dat je je vreselijk slecht en verlaten gaat voelen. Tevens weet je dan ook dat er voor jou geen andere weg bestaat dan die van Bhakti, de enige weg van Onbaatzuchtige Hogere Goddelijke Liefde.

Middelen om de Hoogste Liefde te bereiken.

34. tasyāḥ sādhanāni gāyanty ācāryāḥ

tasyāḥ = van haar (toewijding); sādhanāni = manieren van beoefening (sādhana's); gāyanti = (de leraren) bezingen; ācāryāḥ = de leraren.

In de volgende aforismen worden de methoden aangegeven waarmee volgens de leraren over dit onderwerp, toewijding kan worden ontwikkeld.

In aforisme 26 en 30 wordt er op gewezen dat toewijding, de methode zelf is, waardoor zij zich ontwikkeld. Dit wil niet zeggen dat diegene in wie de toewijding voor de Heer zwak is, of zelfs geheel ontbreekt, niet mag hopen op de ontwikkeling van deze onmisbare eigenschap, voor het bereiken van de vrijheid uit de gevangenschap van saṃsāra of de illusies van het wereldse leven. De leer van toewijding omvat een training voor het ontwikkelen van toewijding. Als de leerling deze training serieus neemt, en met volharding volgt, wordt hij, met de groei van die noodzakelijke vereiste voor de ontwikkeling van zijn spirituele aard, geleidelijk in staat gesteld de toewijding zelf te gebruiken om toewijding in een meer intensieve vorm voort te brengen, totdat zijn bewustzijn versmelt met het voorwerp van toewijding. De vonk van toewijding kan worden aangewakkerd tot een hoog opblaaiend vuur dat alles op het gebied van het onwerkelijke verbrand en niets overlaat dan enkel die éne Werkelijkheid.

35. tat tu viṣaya-tyāgāt saṅga-tyāgāc ca

tat = dat (de liefde voor God); tu = en nu (dit woordje wordt soms gebruikt om iets te benadrukken); viṣaya-tyāgāt = door de dingen op te geven die we voor ons plezier doen; saṅga-tyāgāt = door (ook) de gehechtheid aan deze dingen op te geven; ca = en.

De eerste methode om toewijding aan God te ontwikkelen is het opgeven van wereldse zaken, of tenminste de gehechtheid daaraan. Dat laatste is essentieel en in feite het belangrijkste.

Wereldse zaken bevinden zich buiten ons, terwijl God verborgen is in ons eigen centrum van bewustzijn. We hebben een voortdurende aandacht en interesse op de uiterlijke voorwerpen rondom ons, zodat het denken zich niet kan concentreren op de innerlijke bron. Het is een feit dat we op deze manier de kennis en de gelukzaligheid die in de bron verborgen ligt, niet kunnen ervaren. Het logische gevolg daarvan is dat toewijding aan Hem zich dan ook niet zal ontwikkelen. Kan men echter de gehechtheid aan de wereldse dingen en de zintuiglijke genietingen eraan opgeven, wordt het denken beheerst en evenwichtig. Deze bewering staat ook in een ietwat andere context in de *Bhagavad-Gītā*:

*yaḥ sarvatrānabhisnehas tat tat prāpya śubhāśubham
nābhinandati na dveṣṭi tasya prajñā pratiṣṭhitā (2.57)*

‘Hij, die in alle opzicht ongehecht is, wat er ook mag gebeuren; hij die sympathie noch antipathie koestert, is evenwichtig en beheerst van denken’.

Het gaat tenslotte niet over de wereldse dingen alleen, maar het is alles omvattend. Van materiele dingen en levende of geestelijke wezens tot de subtielste gedachte, alles mag bestaan, als we het maar niet nalopen en er geen hechting meer aan hebben, dan zijn we vrij. Dit inziende komt men uiteindelijk tot rust en bekijkt men glorie en mislukking met vermelde gelijkmoedigheid. Wat is er te loven en wat is er te laken? Het is het éne Leven dat zich in beide manifesteert.

36. avyāvṛtta-bhajanāt

a = zonder; vyāvṛtta = onderbroken; bhajanāt = door aanbidding, door het gedenken van.

De meest doeltreffende manier om toewijding aan te kweken is ook het voortdurend en ononderbroken aanbidden en in herinnering houden van God.

Dit aforisme moet samen met het voorgaande bestudeerd worden, waarin de verzaking van en de ongehechtheid aan wereldse zaken en doelen wordt voorgeschreven. De menselijke geest kan maar kort in een vacuüm (ledige ruimte of beter gezegd, leeg moment) bestaan. Als we de banden van de wereldse dingen moeten lossen en er het denken van afkeren, moet er iets wat veel groter is, voor in de plaats komen. Als dit niet het geval is zal de menselijke geest vroeg of laat zeker terugvallen in zijn voorgaande toestand, en dit zal dan met verdubbelde kracht gebeuren, omdat dat dan de reactie is van een geest die zich een tijdlang heeft moeten onthouden van de verlokkingen en begeerten van het wereldse leven. Wat zou er dan eigenlijk voor in de plaats moeten komen, voor iemand die éénwor-

ding verlangt van zijn bewustzijn met het goddelijke Bewustzijn? Die éne Werkelijkheid natuurlijk waarnaar hij op zoek is. Men moet zich richten op God en het denken moet zich voortdurend bezighouden met gedachten die met Hem verband houden en ook over de methoden die men kan gebruiken om dichter en dichter bij Hem te komen.

In dit verband moeten we op twee punten wijzen. Het eerste punt is dat de meeste mensen waarin de toewijding nog niet ontwikkeld is, excuses gebruiken om hun leven niet te hoeven veranderen. Ze werpen tegen dat ze in de uiterlijke wereld moeten werken, hetzij om in leven te blijven, hetzij om één of ander goed doel te dienen voor de verheffing van de mensheid. We moeten deze mensen er op attent maken dat de voortdurende herinnering en aanbidding tot God nodig is voor de ontwikkeling van toewijding en niet betekend dat zij, om hun doel te kunnen bereiken, zich daarvoor uit de wereld moeten terugtrekken. Het is niet zo dat alle verplichtingen moeten opgeven worden en men zich in een hut moet opsluiten of zich moet afzonderen in een grot. Het zou afschuwelijk zijn en een schande dat zo een handelswijze zou worden aanbevolen, ook al bezit je de nodige ernst, de meeste mensen zijn niet in staat zo een levensstijl aan te nemen.

Als we willen begrijpen op welke manier overeenstemming kan worden bereikt tussen wereldse activiteiten waaraan iedereen deelname heeft en de ontwikkeling van voortdurende herinnering aan Hem, moeten we weten dat de menselijke geest door zijn bijzondere samenstelling op verschillende niveaus kan functioneren en tegelijkertijd met nog andere activiteiten bezig kan zijn. Het werk dat we uit te voeren hebben in de uiterlijke wereld kan dus gecombineerd worden met de voortdurende herinnering aan, en de pogingen om dichter bij God te komen. Dit behoort niet enkel tot de mogelijkheden, maar het is een noodzakelijk iets, dat elke zoeker zou moeten kunnen bewerkstelligen.

Het tweede punt waarop we in dit verband moeten wijzen is de zinloosheid van het verkondigen van een negatieve filosofie en spirituele levensstijl, zonder de zoeker een positief en dynamisch ideaal en doel voor ogen te houden. Er wordt tegenwoordig steeds meer gewag gemaakt van algemene en vage termen om over de opgaven van het spirituele leven te spreken, zonder de eigenlijke waarde en het doel van al de inspanningen te vermelden. Het is als een rond de pot draaien zonder ook maar een serieuze inspanning te doen om erachter te komen wat er in verborgen is. Het is vreemd dat deze mensen verkiezen om in een mist van onzekerheid te blijven lopen, terwijl de ware Werkelijkheid met doordachte inspanning in ons eigen hart te vinden is, wat zich resulteert in verlichting en uiteindelijk in Zelf-realisatie. Dit is niet enkel nastrevenswaardig maar het is ook onze uiteindelijke bestemming en de enige beschikbare methode om ons blijvend te bevrijden van de ketens en de illusies van de wereld.

Waar het eigenlijk op neerkomt is dat zij die deze vage en algemene termen verkondigen zelf niet weten waar ze mee bezig zijn, ze beseffen het belang en de betekenis niet van wat ze uitdragen. Maar ze weten wel dat dit vaag gebrachte idealisme zal aanslaan bij de massa en een oppervlakkige interesse zal wekken bij de gemiddelde mens, die het niet nodig acht zijn levensstijl aan te passen en daardoor terugschrikt van het idee, een leven vol zelfdiscipline te leiden om het ware ego te vernietigen. Het bereiken van een duidelijk doel, wat de éne Werkelijkheid is, zou de grootste uitdaging van ons leven moeten zijn. De theoretische aanvaarding ervan is geen doel op zich en daarom blijven we praten in termen van vage idealen en zo kunnen we nog eeuwen verder gaan, zonder dat we er wijzer van worden en dichter bij ons grootste ideaal komen waar we echt naar op zoek zijn en dat is God. Maar laten we eerlijk en duidelijk zijn, om iets te bereiken in het leven wat werkelijk waarde heeft zal men een prijs moeten betalen en hoeveel te waardevoller het is, hoeveel te hoger de prijs zal zijn. Vergeet nooit dat de natuur niets voor niets geeft, en ook niets geeft zonder opoffering.

37. loka 'pi bhagavad-guṇa-śravaṇa-kīrtanāt

loka = in de wereld (in het openbaar); api = ook; bhagavad = van de Heer; guṇa = guṇa's (natuurlijke eigenschappen); śravaṇa = het luisteren; kīrtanāt = door te spreken, te jubelen en hymnen te zingen over God.

Een andere methode voor het ontwikkelen van toewijding is het geven van openbare lezingen over de eigenschappen van God of het zingen van hymnen, liederen, enzovoort, of het luisteren naar dergelijke lezingen en zang.

De diepere betekenis van dit aforisme kan enkel worden begrepen als we het belang en het effectieve nut ervan, bij het ontwikkelen van toewijding, willen inzien. Enkel maar religieuze lezingen geven of er maar gewoon naar luisteren heeft weinig zin, als het niet van harte is. Wekelijks staan talloze dominees, pastoors, rabbijnen, en wie dan ook in hun kerken, synagogen of waar dan ook te preken. Duizenden geleerde *sadhu's* (asceten) of *sannyasi's* (wereldverzakkers) geven lezingen tijdens speciaal georganiseerde bijeenkomsten, of in *ashrams* die overal opgericht zijn om de spiritualiteit in de wereld te bevorderen. Jammer genoeg is de effectiviteit van dergelijke activiteiten om de spiritualiteit in de mensen aan te wakkeren en hun toewijding uit te breiden maar zeer laag. De reden hiervoor is dat dit werk meestal maar op een oppervlakkig niveau gebracht wordt en puur uit routine gebeurt. Het raakt de mensen hun hart niet, en wekt de vonk, die diep in ieders hart verborgen is, niet aan tot een mooie vlam, die het licht van de wijsheid en de warmte van de liefde is, en die spirituele inspiratie schenkt aan de deelnemers van deze activiteiten.

Als je je nu begeeft onder groepen van mensen die de hoge waarden van het spirituele leven nastreven, zul je al gauw merken dat als het officiële gedeelte van de spirituele lezingen of de uitvoeringen van de rituelen van vieringen afgerond is, meestal het merendeel van de mensen beginnen te kletsen of te discussiëren over van alles en nog wat. Ze zullen het maar zelden hebben over wat ze nu tijdens dit gebeuren gehoord, beleefd, gevoeld of ervaren hebben. Uit het gedrag van deze mensen kan men afleiden dat ze niet erg geïnteresseerd zijn in de dingen die betrekking hebben op het diepere en het werkelijke leven van de mens en zijn innerlijke, maar dat ze zich tevreden stellen met het gevoel, dat ze aan de verplichting jegens God hebben voldaan.

Wat zou er nu gebeuren als iedereen eens echte interesse zou hebben in God en de dingen die nodig zijn om Hem te vinden. We zullen dit eens met enkele voorbeelden aantonen die op andere gebieden van interesses van toepassing zijn; als politici elkaar ontmoeten beginnen ze uiteraard over politiek; als wetenschappers elkaar ontmoeten zal het natuurlijk gaan over wetenschappelijke vraagstukken; als leden van een familie elkaar tegen komen zal het gaan over de persoonlijke problemen die men ondervindt in de familiekring of over dingen die ze samen willen uitvoeren. Iedereen zal praten over de dingen waar hij vol van is, tegenover iemand die gelijk gestemd is. En waar gaan de gesprekken over van mensen die beweren dat ze in God geloven, het zal over alles gaan, behalve over God. Neen, als iedereen intens naar God zou verlangen, zou waar dan ook, iedereen het hebben over op welke manier we Hem kunnen vinden, of gevonden hebben, en hoe we onze toewijding op Hem nog kunnen vergroten. Dit komt omdat het denken van iedereen dan vervuld is van Hem en Hij het ware voorwerp van het streven is.

In dit aforisme wordt van de ware toegewijden verwacht dat zij een diepere toestand van geestkracht en intense interesse ontwikkelen, zodat hun denken en de uitingen ervan in gesprekken of discussies, telkens en overal waar ze elkaar tegen komen, vanzelf wordt gericht op spirituele zaken waarvoor ze een constante en blijvende interesse zouden moeten hebben.

38. mukhyatas tu mahat-kṛpayaiḥ bhagavad-kṛpā-leśād vā

mukhyataḥ = hoofdzakelijk; tu = maar; mahat = van de Groten; kṛpayā = door de genade van; eva = zeker; bhagavad = goddelijk; kṛpā = genade, mededogen; leśāt = door aanraking; vā = of.

Maar toewijding wordt voornamelijk en zeker verworven door de genade van de Groten of de aanraking van goddelijk mededogen.

In dit belangrijke aforisme wordt getracht ons te laten begrijpen dat het voornaamste middel om Bhakti te bereiken, de vonk van de goddelijke genade of het mededogen van een Grote Ziel (ook een *Mahātmā* of een Zelf-verwerkelijkte ziel genoemd) is. Hierbij moet men echter letten op twee punten. Het eerste punt van belang is dat we moeten weten dat het bewustzijn van de Groten één is met het goddelijk Bewustzijn, waardoor zij slechts worden beschouwd als instrumenten van het goddelijk Leven. Zij fungeren dus als een goddelijk instrument en de genade die we van hun ontvangen moeten we daarom ook zien als een uitdrukking van 'goddelijk mededogen'. Het tweede punt wat we moeten begrijpen is dat goddelijk mededogen of goddelijke genade niet iets is wat je toevallig overkomt, tevens is het ook geen resultaat van een voorkeur die van God zou komen. Het is enkel het natuurlijke gevolg van toegewijde dienst die een toegewijde aan God verricht heeft. Of anders gezegd, het is het goddelijke antwoord van je intense liefde en overgave aan God, wat je in je hart voelt neerdalen.

Het kan zijn dat het voor de toegewijde zo over komt dat dit zonder voorafgaande inspanning verkregen is. De reden hiervoor is dat als hij toegewijd is aan God, de beloning zich niet dagelijks gaat uiten onder grote vormen van genade. Deze kracht gaat zich echter wel opstapelen in onzichtbare gebieden, totdat de toegewijde er mentaal voor klaar is en de barrière tussen hem en het voorwerp (het Allerhoogste dus) van toewijding verdwijnt, zodat hij dan plotseling en blijkbaar zonder oorzaak overspoeld wordt door goddelijke genade. Dit kun je ook vergelijken met het verschijnsel dat optreedt als de bliksem een voorwerp op aarde raakt.

39. mahat-saṅgas tu durlabho 'gamyo 'moghaś ca

mahat = van de Groten; saṅgaḥ = gemeenschap, persoonlijk contact; tu = maar; durlabhaḥ = moeilijk te verwerven; agamyaḥ = moeilijk aan te geven; amoghaḥ = onfeilbaar; ca = en.

Het is moeilijk met de Groten in persoonlijk contact te komen en precies te zeggen hoe en wanneer iemand in hun gemeenschap kan worden opgenomen. Maar als dit persoonlijke contact eenmaal is gelegd, is het onfeilbaar in zijn werking.

Men zal nooit kunnen voorspellen wanneer we een Grote Ziel tegen komen en we zullen ook niet weten hoe we in hun gezelschap kunnen opgenomen worden. Maar toch moeten we bepaalde feiten in dit verband in gedachten houden.

Eerst en vooral moet de zoeker zich realiseren dat het bewustzijn van zulke Hoge Wezens op een veel hoger niveau staat dan dat van een gewoon mens, dit omdat zij in rechtstreeks contact staan met de Werkelijkheid. Enkel zij die gekwalificeerd zijn om met zo Grote Zielen in contact te komen zien hun pogingen daartoe beloond. Zij alleen kunnen beoorde-

len of iemand in aanmerking kan komen en of de omstandigheden gunstig zijn om de zoeker in hun gezelschap op te nemen, of hem eventueel in nauwer contact met hen te brengen. Het enige wat de toegewijde zoeker kan doen is zijn denken zuiveren en een zodanig leven leiden dat hij dit grote voorrecht waardig wordt.

Ten tweede moeten we bedenken dat persoonlijk contact niet altijd fysiek contact wil zeggen. Als we het over het fysieke lichaam hebben wil dat zeggen dat dit het zichtbare fysieke voertuig is, een instrument waarmee we ons in de zichtbare wereld kunnen verplaatsen. Tevens zijn er nog subtielere of fijnstoffelijke gebieden waarin onze fijnstoffelijke voertuigen functioneren. Als we deze gebieden kunnen bereiken, zijn de contacten op dit niveau van veel groter belang en de intimiteit kan veel intenser zijn dan op het fysieke gebied. Neem nu twee mensen die een grote spirituele affiniteit (geestelijk verwantschap of verbondenheid) met elkaar hebben, als die personen dan ook de vereiste vermogens ontwikkeld hebben om met elkaar te communiceren, en zich dan ook nog op verre afstand van elkaar bevinden, zullen deze alsnog een nauwer contact met elkaar hebben, dan twee andere personen die op het fysieke gebied met elkaar samenleven. De *Mahātmā's*, ook meesters van de Wijsheid genoemd, leven ver van elkaar verwijderd, en dit in de meest ontoegankelijke en geïsoleerde plaatsen over gans de wereld. Toch staan deze Verheven Wezens nauw en intiem met elkaar in verbinding, tevens staan ze ook in contact met hun vergevorderde discipelen en benutten ze de andere werkers die zich aan hen hebben toegewijd, en dit vanuit iedere willekeurige plaats waar zij zich in hun fysieke lichaam bevinden.

Dit is een vorm van een nauw verheven contact dat zeer moeilijk te verkrijgen is, maar als je erin slaagt dit voorrecht te verkrijgen dan is dat van onschatbare waarde voor de persoon in kwestie. De subtiële vibraties die van hun verheven voertuigen uitstralen en de spirituele krachten die voortdurend uit de hogere gebieden door hen heen stromen, zuiveren en harmoniseren diegenen die met hen in contact komen, en verheffen hen dan ook geleidelijk naar een hoger niveau van bestaan. Enkel zij die voldoende gezuiverd en geschikt bevonden worden om de invloed van deze bijzondere krachten en energieën te ondergaan, kunnen uit zo een nauw contact voordeel halen, want het brengt niet enkel het beste in hen naar boven, maar ook hun verborgen zwakheden komen aan het licht, zodat ook tevens deze problemen kunnen aangepakt worden. Wat kan de zoeker nu het beste doen? Wat hij nu zeker niet moet doen is hunkerend de halve wereld rondreizen en op zoek gaan in elke *ashram*, naar persoonlijk contact met een Verheven Ziel, het zal tevergeefs zijn, want hij zal de Verhevene niet vinden wanneer hij het wilt, neen, de Verhevene zal hem wel vinden wanneer hij er klaar voor is. Het enige wat hij moet doen is proberen contact te maken met het goddelijke Leven dat in zijn eigen hart verborgen is. Dit is niet alleen gemakkelijker, maar ook de meest aangewezen manier om in contact te komen met de Groten, wier bewustzijn permanent in het goddelijke Bewustzijn gevestigd is.

40. labhyate 'pi tat-kṛpayaiva

labhyate = (dit persoonlijke contact) wordt verkregen; api = ook; tat-kṛpaya = door Zijn (Gods) genade; eva = alleen.

Dit persoonlijke contact met de Groten kan alleen door de genade van God worden bereikt.

Het onderwerp van dit aforisme is reeds in aforisme 38 en 39 behandeld maar wordt hier als slotsom gegeven. We moeten hier toch nog eens benadrukken dat als we contact willen verkrijgen met de Grote Verhevenen, de beste methode is, die waar je zelf contact legt met

het goddelijk Leven in je eigen innerlijke. We moeten beseffen dat dit ‘in ons’ ligt en dat we er het meest nauw mee verbonden zijn en daarom ook het meest toegankelijke is. Slagen we daar in, dan stijgen we wel degelijk tot op hun niveau en komen we vanzelfsprekend met hen in contact vanwege de affiniteit die we met hen ontwikkeld hebben.

Genade van God verkrijgen is iets wat niet zomaar verkregen wordt, het is een voorrecht dat je verdiend hebt, omdat je je leven op een hoger, vereist niveau hebt geplaatst. Het is het resultaat van je vurige inzet en toewijding tot de Allerhoogste, en komt tot je als een samengebalde energie die in je hart explodeert.

41. tasmims taj-jane bhedābhāvāt

tasmin = in Hem; tat = met God; jane = in hem die (één) geworden is; bheda = onderscheid; abhāvāt = wegens de afwezigheid van.

Omdat er geen onderscheid bestaat tussen Hem en hen wier bewustzijn binnen het goddelijke Bewustzijn gevestigd is.

Zoals het al zo vaak vermeld is in deze verhandeling is Zelf-realisatie dus, de versmelting van het bewustzijn van een individu met het goddelijke Bewustzijn. Diegenen die dus éénwording van hun bewustzijn met het goddelijke Bewustzijn hebben kunnen bewerkstelligen, worden niet alleen als God, maar worden ook Zijn instrumenten, waardoor Hij dan hulp en genade over Zijn toegewijden kan laten neerkomen. Natuurlijk moeten we nu niet denken dat het worden zoals God bedoeld dat we zijn taken gaan uitvoeren, neen, wij gaan afhankelijk van het stadium van bewustzijnsontplooiing die een bepaalde persoon heeft bereikt, in mindere of meerdere mate goddelijke eigenschappen (*siddhi*'s) verwerven, waar we ons dan ook nog niet altijd van bewust zijn.

Toch moeten we hier nog iets verduidelijken over het feit dat als we éénworden met het goddelijke Bewustzijn en worden zoals Hem, waarom we Zijn taken dan ook niet kunnen of mogen uitvoeren. Voor dit te kunnen begrijpen moeten we beseffen dat God ‘IS’. Hij is onpersoonlijk en niet geconditioneerd; Hij is er altijd geweest en zal er altijd zijn; Hij verblijft buiten de schepping maar er ook in; Hij is het *Param-Ātmā*, of de allerverhevenste universele Ziel. Het *Śrīmad Bhāgavatam* zegt dat de Allerhoogste God en de mens kwalitatief (als hoedanigheid) één kunnen zijn, maar kwantitatief (als grootheid) nooit. Een individuele ziel kan zijn geestelijke identiteit vergeten en ten prooi vallen aan *Māyā*, de Allerhoogste God niet, want Hij is de schepper van *Māyā* (4.28.63, commentaar). Verder wordt er in dit geschrift nog een ander voorbeeld aangehaald over het verschil tussen God en de individuele ziel:

*yatholmukād visphulingād dhūmād vāpi sva-sambhavāt
apy ātmatvenābhimatād yathāgniḥ prthag ulmukāt* (3.28.40)

‘Het laaiende vuur verschilt van de vlammen, de vonken en de rook, hoewel ze nauw met elkaar verbonden zijn omdat ze uit hetzelfde brandende hout zijn geboren’.

Hoewel het brandende hout, de vonken, de rook en de vlammen niet los van elkaar kunnen bestaan omdat ze allemaal deel uitmaken van het vuur, verschillen ze toch van elkaar. De *Viṣṇu-Purāṇa* zegt het volgende:

eka-deśa-sthitasyāgner jyotsnā vistāriṇī yathā

parasya brahmaṇaḥ śaktis tathedam akhilaṁ jagat

‘Hoewel vuur zich op één plek bevindt verspreidt het warmte en licht. Op dezelfde manier verspreidt ook de allerhoogste God op verschillende wijzen Zijn energieën’.

Het levend wezen vertegenwoordigt slechts één van deze energieën. Energie en energiebron zijn in zekere zin één, maar bevinden zich toch op een verschillend niveau. De *Smṛti-Śāstra* zegt nog verder:

yathāgneḥ kṣudrā visphuliṅgā vyuccaranti

‘Zoals er in een groot vuur vonken zijn, zijn er ook kleine individuele zielen in de grote geestelijke vlam’

Als we deze voorbeelden goed begrijpen zien we dat wij de vonken zijn die uit het grote vuur ontspringen. We zijn niet het vuur, maar zijn er wel een onderdeel van, een facet. Nu dat we onze positie als individuele ziel (*jīvātmā*) kennen, moeten we toch stilaan gaan begrijpen waarom we God zijn taken niet kunnen overnemen. Hij is zo immens groot, en als wij terug éénworden met Hem zal het zijn zoals een druppel water die in de oceaan valt, deze druppel wordt dan één met de oceaan, maar toch zal zij een onderdeel van de oceaan blijven, omdat zij de oceaan niet is en de oceaan ook niet geworteld is in de druppel. Dit wordt tenslotte ook op een andere manier verwoord in de *Bhagavad-Gītā*:

*mayā tatam idaṁ sarvaṁ jagad avyakta-mūrtinā
mat-stāni sarvaṁbhūtāni na cāhaṁ teṣv avastitaḥ* (9.4)

‘Door Mij, de Ongeopenbaarde, is dit ganse heelal doordrongen; alle schepselen zijn geworteld in Mij, Ik niet in hen’.

Nu dat we begrepen hebben dat bij éénwording met God we enkel zijn eigenschappen kunnen verkrijgen, en niet zijn grootheid, zullen we inzien dat hij ons zal inschakelen ten dienste van de mensheid en hun geestelijke ontwikkeling. Als we beseffen wat deze taak omvat, weten we ook waarom we de Hogere Liefde tot God moeten ontwikkelen.

42. tad eva sādhyatām tad eva sādhyatām

tat = liefde tot God; eva = alleen; sādhyatām = moet worden aangekweekt.

Ontwikkel (daarom) alleen de liefde tot God, de liefde tot God alleen.

Omdat de Verheven Wezens instrumenten, maar tevens ook uitdrukkingsvormen zijn van het goddelijke Leven en het goddelijke Bewustzijn, daalt hun genade samen met de goddelijke genade over Zijn toegewijden neer. Daarom moet de toegewijde alleen de Liefde tot God ontwikkelen. Waarom deze handelswijze wordt aanbevolen, moet toch duidelijk zijn na het bestuderen van de vier vorige aforismen. Op deze manier verzekert de toegewijde zich niet alleen van de genade van God, maar ook van de genade van de Groten. Bovendien is God, omdat hij in ons hart verblijft, gemakkelijker te bereiken en dichterbij ons dan welke belichaming van het goddelijke Leven dat ook zou kunnen zijn. Als we Zelf-realisatie bereiken komt ons individuele bewustzijn in direct contact met het godde-

lijke Bewustzijn, maar als we God via of in iemand anders proberen te vinden zullen beide lichamen een hindernis vormen tussen elkaar.

Waar we even bij stil moeten blijven staan is het feit dat we in staat zouden moeten zijn om ons bewustzijn te verheffen tot op het niveau van *Ātmā* (het Zelf of de ziel). In die toestand zijn we ons niet enkel bewust van onze ware aard, maar ook van de Werkelijkheid die in ieders hart aanwezig is, en tevens ook van de éne Werkelijkheid waarvan iedere afzonderlijke *monade* (een goddelijke vonk, of een éénheid) een afzonderlijke en unieke uitdrukkingsvorm is (denk aan de druppel in de oceaan, die toch, al is hij ermee verenigd zijn uniekheid bewaard). Op dat niveau is er namelijk die volmaakte éénwording van bewustzijn en zie je éénheid in verscheidenheid of het Ene en het Vele op hetzelfde moment. Er is nog een hoger stadium, en dat is het stadium waarin de *monade* door het centrum van zijn eigen bewustzijn heendringt en zich verheft binnen het gebied van de éne Werkelijkheid. In deze toestand verruimt het bewustzijn van de yogi zich, totdat zijn bewustzijn, het gehele universum omvat en alle mogelijke vormen van onderscheid verdwijnen, zoals het zo mooi in aforisme 15 van de *Pratyabhijñā Hṛdayam* is uitgedrukt:

balalābhe viśvam ātmāsatkaroti

‘Bij het verwerven van de noodzakelijke intensiteit (via zelfdiscipline), reduceert het vuur van *citi* (= de Werkelijkheid zelf) het gehele universum tot zichzelf (door het besef te geven dat het niets anders is dan een uitdrukking van de Werkelijkheid)’.

Verder zijn er nog twee verschillende vertalingen van dit aforisme (42), een eerste luid: ‘Zoek enkel en alleen dat gezelschap’, er wordt hier bedoeld op het gezelschap van de Groten. Deze vertaling gaat er vanuit dat men door de genade van de Groten, God kunnen bereiken. Het is juist dat de Groten ons goed op weg kunnen zetten tot Godsrealisatie, maar we mogen hier niet over het hoofd zien dat als we contact krijgen met deze Grote Zielen, dit op zich al een genade van God is (zie aforisme 38, 39 en 40). Een tweede vertaling luid: ‘Liefde is het hoogste, beoefen het in eenzaamheid’, hier wordt bedoeld dat je moet zorgen dat er geen enkele afleiding mag zijn, en dat je in volle eenzaamheid, wat wil zeggen, zonder hulp van buitenaf, toegewijd de Liefde in je moet zoeken, laten ontplooiën en verwerkelijken. Tenslotte zit alles in ons zelf en hebben we niets of niemand nodig om Hem te vinden die in ons is, enkel onze wilskracht.

Vermijd afleiding en wijdt alles aan God.

43. duḥsaṅgāṃ sarvathāiva tyājyaḥ

duḥsaṅgaṃ = slecht gezelschap (maar in deze context is het passender het te beschouwen als aanraking met slechte neigingen); sarvathā = op elke manier, op elk moment; eva = zeker; tyājyaḥ = moet worden opgegeven (vermeden).

Slecht gezelschap moet zoveel en zo vaak mogelijk worden vermeden en worden opgegeven.

We gaan dit aforisme behandelen aan de hand van twee Sanskriet uitdrukkingen, *duḥ-saṅga* en *sat-saṅga*, dit zijn tegengestelden en het is gemakkelijker uit te leggen als je deze samen behandelt. De term *sat-saṅga* wordt bij de religieuze hindoes veel gebruikt als benoeming van hun samenkomsten, die als doel hebben, gedachten te wisselen over het spirituele leven. Eigenlijk is dit maar een oppervlakkige betekenis, gebruikt door diegenen

wier hun interesse maar vrij oppervlakkig is voor de problemen van het spirituele leven. De ware betekenis van *sat-saṅga* is 'associatie met *Sat*' (*Sat* is het Zijn of het Absolute, de Werkelijkheid dus), of de geest zich laten bezig houden met de vraagstukken die betrekking hebben op de Allerhoogste Werkelijkheid die in ons hart steeds aanwezig, maar doch verborgen is, en gezocht wordt door elke oprechte zoeker. Enkel door blijven na te denken over deze vraagstukken die uiterst belangrijk zijn voor de toegewijde zoeker, zal dit voor hem een noodzakelijke instelling en een blijvende gemoedsstemming teweeg brengen waarin zijn toewijding tot vrucht zal komen.

Duh-saṅga is het tegenovergestelde van *sat-saṅga* en wordt meestal gebruikt in de betekenis van 'associatie met mensen die tot het kwade geneigd zijn'. De diepere betekenis ervan is echter 'associatie met de kwade neigingen in de menselijke aard' die een belemmering kunnen vormen van onze voortgang van evolutie op de spirituele weg. De evolutie kan zelfs tijdelijk tot stilstand gebracht worden als deze neigingen diep geworteld zijn. Onze lagere aard zal daarom moeten gezuiverd worden door strikte zelfdiscipline. We moeten dit ernstig nemen en zodanig streng uitvoeren, totdat de eliminatie van dergelijke gewoonten en neigingen volledig verdwenen zijn. Tevens is zelfdiscipline ook een onderdeel van alle systemen van spirituele vorming die daadwerkelijk gericht zijn op de ontplooiing van onze spirituele mogelijkheden. Als we nu gaan doen alsof er niets aan de hand is of dat het allemaal simpel is, bedriegen we ons zelf en zullen we ter plaatse blijven trappelen. De nadruk die gelegd wordt door oprechte leraren en groeperingen op de noodzaak van een spiritueel of religieus leven en de leer ervan, en de hoge gedragscode die zij van hun volgelingen eisen, vormen in feite een heel goed criterium om ware en valseleringen van elkaar te kunnen scheiden.

44. *kāma-krodha-moha-smṛti-bhramśa-buddhi-nāśa-sarva-nāśa-kāraṇatvāt*

kāma = verlangen, lust; *krodha* = boosheid; *moha* = obsessie veroorzaakt door verblinding met betrekking tot een persoon of werelds voorwerp; *smṛti-bhramśa* = tijdelijk geheugenverlies (het tijdelijk vergeten van ons spirituele ideaal); *buddhi-nāśa* = verlies van ons spiritueel onderscheidingsvermogen; *sarva-nāśa* = verlies van alles (wat in het leven van belang is); *kāraṇatvāt* = als oorzaak van.

Want de omgang met slechte mensen of slechte neigingen veroorzaakt meestal lust, boosheid, een obsessie voor wereldse aangelegenheden, het uit het oog verliezen van onze spirituele idealen en het verlies van onderscheidingsvermogen (*viveka*), wat uiteindelijk resulteert in de totale ruïnering van ons spirituele leven en onze spirituele vermogens.

Dit is een zeer belangrijk aforisme, en niet omdat het de mens attent maakt op bepaalde slechte neigingen, en de noodzakelijkheid ervan deze in ons karakter uit te roeien, maar wel omdat het de aan elkaar schakeling schetst van oorzaken en gevolgen die bij deze neigingen beginnen en uiteindelijk de ruïnering van iemands leven tot gevolg kan hebben. Het voornaamste gevolg zou zijn dat iemand zijn spirituele idealen vergeet. Dit zou zeer jammer zijn, want als iemand die lang heeft nagedacht over de illusies en de beperkingen van het leven, over de methoden om dat ideaal te bereiken, en tevens het verlangen te hebben ontwikkeld om dat leed in de toekomst te vermijden en de vele beproevingen te hebben doorstaan om alsnog verleid te worden met wereldse dingen, was hij langzaam doordrongen tot dit besef van de ware aard en de ellende ervan van het menselijk leven. Maar als hij geleidelijk aan het spirituele ideaal terug vergeet en zich opnieuw overgeeft aan zijn slechte neigingen en zwakheden, of als hij terugvalt nadat hij deze neigingen tot op

een zekere hoogte had uitgeroeid, verliest hij het besef dat hij had bekomen weer, raakt in de war en volop betrokken in de door hem opnieuw opgebouwde vicieuze cirkel waarin de slechte daden zijn onderscheidingsvermogen terug verduisteren. De verzwakking van dit vermogen leidt dan weer tot nog slechtere gedachten, neigingen en daden. Zeer belangrijk om te onthouden is dat spiritueel onderscheidingsvermogen of *buddhi* (= intuïtie of spiritueel inzicht) onze enige gids is die ons in staat stelt onderscheid te maken tussen goed en kwaad en onder alle omstandigheden het juiste te doen, zelfs als berokkend ons dat nadeel, verlies of leed. Als we leven volgens het hogere fundamentele beginsel van het spirituele leven en de toestand van *dharma-niṣṭha* bereiken, dit wil zeggen verankert raken in *dharma* of rechtvaardigheid, en immuun worden voor slechte neigingen, dan zal het onderscheidingsvermogen altijd in werking blijven en kunnen we verder leven zonder de illusies en de ellende die uit slechte daden voortkomen.

Voor iedereen die zich terug overgeeft aan slechte neigingen, gedachten en daden, zal het licht van *buddhi* steeds meer verduisterd raken, met als uiteindelijk gevolg dat de slechte daden als maar sterker worden, wat spiritueel de gehele ruïnering van het leven betekend. Op het wereldse niveau kunnen deze mensen worden gezien als geslaagd en succesvol in hun bestaan, maar de gevolgen van hun slechte daden blijven zich steeds verder opstapelen in de onzichtbare gebieden van de Natuur, tot de dag gekomen is dat het welletjes is geweest en de dam barst onder het geweld van opstapelde energie, die door slechte daden is verzameld, en hun leven volledig verwoest. Gelukkig houd de angst om betrapt te worden of door de wet te worden gestraft hun nog wat in toom en voorkomt het dat ze al veel sneller bergafwaarts zullen gaan. Zo worden ons altijd opnieuw kansen gegeven onze fouten recht te zetten, zodat we niet verder en verder blijven afglijden. Enkel en alleen als we beseffen en ons ook bewust worden van welk gevaar er aan slechte daden kleeft, en ons dan ook daadwerkelijk van deze neigingen onthouden, zullen we de onontkoombaarheid van *sarva-nāśa*, wat het verlies van al het belangrijke in het leven inhoudt, kunnen afwenden. Als er personen zijn die moeite hebben om hun leven op het goede spoor te houden doordat ze weer wat aan het vervallen zijn in slechte gewoonten, moeten ze zeker opletten voor slechte mensen. Omgang met een dergelijk soort mensen verhoogt het risico op de afgang in hoge mate, omdat ze dan nog extra slechte impulsen krijgen van bronnen buiten hun zelf. Deze personen worden dan erg beïnvloed door de slechtheid van deze mensen omdat de geaarde slechtheid aangetrokken wordt door slechtheid. Als het slechte of het kwade deze negatieve geaardheid verder blijft voeden, zal de wil van de betrokkene uiteindelijk breken en hij zal het spirituele pad achter zich laten om volledig meege-sleept te worden op het slechte pad, wat ten stelligste moet vermeden worden.

45. *taraṅgitā apīme saṅgāt samudrāyanti*

taraṅgitāḥ = spelend in zwakke rimpelingen; *api* = zelfs, ook; *ime* = deze; *saṅgāt* = door het (slechte) gezelschap (of het contact met slechte gedachten en handelingen); *samudrāyanti* = beginnen zich als een woelige zee te gedragen.

Die slechte neigingen zijn in het begin zwak en niet meer dan speelse rimpelingen, maar beginnen zich uiteindelijk te gedragen als een woelige zee, als gevolg van de omgang met slechte mensen of slechte gedachten en handelingen.

Dit aforisme benadrukt nog eens de waarheid die in het voorgaande aforisme gesteld is. Vele slechte neigingen zijn in een latente vorm aanwezig in onze aard en in die toestand zullen ze blijven tot ze met wortel en al vernietigd zijn. Worden deze neigingen echter gestimuleerd onder invloed van allerlei slechte associaties, dan nemen ze uiteindelijk reus-

achtige proporties aan, zoals een klein golfje op een licht rimpelende zee zich plots gaan omvormen tot een reusachtige torenhoge golf op een woelige kolkende zee. De *Yoga Sūtra* heeft met vier aforismen duidelijk en treffend onder woorden gebracht hoe we deze neigingen tot en met de laatste wortel kunnen uitroeien, en we willen je deze teksten dan ook niet onthouden:

te pratiprasava-heyāḥ sūkṣmāḥ (2.10)

‘Deze, subtiele (neigingen), kunnen gereduceerd worden door ze terug tot hun oorsprong, tot oplossing, te brengen’.

dhyāna-heyās tad vṛttayaḥ (2.11)

‘Hun werkzame modificaties (wijzingen) moeten door meditatie stilgelegd worden’.

vitarka bādhane pratipakṣa bhāvanam (2.33)

‘Als het denken verstoord wordt door onbehoorlijke gedachten, is het voortdurend nadenken over het tegengestelde (de remedie)’.

vitarka hiṃsādayaḥ kṛta-kāritānumoditā lobha-krodha-moha-pūrvakā mṛdumadhyādīmatrā duḥkhā-jñānānantaphalā iti pratipakṣa bhāvanam (2.34)

‘Aangezien onbetamelijke gedachten, emoties (en handelingen) zoals die welke bedreven worden met geweldpleging enzovoort, of ze nu gekoesterd, veroorzaakt of verricht worden, door anderen of ze nu veroorzaakt worden door hebzucht, toorn of begoocheling, of ze nu aanwezig zijn in geringe, tamelijk of intense mate, eindeloos lijden en onwetendheid ten gevolge hebben, is het dus noodzakelijk diep over de tegengestelden na te denken’.

Dit spreekt boekdelen en behoeft geen verduidelijking meer. Toch willen we nog even meegeven dat toewijding versterkt wordt door gedachten en daden die toewijding oproepen, en hetzelfde geldt tevens ook voor emoties als boosheid, lust, enzoverder. Deze natuurlijke wet kan dus worden benut voor zowel de bevordering van goede neigingen als voor de eliminatie van slechte neigingen.

46. kas tarati kas tarati māyām yaḥ saṅgam tyajati yo mahānubhāvaṃ sevate nirmamo bhavati

kaḥ = wie; tarati = steekt (de oceaan van māyā) over; māyām = (māyā) illusie; yaḥ = wie; saṅgam = gehechtheid, (slecht) gezelschap, slechte omgang (zie 44); tyajati = (wie) geeft op; yaḥ = wie; mahā-anu-bhāvaṃ = de Groten; sevate = dient; nirmamaḥ = zonder mijheid; (nir = zonder; ma = mij); bhavati = wordt.

Wie, ja wie steekt de oceaan van saṃsāra over, de wereld die door de illusie van Māyā is geschapen? Hij die zijn gehechtheid aan wereldse zaken en bezigheden opgeeft. Hij die trouw de Groten dient. Hij die onzelfzuchtig wordt of zonder het besef van ‘ik’ of ‘mijn’.

In de drie voorafgaande aforismen hebben we ons bezig gehouden met de noodzakelijkheid van het vrijmaken van het karakter van de grovere vormen van slechte neigingen. Nu wordt er op de noodzaak gewezen om verder te gaan en bepaalde karaktereigenschappen die positief en subtieler van aard zijn, verder te ontwikkelen. Dit kan echter enkel maar tot een goed einde gebracht worden als de lagere aard voldoende gezuiverd is en het spirituele onderscheidingsvermogen voldoende is gaan functioneren. In het aforisme dat we nu behandelen zijn drie belangrijke eigenschappen genoemd, en deze zijn: ongehechtheid, dienstbaarheid aan de Groten en onzelfzuchtigheid. Ongehechtheid of de bereikte vrijheid van de verlangens aan wereldse zaken en bezigheden is echt wel nodig, omdat de wereldse dingen met hun aantrekkingskracht ons anders aan de lagere werelden blijven gebonden houden en zo verhinderen dat ons bewustzijn kan doordringen tot in de subtielere gebieden van het goddelijke Zijn. Dienstbaarheid aan de Groten is nodig, en niet alleen omdat we op die manier dicht bij God komen, maar ook omdat deze verheven Wezens voortdurend bezig zijn met het verrichten van altruïstisch werk (onzelfzuchtig streven naar het geestelijk belang van anderen), en door hun gebod en voorbeeld leren we ook onszelf te wijden aan het dienen van onze medemensen, en dit zo goed mogelijk als onze vermogens en omstandigheden het toelaten. Dus dienstbaarheid aan de Groten betekend niet dadelijk dat we moeten toezien op de fysieke behoeften van heilige mensen zoals door de meerderheid van de orthodoxe hindoes wordt verondersteld, maar het is meer een verering en een overgave aan hen die ons willen inschakelen ten dienste van de medemens. De noodzaak van onzelfzuchtigheid is een logische vereiste. Wie eerder aan de zelfzuchtige kant is, is ook meestal op zichzelf gericht en zijn interesses en sympathieën zullen dan ook voornamelijk beperkt blijven tot zichzelf of tot degenen die hem, weliswaar in zijn directe omgeving, dierbaar zijn. Dit verhindert jammer genoeg de verruiming van het bewustzijn, dat toch uiteindelijk voorbestemd is om het gehele universum te omvatten.

47. yo vivikta-sthānam sevate yo loka-bandham unmūlayati nistraiguṇyo bhavati yo yoga-kṣemam tyajati

yaḥ = wie; vivikta-sthānam = een afgezonderde of privé-plek; sevate = behoort tot, woont in; loka-bandham = wereldse banden; unmūlayati = brengt te voorschijn (lett. uitgraven van een wortel; nistrai-guṇyaḥ = buiten de invloed van de drie guṇa's (basis eigenschappen); (ni = zonder; tri = drie); bhavati = wordt; yoga-kṣemam = vertrouwen op wereldse bezittingen voor de veiligheid; tyajati = geeft op, verzaakt.

(Hij steekt de oceaan van saṃsāra over) die een teruggetrokken leven leidt, die de wereldse bindingen hun wortels ontneemt, die overstijgt boven de invloed van de drie guṇa's en die het vertrouwen in wereldse bezittingen om zijn veiligheid te verzekeren opgeeft.

Inderdaad, wie overstijgt *Māyā*? Hij die in eenzaamheid leeft, de banden met de wereld verbreekt, de drie *guṇa*'s overstijgt en vertrouwd op de Heer zelfs voor zijn levens onderhoud. Inderdaad, hij die dat kan overstijgt *Māyā* onmiddellijk, maar wie kan dat? Dit aforisme zou de zoeker niet te letterlijk mogen nemen, maar hij zou wel de bedoeling die er achter zit moeten proberen te vatten, om er dan zijn leven zoveel mogelijk op af te stemmen. Het leven in de moderne wereld verschilt enorm veel met wat het leven was in die tijd toen deze verhandeling werd geschreven, dat het in de hierboven omschreven omstandigheden bijna niet meer mogelijk is te leven, wat de onvermijdelijkheid met zich mee brengt dat er noodzakelijke aanpassingen op deze leefregels nodig zijn. Maar we moeten ook inzien dat een spiritueel leven leiden niet hetzelfde is als het volgen van strenge ge-

dragsregels die door een godsdienst of een leraar zijn voorgeschreven, maar het heeft meer de betekenis van intelligent te leven rekening houdende met de omstandigheden waarin we moeten leven en volgens de wetten van het innerlijke leven, verlicht door *buddhi* en geholpen door de kracht van *viveka*. Dit wil nu niet zeggen dat we vrijheid krijgen om akkoordjes te maken met het kwade, neen, we moeten zelfs zeer waakzaam blijven en steeds bereid blijven om onderscheid te maken tussen het goede en het kwade, en om het goede te blijven nastreven onder alle omstandigheden ook al geeft het een tijdelijk ongemak of verlies. Als we zo blijven handelen en leven, zal ons spiritueel onderscheidingsvermogen steeds helder blijven en ons de juiste leiding blijven geven, zodat we ook behoed blijven voor allerlei soorten moeilijkheden. Deze leefwijze verheft zich tenslotte boven de *guṇa*'s uit, en wordt dan ervaren als een leven in Gods handen.

48. yaḥ karma-phalam tyajati karmāṇi sanyasyati tato nirdvandvo bhavati

yaḥ = wie; karma-phalam = de vruchten van handeling; tyajati = opgeeft; karmāṇi sanyasyati = (hij) wijdt handelingen aan God; tataḥ = daarbij; nirdvadhah = vrij van de invloed van de paren van tegenstelling (nir = zonder; dva-n-dhah = tweeheid); bhavati = hij wordt.

Hij die afziet van het resultaat van zijn daden, hij die al zijn daden aan God wijdt en zodoende wordt bevrijd van de invloed van de paren van tegenstelling.

Om God te kunnen vinden moeten we een geestelijke toestand ontwikkelen waarin geen verstoringen meer optreden. Om deze verstoringen te voorkomen moeten we ons ontdoen van de oorzaak die er voor zorgt dat die verstoringen ons steeds opnieuw uit evenwicht brengen. Deze oorzaak bestaat uit gehechtheid aan de resultaten van de daden die verricht worden om dingen te verkrijgen die we verlangen. Onze daden worden door verlangens gevoed en dat is de reden dat er dan hechting ontstaat aan het resultaat ervan, zodat we steeds weer opnieuw aangedaan (ontroerd, geraakt in ons gevoel) worden door wat er als gevolg van deze daden gebeurt (in ons innerlijke). Maar we worden niet enkel aangedaan door het gebeurde als gevolg van deze daden, maar erger nog, er worden zo ook *karmische* gevolgen voortgebracht die ons binden aan de lagere werelden. De enige manier om de keten van oorzaak en gevolg te doorbreken is daden te verrichten zonder enig verlangen naar persoonlijk voordeel of gewin, en slechts onze plicht te doen in de omstandigheden waarin we ons bevinden. Een dergelijke houding kunnen we ontwikkelen door de gewoonte aan te kweken al onze daden te wijden of op te offeren aan God. Wat in de voorgaande aforismen (46,47 en 48) gezegd is staat bondig samengevat in een aforisme van de *Bhagavad-Gītā*:

*mayi sarvāṇi karmāṇi sannyasyā dhyātmacetasā
nirāśīr nirmamo bhūtvā yudhyasva vigatajvaraḥ* (3.30)

‘Wijd alle handelingen in volle overgave aan Mij, breng uw denken tot rust in het allerhoogste Zelf, en begeef u vrij van hoop, vrij van zelfzucht en vrij van koortsachtige overdenkingen, in de strijd’.

Hier wordt dus gezegd dat we het leven moeten aangaan, zonder zich terug te trekken uit de maatschappij, dat we ons niet voortdurend moeten kapot denken over alles en nog wat, maar dat we tot rust moeten komen door zich met een hart vol toewijding te richten enkel en alleen op God (meditatie). We moeten geen hoop koesteren in een wereld die voortdu-

rend aan verandering onderhevig is. We moeten onze zelfzucht van onze schouders afwerpen en al de daden die we uitvoeren, en zijn dit nu daden uit verplichting of zijn het daden die onze medemens beter maken, het maakt niet uit, maar draag alles, zelfs de vruchten die je er door ontvangt op aan de allerhoogste Werkelijkheid. Wie zo een verheven handelswijze kan ontwikkelen heeft geen last meer van de paren van tegengestelden, en stijgt uit boven de *guna*'s, om zich, als hij dit pad toegewijd en vol overgave blijft bewandelen, uiteindelijk te verenigen met het allerhoogste Zelf.

49. yo vedān api sanyasyati kevalam avicchinnānurāgam labhate

yaḥ = wie; vedān = de voorschriften van de heilige geschriften; api = ook, zelfs; sanyasyati = legt terzijde; kevalam = onverdeeld; avicchinna = ononderbroken; anurāgam = toewijding, verbondenheid veroorzaakt door liefde; labhate = bereikt.

Hij die zelfs de voorschriften van de Heilige Geschriften naast zich neerlegt om een onverdeelde en ononderbroken stroom van liefde tot God te verkrijgen.

In de aforismen 8 tot en met 14 werd de nadruk gelegd op de noodzaak van het vervullen van onze wereldse en religieuze verplichtingen als we toewijding proberen te ontwikkelen. Maar toch komt er een stadium in het leven van de toegewijde waarin zijn toewijding zo intens wordt en zijn geest zo vervuld is van liefde, dat het voor hem zelfs niet meer mogelijk is om aan zijn religieuze verplichtingen te voldoen. Deze geestesgesteldheid ontslaat de toegewijde, als zijn toewijding en liefde tenminste echt is en niet door hem wordt ingebeeld, van zowel zijn wereldse als zijn religieuze verplichtingen. Dit wordt ook bevestigd in de *Bhagavad-Gītā*:

*sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ* (18.66)

‘Kom, alle plichten (*dharma*s) prijsgegeven hebbend, tot Mij als uw enige toevlucht; treur niet, Ik zal u van alle zonden bevrijden’.

Of zoals nog een andere vertaling van de *Bhagavad-Gītā* zegt over hetzelfde aforisme:

‘Laat alle vormen van geloof voor wat ze zijn en geef je slechts aan mij over. Ik zal je verlossen van de terugslagen van al je zonden. Vrees niet’.

Dat symptomen van intense liefde een dergelijke vorm aannemen is heel normaal en deze zijn van tijdelijke aard totdat je liefde op een hoger niveau komt. Eénmaal dat niveau bereikt verblijft je innerlijke in een voortdurende toestand van intense hogere Liefde die zo verheven is dat alle uiterlijke tekenen volledig verdwijnen. Je voelt je dan rustig in jezelf omdat deze liefde geworteld is in de goddelijke Liefde en rechtstreeks gevoed wordt door *ānanda* of de goddelijke Gelukzaligheid (zie ook aforisme 6). Je ervaart dan de verplichtingen die je nog moet volbrengen niet meer als plicht maar als dienstbaarheid aan God wat je dan ook vol overgave en liefdevol aan Hem opdraagt.

50. sa tarati sa tarati lokāṁs tārayati

saḥ = hij; tarati = steekt (de oceaan van *samsāra*) over; lokān = de mensheid; tārayati

= helpt (om de oceaan van *samsāra*) over te steken (door de illusies en beperkingen te overwinnen).

Zo een toegewijde overwint niet alleen zelf de illusies en beperkingen van het wereldse leven, maar helpt ook anderen dat te doen, door hen op te wekken tot toewijding aan God.

Inderdaad, zo een toegewijde gaat voorbij *Māyā* en steekt de oceaan van *samsāra* over, en helpt ook tevens de anderen daarbij. Hij heeft door zijn vertrouwen te stellen op God, en zijn liefde enkel te richten op Hem alleen, zijn verlangens en begeerten aan de wereld kunnen opgeven. Daardoor heeft *viveka* zich kunnen ontwikkelen en heeft het licht van *buddhi* zijn spiritueel pad verlicht, wat zich heeft geuit in het vermijden van slecht gezelschap, en het verkrijgen van inzicht in zijn eigen innerlijke. Hierdoor werden de slechte eigenschappen en neigingen die in hem verborgen waren bekend voor hem, zodat hij die dan met wortel en tak heeft uitgeroeid, waardoor slechte daden nu definitief tot het verleden behoren. De paren van tegengestelden hebben geen vat meer op hem, zo ook de *guṇa*'s niet meer omdat hij erboven is komen te staan. Plicht aanziet hij als dienstbaarheid, zelfzuchtigheid is hem niet meer bekend, omdat begeerte naar 'hebben' en 'willen', in hem verdwenen zijn, zodat 'ik' of 'mijn' aan hem is vreemd geworden. In zijn medemens ziet hij enkel nog God omdat hij weet dat God in elk wezen aanwezig is maar tevens ook in 'al' het gemanifesteerde. Daarom, de daden die hij verricht, maar ook de vruchten die hij erdoor verkrijgt, draagt hij vol overgave en met liefde op aan God, dit omdat hij weet dat alles wat bestaat, van God is en dat dit alles enkel maar in bruikleen gegeven is, aan hem die ook zijn lichaam, zo verkregen heeft. Waarlijk zo iemand heeft alles overwonnen en baadt in de genade van de Allerhoogste, waardoor hij dan tevens een werktuig van Hem en de Groten is geworden, om de zoekende medemens te helpen verheffen naar een hoger toegewijd doel tot God.

Onuitsprekelijkheid en aard van de Opperste Liefde.

51. anirvacanīyam prema-svarūpam

anirvacanīyam = onbeschrijflijk, wat niet door woorden kan worden uitgedrukt; prema = toewijding, liefde tot God; svarūpam = de wereldlijke en wezenlijke vorm (van liefde).

De ware aard van liefde tot God kan niet worden beschreven, maar is een kwestie van ervaring.

Alles wat er bestaat in de natuur en geworteld is in de Werkelijkheid heeft twee vormen. De ene is de uiterlijke, zichtbare vorm waardoor het zich op de lagere gebieden van manifestatie kan uitdrukken en met behulp van de zintuigen kan waargenomen worden. Deze vorm is echter bedrieglijk en afhankelijk van de uiterlijke omstandigheden. Hoe de uiterlijke vormen van liefde tot God zich manifesteren is al besproken in voorgaande aforismen (2,3,6,15-19), en zijn in feite uitdrukkingsvormen, of liever gezegd de symptomen ervan die in de fysieke, emotionele en mentale werelden worden voortgebracht. Ze komen meestal in de eerste stadia van ontwikkeling van devotie te voorschijn door de invloed van de ervaring ervan op de lagere voertuigen, om dan in hogere stadia te verdwijnen als de toewijding rijper wordt en in de diepten van het bewustzijn van de toegewijde in haar ware vorm of *svarūpa* ervaren wordt.

De andere is de innerlijke, ware wezenlijke vorm die niet met behulp van de zintuigen kan waargenomen worden, maar alleen binnen de gebieden van het bewustzijn kan ervaren worden. Als men in zijn innerlijke de goddelijke Liefde ervaren heeft brengt dit de meest verheven gehechtheid aan de Heer teweeg. En als men het ware hoogste Wezen van de Liefde heeft bereikt is onuitsprekelijkheid wat je overkomt, het kan dus niet onder woorden gebracht worden. Bij elke poging die we ondernemen om de ware aard van de goddelijke Liefde te omschrijven gaan we falen en het niet correct kunnen overbrengen met woorden, wat dan verkeerd kan geïnterpreteerd worden door de zoeker. Hier moet men dus opletten dat we de zoeker niet op een verkeerd spoor zetten, zodat hij er misschien een onjuist begrip van krijgt en zich daar dan op vastpint, ofwel zweverig wordt en verder van God verwijderd raakt, dan als hij dit niet geweten had. Daarom wordt in deze verhandeling niet echt de moeite gedaan om er verder op in te gaan (enkel in het volgende aforisme even), maar zeggen we aan de oprechte toegewijde zoeker, schouw in je hart en ervaar Hem in jezelf dan zul je de Werkelijke Liefde zelf ervaren. En is er niet ooit gezegd 'hij die weet, zwijgt, hij die niet weet, spreekt'.

52. mūkāsvādāna-vat

mukā = stom; asvādāna = smaak; vat = zoals.

Zoals iemand die stom is niet kan zeggen hoe iets smaakt.

Aansluitend vervolg op het voorgaande aforisme. Hier wordt een voorbeeld gegeven over de aard en onuitsprekelijkheid van de Hoogste Liefde. Er wordt gezegd dat het is zoals iemand die iets lekkers gegeten heeft, maar niet kan spreken en dus niet bij machte is zijn ervaring van de verrukkelijke smaak weer te geven of uit te drukken. Zo vergaat het de ware toegewijde ook, hij voelt en ervaart de intense en werkelijke vorm van de Hoogste Liefde, maar kan deze niet aan anderen beschrijven, omdat het niet onder woorden te brengen is. In het *Śrīmad Bhāgavatam* licht Nārada, doch volkomen ongevaarlijk, een tipje van de sluier op als hij Vyāsadeva verteld over zijn extatische ervaring toen hij de goddelijke Liefde waarnam:

*premātibhara-nirbhinna-pulakāṅgo 'tinirvṛtaḥ
ānanda-samplave līno nāpaśyam ubhayaṃ mune* (1.6.17)

'O Vyāsadeva, ten eerste door geluksgevoelens overstelpt, voelde ik al mijn lichaamsdelen toen afzonderlijk tot leven komen. Opgaand in een oceaan van vervoering, kon ik zowel mijzelf als de Heer aanschouwen'.

Geestelijke geluksgevoelens en de intense extases vallen met niets in de wereld te vergelijken, Daarom is het uiterst moeilijk dergelijke gevoelens te beschrijven. We kunnen in de woorden van Śrī Nārada Muni (Muni = wijze) slechts een glimp van zo een extase opvangen. Elk lichaamsdeel en ieder zintuig heeft zijn speciale functie. Toen Nāradaḥ (jī = achtervoegsel als blij van respect) de Heer aanschouwde werden al zijn zinnen volledig tot bewustzijn gewekt teneinde de heer te dienen, want in de verlostte toestand zijn de zinnen volmaakt bedreven in het dienen van de Heer. Zo gebeurde het dat in die bovenzinnelijke vervoering de zinnen ieder voor zich tot leven werden gewekt in dienst van de Heer, waardoor Nārada volkomen kon opgaan in de gelijktijdige aanschouwing van zichzelf en de Heer.

Er is nog een andere vertaling van de *Bhakti Sūtra* die dit aforisme ook zeer mooi vertaald en dat willen we je toch nog meegeven: ‘Zoals een stomme niet kan uitdrukken wat hij ervaart, maar door zijn houding zijn gevoelens verradt, zo kan de *bhakta* deze Liefde niet in woorden uitdrukken, maar openbaart ze door zijn daden’. Die is een mooie en diepzinnige vertaling die ook nog zeer juist is. In principe moeten we het allemaal niet rondba-zuinen, maar handel ernaar, en dit zal pas respect afdwingen in plaats van heel die woordenmolen.

53. prakāśyate kvāpi pātre

prakāśyate = wordt omhuld, verschijnt in; kva-api = ergens, ooit, op een moment dat de omstandigheden geschikt zijn voor de verschijning; pātre = in een kelk (ieder soort receptaculum, kom, vat, ook in de betekenis van ‘geschikt persoon’).

Deze intense, werkelijke vorm van liefde tot God verschijnt van zelf op het juiste moment in een geschikte kelk, dit wil zeggen, in de ware toegewijde.

Spontane en natuurlijke uitdrukking van goddelijke Liefde in een toegewijde is niet toevallig of willekeurig, maar is het resultaat van een aantal levens die de toegewijde besteed heeft aan de ontwikkeling ervan. Als een toegewijde dan in een bepaald leven geboren is met alle mogelijkheden en dynamiek die op deze manier zijn verzameld, is het alsof deze goddelijke Liefde in hem vanzelf verschijnt alsof hij er geen moeite heeft moeten voordoen. Alle heiligen hebben dit in hun kinderjaren ervaren. Soms kan het ook zijn dat bepaald *karma* uit een vorig leven de uitdrukking ervan in de jeugd verhinderd, maar dat als wanneer het *karma* is uitgeput, de verduistering wegvalt en de toegewijde plots in een oogwenk de ware goddelijke Liefde ervaart en een enorme verandering ondergaat. Laten we nu niet denken dat als iemand die niet in staat is de ware vorm van God te ervaren, dat hij daarom ook niet in staat zou zijn de liefde tot God aan te kweken. Maar hij zal wel de juiste methode moeten aanleren en doorgaan met zijn pogingen zonder ontmoedigd te raken, want hij weet tenslotte niet wanneer de belemmeringen in de expressie van de goddelijke Liefde uit de weg zullen geruimd zijn, en de liefde tot God spontaan in zijn hart begint op te wellen. En zelfs als dit niet gebeurt in dit leven, wordt er altijd de mogelijkheid geboden dit in het volgende leven verder te volbrengen. We mogen ook niet vergeten dat Hij wiens liefde gezocht wordt, altijd in het hart aanwezig is en de Liefde zelf is. Het is dus allemaal een kwestie van onthullen en niet van scheppen van iets.

54. guṇa-rahitaṁ kāmanā-rahitaṁ pratikṣaṇa-vardhamānam avicchinnam sūkṣma-taram anubhava-rūpam

guṇa-rahitaṁ = boven de invloed van de drie guṇa's (fundamentele eigenschappen: (sattva) helderheid of harmonie, (rajas) beweging, (tamas) traagheid; kāmanā-rahitaṁ = zonder enig persoonlijk motief of verlangen; prati-kṣaṇa = van moment op moment; vardhamānam = groter wordend, toenemend; avicchinnam = onophoudelijk stromend, ononderbroken; sūkṣma-taram = bestaand of bewegend in de subtielere zijnsgebieden; anubhava-rūpam = met ervaring als wezenlijke aard [die moet worden ervaren om te worden gekend] (rūpa = vorm, wezenlijke aard).

Deze fijnere en ware vorm van liefde tot God staat boven de invloed van de guṇa's en wereldse verlangens, wordt elk moment sterker, is een onophoudelijke stroom,

bestaat op de subtielere zijnsgebieden en moet worden ervaren om te worden gekend.

Of zoals een andere vertaling het zegt: 'Deze hoogste liefde is ontdaan van alle kenmerken (*guṇa*'s). Het is vrij van alle wereldse verlangens. Het groeit elk ogenblik in intensiteit. Het is een ononderbroken innerlijke stroom, subtieler dan het subtielste en moet ervaren worden om het te kennen'. Dit aforisme beschrijft heel mooi en doeltreffend de aard van die intense en subtiële liefde tot God die in het hart van de toegewijde aanwezig is, wanneer zij tot rijping gekomen is en een kwestie (zaak) is geworden van ervaring op de meest innerlijke zijnsgebieden. De devotie die demonstratief is en met heftige emoties gepaard gaat op een lager, maar zij het toch een belangrijk en noodzakelijk stadium in de liefde tot God, ontstaat wanneer het bewustzijn van de toegewijde versmolten raakt met het goddelijk Bewustzijn. Maar wanneer het scherpe onderscheid tussen minnaar en Geliefde verdwijnt en plaats maakt voor een geestestoestand van non-dualiteit (besef van het niet twee-zijn, maar van het Eén-zijn), komt de Hoogste Gelukzaligheid die van nature bij deze toestand hoort. Deze toestand wordt ook *paramaprema* genoemd en treed op bij het directe besef van de Werkelijkheid. Het geeft de toegewijde de hoogste vrede die alle verstand te boven gaat. Tevens verkrijgt de toegewijde dan gevoelens van dat hij Zichzelf genoeg is in de goddelijke Werkelijkheid en bekomt dan de Hoogste Gelukzaligheid (zie ook aforisme 6).

55. tat prāpya tad evāvalokayati tad eva śṛṇoti tad eva bhāsayati tad eva cintayati

tat = dat (de in aforisme 54 besproken intense liefde tot God); prāpya = bereikt hebbend; tad = die (liefde); eva = alleen; avalokayati = ziet hij; śṛṇoti = hoort hij; bhāsayati = spreekt hij over; cintayati = denkt hij over.

Als hij die hoogste staat van liefde tot God heeft bereikt, ziet de toegewijde niets anders dan God, hoort hij niets anders dan God, spreek hij over niets anders dan God en denkt hij aan niets anders dan God.

Wat hier gezegd wordt ziet er misschien raadselachtig uit maar is dat helemaal niet. Het is zelfs gemakkelijk te begrijpen als we denken aan de unieke transformatie of verandering die, ten gevolge van die hoogste staat van Liefde, in het bewustzijn wordt teweeggebracht. Er bestaat maar één Werkelijkheid en dat is deze die we God noemen. Alles en iedereen is een uitdrukking van die Werkelijkheid, in allerlei verschillende vormen en op verschillende niveaus van evolutie, zelfs op de fijnstoffelijke niveaus. Liefde brengt een versmelting tot stand van de devote minnaar met de goddelijke Geliefde en deze versmelting leidt dan ook automatisch tot de diepere kennis van de Alwetende God, die alles in het bestaan doordringt, bevat en omvat. Hoe groter onze liefde tot God is, des te intiemer we Hem leren kennen en hoe beter we Hem leren kennen, hoe intenser en verhevener onze liefde voor Hem wordt. Het is deze diepere kennis van God en de liefde tot Hem die elkaar versterken waardoor de vereniging van het Bewustzijn tot stand wordt gebracht waarin het onderscheid tussen God en de toegewijde verdwijnt en de hoogste staat van Eénheidsbewustzijn wordt ervaren die door alle wijzen en grote heiligen is verkondigd (zie ook aforisme 3,4 en 5). Als je volledig opgaat in Eénheidsbewustzijn en waarlijk Eén bent geworden met DAT of het ZIJN (de echte Werkelijkheid dus), ervaar je alles in jezelf of rondom je heen, waar je ook bent, als God. Voor jou is God dus Alles geworden, jijzelf inbegrepen, want jij bent een deel van Hem (zoals de druppel in de oceaan).

56. gaṇi tridhā guṇa-bhedād ārtādi-bhedād vā

gaṇi = (uit begeerte voortgekomen) omdat het door de drie guṇa's wordt beïnvloed; tridhā = drievoudig; guṇa-bhedād = vanwege de verschillen tussen de drie guṇa's; ārtādi-bhedād = (is drievoudig) door het verschil in typen (van toegewijden, namelijk: de onevenwichtigen, de behoeftigen en de onderzoekenden); vā = of.

De secundaire of lagere vorm van liefde is drievoudig van aard, omdat zij door de drie guṇa's wordt beïnvloed, overeenkomstig de verschillen tussen de drie guṇa's of overeenkomstig de drie typen toegewijden.

In principe zijn er twee soorten toegewijden, met name diegenen waarin de toewijding volkomen zuiver en onzelfzuchtig is en diegenen die een verborgen motief koesteren. De eerst genoemde soort van *bhakta's* zijn de grote verheven toegewijden die als werktuig voor God en de Groten fungeren. De tweede genoemde soort van toegewijden wordt in dit aforisme onderverdeeld in drie typen, al naargelang de aard overeenkomstigheid vertoont met het overwicht in de geest van de kandidaat met één van de drie *guṇa's* zijnde, *Sattva*, *Rajas* en *Tamas*. Dit wordt ook beweerd in het *Śrīmad Bhāgavatam* (3.29.7-10). Daar wordt er gesteld dat er velerlei wegen van toegewijde dienst zijn, en dit naargelang de eigenschappen van degenen die de toegewijde dienst verrichten. De hoogste weg is Zuivere onbaatzuchtige toegewijde dienst omdat er hier geen eisen door de Heer dienen ingewilligd te worden. Maar in het algemeen hebben de meeste mensen bepaalde bedoelingen voor hun toegewijde dienst, en volgens de *Bhagavad-Gītā* (7.16) zijn dat er vier; 1) Dit is de Zuivere toewijding, zoals hierboven beschreven. 2) Iemand die vol verdriet is vanwege zijn materiele toestand kan een toegewijde worden om God verlichting te vragen van zijn leed. 3) Iemand met geldproblemen gaat aan God toegewijde dienst verlenen, met het motief om uit de financiële problemen te geraken. 4) En tenslotte, iemand die niet dadelijk problemen heeft, maar toegewijd is aan Hem en vraagt naar de aard van de Allerhoogste Werkelijkheid. In feite is er maar één weg van toegewijde dienst, maar naargelang de toestand van de toegewijden kan deze dienst velerlei vormen aannemen.

We zullen de aard van toewijding eens van dichterbij bekijken vanuit het standpunt van de *guṇa's*. *Tamasische* toewijding is toegewijde dienst verricht door een afgunstig, trots, gewelddadig en boos iemand, hij beschouwd zichzelf als de beste toegewijde en ziet zijn eigenbelang los met dat van de Heer. Dit is de onzuiverste en laagste vorm van toewijding en wordt geklasseerd onder de geaardheid onwetendheid. *Rajasische* toewijding is toegewijde dienst verricht door iemand die vooral uit is op de zinsobjecten en de vruchten ervan, zoals roem, rijkdom en genot. De wil van deze toegewijde of zijn verlangen is nog steeds gericht op zichzelf, maar hij zet zich in om God te behagen om zijn verlangens vervuld te zien, deze vorm wordt geklasseerd onder de geaardheid hartstocht. *Sattvische* toewijding is toegewijde dienst verricht door iemand die God zoekt om de hoogste kennis te verkrijgen en zijn activiteiten aanbiedt om zichzelf van het baatzuchtige streven te ontdoen. Hier probeert de toegewijde toch nog iets te bereiken wat in overeenstemming is met zijn persoonlijk belang, namelijk kennis. Deze vorm wordt geklasseerd onder de geaardheid goedheid.

57. uttarasmād uttarasmād pūrva-pūrvo śreyāya bhavati

uttarasmād uttarasmād = dan iedere volgende; pūrva-pūrvaḥ = iedere voorafgaande; śreyāya = beter, effectiever; bhavati = is.

Iedere voorafgaande vorm van liefde is beter en effectiever dan de daarop volgende.

Nauw aansluitend vervolg op het voorgaande aforisme en daarom ook best samen te bestuderen. Toewijding in elke mogelijke vorm is heilzaam voor de toegewijde, omdat zij door de regenererende (zichzelf steeds vernieuwend) kracht die haar eigen is, gezuiverd en verdiept wordt, maar hoe intenser en onzelfzuchtiger zij is, des te sterker is natuurlijk haar vermogen om de toegewijde dichter bij God te brengen. Zoals al eerder gezegd, is de Hoogste toegewijde Liefde onzelfzuchtig en zuiver als een heldere diamant, omdat de drie *guṇa's* overstegen zijn. Het enige motief van de toegewijde is de Allerhoogste in volle overgave voldoening te schenken, maar eigenlijk is dit geen motief want dit is de zuivere toestand van de ziel. Als volgende, na deze Hoogste vorm van Liefde, komt de *Sattvische* (goedheid, helderheid, onderzoekend) liefde tot de Heer, daarachter hebben we de *Rajasische* (hartstocht, beweeglijkheid, behoefteigheid) liefde tot God en als laagst geklasseerd de *Tamasische* (onwetendheid, traagheid, onevenwichtigheid) liefde voor God. Met wat we in het vorige aforisme gezien hebben kunnen we deze classificatie natuurlijk goed begrijpen. We moeten dus niet wanhopen, want in welke classificatie we ons ook bevinden, 'oprechte' toegewijdsheid zal zich steeds uit zichzelf verder ontwikkelen (omdat toewijding het resultaat van toewijding is, zie aforisme 26 en 30). We kunnen dit het best vergelijken met een smalle rivier die steeds breder wordt om uiteindelijk uit te monden in de zee. De zee is hier de Opperste Liefde of God en het smalle riviertje is de *Tamasische* liefde, als we oprecht en toegewijd onze liefde blijvend op God gericht houden zal deze liefde steeds dieper (bredere rivier) worden (met in het achterhoofd rekening houdende dat toewijding zichzelf steeds omzet in hogere toewijding) om uiteindelijk uit te monden in volle zee.

Houdingen van Toewijding.

58. anyasmāt saulabhyam bhaktau

anyasmāt = dan enige andere; saulabhyam = (is) gemakkelijker; bhaktau = op het pad van devotie.

Op het pad van toewijding gaat het gemakkelijker dan op enig ander pad.

Liefde is het gemakkelijkste middel tot spirituele realisatie. In voorgaande aforismen (25-27) is er besproken dat de wegen over andere paden moeizamer verlopen omdat egoïsme en indoctrinatie het hoofd moet geboden worden. Ook wordt er beweerd dat Bhakti(yoga) het geschiktste pad is voor in het huidige tijdperk waarin we nu leven, tevens ook omdat de levensduur van de mens veel korter zou zijn dan in andere tijdperken, wat de andere vormen van yoga die traag evolueren zeer moeilijk beoefenaar maken. Maar wat er ook beweerd wordt over andere paden of over de verschillende tijdperken waarin er geleefd wordt, het speelt zich allemaal af in de goddelijke Manifestatie. Alle activiteiten die 'buiten' ons gebeuren zijn in feite tijdverlies en bedrog, de ware goddelijke Liefde woont in ons en zal daar moeten gezocht en gevonden worden. Als we oprecht opzoek gaan in onszelf, onafgebroken en met geloof en vertrouwen in God als doel, zul je de bron van Liefde en Waarheid in je ontdekken en zal onze toewijding voor Hem voortdurend verder groeien en ontplooiën tot het Hoogste Doel verwezenlijkt is.

59. pramāṇāntarasyānapekṣatvāt svayam pramāṇatvāt

pramāṇāntarasya = van enig ander bewijs; anapekṣatvāt = (er is) geen noodzaak; svayam = deze zelf; pramāṇatvāt = doordat hij het bewijs is.

Het is niet nodig op een andere manier te bewijzen wat in het voorgaande aforisme is gezegd, omdat het resultaat van toewijding zelf het bewijs levert.

Liefde bewijst zichzelf en heeft geen ander bewijs nodig. Dit wordt mooi uiteengezet in aforisme 31 en 32 waar het voorbeeld gegeven wordt van een koning en zijn hofhouding, waar hoe dichter je bij de koning (God) staat, hoe intenser je dienstverlening (je liefde tot Hem) wordt en hoe directer zijn beloning ervaren wordt (de groeiende goddelijke Liefde in je innerlijke). Het *Śrīmad Bhāgavatam* zegt ook nog:

*na hy ato 'nyaḥ śivaḥ panthā viśataḥ saṁsṛtāv iha
vāsudeve bhagavati bhakti-yogo yato bhavet* (2.2.33)

‘Voor hen die door de gemanifesteerde wereld ronddwalen bestaat er geen zegenrijker weg tot verlossing dan te doen wat in rechtstreekse toegewijde dienst aan de Heer wordt nagestreefd’.

En dit is de Hoogste Liefde tot God ontwikkelen waardoor Eénwording met de Bron gerealiseerd wordt. Wat voor de beginner op de weg van toewijding een motief of een streven is, is voor de hoogste *bhakta* de weg van ware toewijding, en dit om de Allerhoogste Heer in volle overgave voldoening te schenken. Dan straalt zijn innerlijke als een heldere diamant wat de zuivere toestand van de ziel is.

60. śānti-rūpāt paramānanda-rūpāc ca

śānti = vrede; rūpāt = door de vorm; paramānanda = hoogste gelukzaligheid; rūpāt = door de vorm; ca = en.

Een volkomen vredige geest en opperste gelukzaligheid zijn inherent aan het karakter van toewijding.

De natuur van de oprechte toegewijde wordt net zoals God, wat vrede en zaligheid is. Deze beide eigenschappen verlangt iedere ziel om gelukkig te zijn, en die zijn innig verbonden met toewijding aan God. Dit zegt ook de *Bhagavad-Gītā* in een iets andere context:

*bhoktāraṁ yajña-tapasāṁ sarva-loka-maheśvaram
suhṛdaṁ sarva-bhūtānāṁ jñātvā māṁ śāntim ṛcchati* (5.29)

‘Mij kennende als de genieter van het offer van verzaking, als de machtige heerser van alle werelden die alle schepselen liefheeft, gaat die mens in tot de vrede’.

Als je dit aforisme goed bestudeerd zul je merken dat dit een goede leidraad is om vrede in je te realiseren. Als je God ziet als Ontvanger en Genieter van al je daden die je vol overgave aan Hem opdraagt en Hem tevens beschouwd als de Heerser van al het gemanifesteerde, en als Iemand die alle schepsels liefheeft, bereik je de hoogste vrede en gelukzaligheid. Als je dit beseft of beter gezegd ervaren hebt, niet intellectueel maar intuïtief,

zijn al heel wat diepere eigenschappen van je innerlijke vrijgekomen, die eerst latent (verborgen) aanwezig waren maar nu tot ontplooiing gekomen zijn en deel uitmaken van je bestaan en die je verder op weg zullen helpen richting de Oneindige Liefde of God.

61. loka-hānau cintā na kāryā niveditātma-loka-vedatvāt

loka-hānau = van sociale wanorde; cintā = bezorgdheid, zorgen; na = niet; kāryā = te maken; nivedita = toegewijd aan God; ātma = zelf; loka-vedatvāt = als gevolg van (zijn toewijding aan) sociale regels en regels uit de Heilige Geschriften (Veda).

Over sociale wanorde hoeft men zich geen zorgen te maken, want de toegewijde blijft trouw aan zijn sociale en religieuze verplichtingen, aangezien hij deze aan God heeft gewijd.

Er wordt soms bezwaar gemaakt tegen het pad van toewijding omdat er gevreesd wordt dat er sociale wanorde zou ontstaan, wanneer mensen dit gaan volgen. Deze angst is echter geheel ongegrond, omdat de toegewijde zijn sociale en religieuze verplichtingen moet vervullen nadat hij al zijn activiteiten aan God heeft gewijd. Ook de *Bhagavad-Gītā* zegt hier nog iets over en vrij duidelijk zelfs:

niyataṁ kuru karma tvaṁ karma jyāyo hy akarmaṇaḥ
śarīra-yātrāpi ca te na prasiddhyed akarmaṇaḥ (3.8)
yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-arthaṁ karma kaunteya mukta-saṅgaḥ samācara (3.9)

‘Doe je voorgeschreven plicht, want werken is beter dan niets doen. Een mens kan niet eens zijn lichaam onderhouden zonder te werken’.

‘Werk als offer aan God opgedragen, moet worden verricht, anders bindt werk ons aan de wereld der verschijnselen. Vervul daarom je voorgeschreven plicht om Zijmentwil, o zoon van Kuntī, en aldus zul je altijd onthecht en vrij van gebondenheid blijven’.

Hieruit blijkt dus net zoals ook in enkele voorafgaande aforismen (12-14) beschreven is, dat we de verplichtingen van het leven (*dharma*) steeds moeten volbrengen. Tevens zou het werk (verplichtingen) dat we verrichten, zij het nu sociaal of zij het nu religieus, evenals de vruchten ervan oprecht aan God moeten worden opgedragen en dit moet bewust gebeuren, want gaat men hier maar losjes over dan valt men meedogenloos terug in de vangnetten van de verleidingen van de wereld. Er wordt ook nog gewezen op het feit dat onderhoud van het lichaam een belangrijke factor is, en dit omdat een ziek lichaam een belemmering op de weg naar God is. Dit gaat de aandacht teveel van God afleiden en meer richten op het zieke lichaam. Het volgende aforisme zegt ongeveer hetzelfde met iets andere bewoordingen, daarom worden deze twee aforismen best samen bestudeerd.

62. na tatsiddhau loka-vyāvahāro heyah kintu phala-tyāgas tat-sādhanaṁ ca kāryam eva

na = niet; tatsiddhau = in de ontwikkeling van dat vermogen (Bhakti); loka-vyāvahāraḥ = sociale regels en gebruiken; heyah = verwaarloosd; kintu = maar; phala-tyāgaḥ = overgave van de vruchten van handeling; tat-sādhanaṁ = hun vervulling, uitvoering; ca = en, tegelijkertijd; kārya = moet worden gedaan; eva = zeker.

Bij het ontwikkelen van toewijding moeten de sociale gebruiken niet worden verwaarloosd, maar juist nagekomen, tegelijk met de overgave van de vruchten van handeling aan God.

Overlappend aforisme met het voorgaande maar in een iets andere context. Graag geven we toch nog eens een voorbeeld uit de *Bhagavad-Gītā* ter illustratie:

yajña-dāna-tapaḥ-karma na tyājyaṃ kāryam eva tat
yajño dānaṃ tapaś caiva pāvanāni manīṣiṇām (18.5)
etāny api tu karmāni saṅgaṃ tyaktvā phalāni ca
kartavyānīti me pārtha niścitaṃ matam uttamam (18.6)

‘Men moet de handelingen van offeren, aalmoezen geven en ascetisch leven niet opgeven; men hoort deze juist te verrichten; offers, aalmoezen en ascese reinigen de verstandigen’.

‘Maar speciaal deze handelingen hoort men te verrichten zonder gehechtheid en zonder de vruchten ervan te begeren; dit, o Partha, is mijn vaste overtuiging’.

De *Bhagavad-Gītā* wijst er dus ook duidelijk op dat men moet doorgaan met alle verplichtingen, ons opgelegd door *dharma*, voort te zetten (volg de weg van je geweten). Dus geen verwaarlozing van de plicht, maar een plicht volbracht in Gods handen zonder begeerte naar de vrucht ervan.

Wie tussen de regels door kan lezen heeft bij de behandeling van deze twee aforismen (61 en 62) gemerkt dat hier verschillende vormen en stappen van yoga door elkaar lopen, wat allemaal ten dienste van de toewijding aan het Allerhoogste Doel is. Dit wordt hier even als kantlijn vermeld om aan te tonen dat wat in aforisme 29 is gezegd op het gebied van kennis, ook geldt op het gebied van handeling, met als besluit dat de weg van toewijding doorweven is van yoga en dat ze elkaar aanvullen tot Godsrealisatie bereikt is.

63. strī-dhana-nāstika-caritraṃ na śravaṇīyam

strī = vrouw, seks; dhana = weelde; nāstik-acaritraṃ = het gedrag van ongelovigen; na = niet; śravaṇīyam = moet niet naar worden geluisterd.

Hij die naar toewijding streeft moet niet luisteren naar gesprekken over seks, rijkdom en het gedrag van ongelovigen.

Dit verbod moet meer naar de geest dan naar de letter worden opgevolgd. Er bestaat geen twijfel dat als het denken zich bezighoudt met zaken die verband houden met seks, atheïsme (Godsverloochening) en het vergaren van rijkdom en macht, het een grote kans maakt om afgeleid te worden van het pad dat de toegewijde voor zichzelf heeft gekozen, namelijk toewijding ontwikkelen voor de Allerhoogste Liefde of God. Als we even rondkijken in de maatschappij en we bekijken eens het dagelijkse leven van de wereldse mens zien we al snel waar dit aforisme op doelt. Er is een ware jacht op seks, op geld verdienen en macht verkrijgen, wat het ego enorm streelt, en dan is er nog het openlijk verkondigen en steunen van het atheïsme, door te beweren dat er niets kan bestaan wat men niet ziet. Dit alles tezamen is een volkomen verduistering en onwetendheid op grote schaal (*Māyā*) wat volledig uit de hand zal lopen en eindigt in de totale verloedering van de maatschappij.

Men moet er niet diep over nadenken om te weten dat dit hand in hand loopt met het volledige verdwijnen van het geloof in religieuze en spirituele idealen. De rampzalige consequenties van deze houding en leefwijze, die het leven doelloos en zinloos maakt en ontevredenheid en cynisme bevordert, zijn al heel duidelijk waar te nemen. Kijk maar eens om je heen en je ziet voortdurend mensen bezig met het najagen van onbenulligheden in de uiterlijke wereld, hoopvol om er toch een beetje geluk uit te halen, waardoor ze onbewust innerlijk steeds gedesillusioneerder en ontevredener over het leven raken. Alle grote religies en tevens ook alle spirituele leraren uit het verleden hebben er nadrukkelijk op gewezen dat we werkelijk en blijvend geluk alleen in onszelf kunnen vinden, omdat daar de bron ligt van alle kennis, kracht en gelukzaligheid, wat de Allerhoogste Werkelijkheid of God is. Maar bijna niemand luistert naar deze boodschappen en waarschuwingen, met alle onvermijdelijke gevolgen van dien.

64. abhimāna-dambhādikam tyājyam

abhimāna = verwaandheid; dambha = arrogantie; ādikam = enzovoort; tyājyam = moeten worden opgegeven.

Verwaandheid, arrogantie, enzovoort, moeten worden opgegeven.

Er worden hier enkele zwakheden van de menselijke aard opgesomd, maar deze twee genoemde vormen worden enkel als voorbeeld gegeven, wat we kunnen afleiden aan het gebruikte woord 'enzovoort'. Er zijn nog talloze andere ongewenste trekken die uit het karakter van de mens zouden moeten worden verwijderd, om een stevige basis te creëren waarop een gunstige ontwikkeling van toewijding tot God kan gerealiseerd worden. Aangezien onzuiverheden en vervormingen, die uit perversiteit en onbekendheid met de feiten van het spirituele leven door de menselijke aard kunnen worden voortgebracht, wat een enorme verscheidenheid en diversiteit aan ongewenste trekken (tekortkomingen en zwakheden) in het karakter van de mens kan teweegbrengen, is het niet mogelijk en ook niet noodzakelijk ze allemaal op te sommen en ze één voor één uit te roeien. We kunnen eens beginnen om dit probleem bij onszelf te onderzoeken doormiddel van ons innerlijke leven eens serieus onder de loep te nemen, en dit in het licht van onze hoogste spirituele idealen en zich te concentreren op het positieve aspect van dit probleem in zijn totaliteit, en niet stukje bij beetje. In de aforismen 43 tot 50 zijn waarschuwingen gegeven omtrent deze problemen, maar er zijn ook methoden beschreven om deze problemen het hoofd te bieden, bestudeer ze daarom zorgvuldig, systematisch en intelligent om ze dan met volharding uit te voeren tot het karakter de vereiste kwaliteit heeft ontwikkeld.

65. tad arpitākḥilācāraḥ san kāma-krodhābhimānādikam tasminn eva karaṇīyam

tad arpitākḥilācāraḥ = wanneer men alle handelingen en gedragingen aan God heeft gewijd; san = wordend; kāma-krodhābhimānādikam = verlangen, weersin, hoogmoed, enzovoort; tasmin = aan Hem; eva = alleen, slechts; karaṇīyam = moet worden getoond of gedaan.

Omdat hij al zijn activiteiten en gedragingen aan God heeft gewijd, moet hij (als daarvan sprake is, als het niets anders kan) zijn verlangen, weersin, hoogmoed, enzovoort, alleen aan Hem tonen.

Een ietwat raadselachtig aforisme, maar de betekenis ervan wordt duidelijk als we beseffen dat het slechts een ander aspect is van de kwaliteit die in aforisme 9 en 10 *ananyatā* (onverdeelde en volledige toewijding) is genoemd. Het is heel normaal dat in het eerste stadia van de ontwikkeling van toewijding aan God, het onvermijdelijk is dat de toegewijde zijn lagere aard niet helemaal onder controle heeft en dat er nog neigingen in hem bestaan om te worden overweldigd door hoogmoed, weerzin, angst en nog vele anderen zwakheden. De beste manier om dat probleem aan te pakken en er ook meteen mee af te rekenen is door al deze emoties op God te richten. Op een dergelijke en tevens degelijke manier kan de toegewijde dus zijn opgekropte gevoelens van zich losmaken. Maar omdat daardoor ook zijn denken steeds weer op God gericht is, komt het in een steeds nauwere en intiemere relatie tot de Allerhoogste te staan. Als dit alles oprecht gebeurt komt de goddelijke alchemie in werking zodat in deze gevallen de ongewenste emoties worden getransformeerd, waarna de intensiteit en diepgang van deze toewijding enorm verhoogd wordt. We moeten ons echter niet slecht voelen als we dit niet allemaal ineens kunnen bewerkstelligen. We zullen met een voorbeeld aantonen dat ook de Groten nog emoties hadden die soms naar boven kwamen, zoals Jezus bijvoorbeeld, die boos werd op de kooplui en hun onmiddellijk uit de tempel zette (Marcus 11.15-19); En zelfs erg beangstigd was tijdens de laatste dagen van zijn leven toen hij in de hof van Olijven bad, met de woorden 'Vader als Gij wilt, laat dan deze beker aan mij voorbij gaan. Maar toch, niet mijn wil, maar Uw wil geschiede'. Jezus werd overmand door doodsangst maar droeg deze op aan God en gaf hem over aan Zijn wil (Lucas 22.39-45).

Ontwikkelde vormen van Goddelijke Liefde.

66. tri-rūpa-bhaṅga-pūrvakam nitya-dāśya-nitya-kāntā-bhajanātmakam prema kāryam premaiva kāryam

tri-rūpa-bhaṅga-pūrvakam = nadat hij is uitgestegen boven de drievoudige, secundaire vorm van toewijding die in aforisme 56 genoemd is; nitya-dāśya-nitya-kāntā-bhajana-ātmakam = gebaseerd op de voortdurende geesteshouding van een dienaar jegens zijn meerdere of die van echtgenote jegens haar echtgenoot; prema = liefde, toewijding; kāryam = moet tot ontwikkeling worden gebracht; eva = alleen.

Nadat hij de secundaire, drievoudige vorm van toewijding aan God heeft ontwikkeld, en vervolgens overstegen, moet de toegewijde vol overgave de primaire vorm van toewijding tot ontwikkeling brengen, waarin hij verschillende houdingen jegens God kan aannemen, zoals die van een dienaar tegenover zijn meerdere, of van een vrouw jegens haar man.

Dit aforisme zegt dat als men de lagere of secundaire vorm van toewijding, die drieledig van aard is (zoals ook beschreven is in aforisme 56), volledig ontwikkeld heeft, men zich vol overgave dient toe te leggen op de hoogste of primaire vorm van toegewijdheid tot God. Het ontwikkelen van toewijding is een geleidelijk en onophoudelijk vorderend proces en het is heel normaal en zelfs onvermijdelijk dat in het eerste stadia van de ontwikkeling de toewijding gehinderd wordt door tekortkomingen zoals egoïsme, hoogmoed, enzovoort. Maar deze ongewenste zwakheden moeten, hoewel ze in het eerste stadia een noodzakelijk onderdeel vormen, intelligent en systematisch verwijderd worden, zodat de toegewijde die zuivere, onvermengde toewijding kan ontwikkelen die als enige in staat is om de hoogste versmelting van zijn persoonlijkheid met de Heer teweeg te brengen en tussen

beiden (de toegewijde en God) een éénwording van bewustzijn te vestigen die ook Godsrealisatie wordt genoemd. De hoogste vorm van toewijding is de zuivere onbaatzuchtige toegewijde dienst, een dienst die geen eisen van de Heer verlangt. In feite is er maar één weg van toegewijde dienst, maar naar gelang de toestand van de toegewijden kan deze dienst velerlei vormen aannemen, bijvoorbeeld zoals die van een dienaar tegenover zijn meerdere, of van een vrouw jegens haar man. (In de hedendaagse tijd is de vrouw al tamelijk goed geëmancipeerd geraakt in de maatschappij en kunnen we dezelfde wederzijdse toegewijdheid van en aan elkaar verwachten, maar in die tijd toen deze verhandeling geschreven werd, was de vrouw de mindere van de man en moest ze hem onvoorwaardelijk toegewijd zijn en liefhebben). Tevens er toch nog even op attent maken dat het hier niet gaat over de gewone hartstochtelijke liefde tussen man en vrouw zoals ook in aforisme 23 werd aangehaald, maar dat het over die intense toegewijde vorm gaat zoals de *gopī's* deze hadden tegenover Kṛṣṇa, die uit de zuiverste, verhevenste en onvoorwaardelijkste Liefde tot Kṛṣṇa bestond. Kṛṣṇa, in wie zij voortdurend God zagen.

67. bhaktā ekāntino mukhyāḥ

bhaktāḥ = toegewijden (bhakta's); ekāntinaḥ = wie God en God alleen liefhebben;
mukhyāḥ = eerste, werkelijke.

Zij die God liefhebben en God alleen, en niets anders, zijn de voornaamste of ware toegewijden.

Zoals al in het vorige aforisme is aangehaald kan dit type van de zuiverste toewijding in de hogere stadia en door volharding verkregen worden. Deze hoogste toewijding die zo zuiver is als de helderste diamant, wordt verkregen door versmelting van de drieheid, onder andere, de liefhebbende toegewijde, de Geliefde of God en de Liefde zelf, wat in principe ook God is maar hier gebruikt wordt als een soort katalysator of hulpmiddel om tot deze verheven Eénheid of realisatie te komen. Zij die dit bereiken zijn de ware toegewijden die voortaan als Gods werktuig kunnen ingeschakeld worden. De *Bhagavad-Gītā* illustreert het in een iets andere context maar zegt ongeveer hetzelfde:

*janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma naiti mām eti so 'rjuna* (4.9)
*vīta-rāga-bhaya-krodha man-mayā mām upāśritāḥ
bahavo jñāna-tapasā pūtā mad-bhāvam āgatāḥ* (4.10)

‘Hij die aldus Mijn goddelijke geboorte en werken in essentie kent, zal wanneer hij dit lichaam heeft afgelegd, niet meer tot geboorte komen, o Arjuna, maar hij komt tot Mij’.
‘Vrij van hartstocht, vrees en toorn, vervult van Mij, zijn toevlucht zoekend in Mij, gelouterd door het vuur van wijsheid, zijn reeds velen in Mijn Wezen ingegaan’.

Hij die daardoor zijn individualiteit verliest, herinnert zich zijn Ware Aard, en in essentie is dat *Īśvara* of God. Deze woorden hierboven zijn door Kṛṣṇa gesproken die net als Jezus en Boeddha mensen waren zoals wij, maar hun bewustzijn was van een ander gehalte dan het onze, want het was niet meer verduisterd door *avidyā* (onwetendheid). Misschien dat je in deze samenhang ook enkele uitspraken van Jezus beter kunt begrijpen zoals ‘Wie mij kent, kent de Vader’ en ‘Ik en de Vader zijn één’.

Er zijn een aantal zeldzame gevallen van toegewijden waarin van jongs af aan al tekenen vertoond worden van een intense en geconcentreerde toewijding, maar dan hebben we te maken met zeer ontwikkelde zielen die al in een aantal vorige levens hoge vormen van toewijding hebben ontwikkeld en hun spirituele bewustzijn hebben ontplooid. In de natuur ontstaat niets toevallig of zomaar, ook al lijkt dat zo in de beperking van ons denken en onze kennis, bij bepaalde gevallen, gebeurtenissen of ontwikkelingen wel het geval te zijn.

68. kaṇṭhāvarodha-romāśrubhiḥ parasparam lapamānāḥ pāvayanti kulāni prthivīm ca

kaṇṭhāvarodha-romāśrubhiḥ = met ingehouden stem, overeindstaande haren en tranen; parasparam = onder elkaar; lapamānāḥ = conserverend; pāvayanti = (zij) zuiveren; kulāni = hun gezin; prthivīm = de aarde; ca = en.

Onderling conserverend (over God en zijn eigenschappen) met ingehouden stem en overeindstaande haren en met tranen op hun wangen, zuiveren zij zowel hun familie als de aarde.

Voor wie zich nog nooit in kringen begeven heeft waar oprechte toegewijden samenkomen om over de Heer te spreken of over Hem en zijn eigenschappen te zingen, kan niet vatten of zich geen idee vormen waarnaar de geestestoestand van dit aforisme verwijst. De geleidelijke verdwijning en verwatering van het ware religieuze gevoel heeft samenkomsten zoals hierboven beschreven zeer zeldzaam gemaakt, zelfs in landen zoals India waar de hindoes religie altijd bestempeld hebben als heel vooraanstaand, is het op een zijspoor beland. Bijeenkomsten waar oprechte toegewijden elkaar ontmoeten om gedachten te wisselen over hun spirituele denkbeelden en gevoelens, en om verheven liederen te zingen die sterk geladen zijn, wat intense vreugde en hogere emoties teweeg brengt worden jammer genoeg bijna niet meer georganiseerd. Het heeft plaats moeten ruimen voor het geven van lezingen, het uitleggen van moeilijke filosofische leringen en het uitvoeren van ingewikkelde rituelen, wat een streling voor het intellect en een sussen van het gemoed is. Verstandelijk zal het ons wel wat verrijken en onze gemoedrust zal gezalfd zijn, maar dit brengt ons niet veel verder op onze innerlijke zoektocht.

De oorzaak hiervan is dat religie en religieuze instituten gescheiden zijn geraakt van de ware religieuze en spirituele doelstellingen. Veelal zijn ze ten prooi gevallen aan het commerciële, waarin de doelstelling ligt in het verdienen van veel geld in plaats van zich nog te richten of te bekommeren op het ontwikkelen en bevorderen van echte spirituele gevoelens en de pure toewijding aan God. Het grootste deel van de maatschappelijk ontwikkelde mensheid heeft zich laten meesleuren door het materialisme en het najagen van wereldse doelen. Ook de hindoes, waarvan net sprake, zijn in de val van het wereldse materialisme getrapt. Vanaf het moment dat modernisering (lees: te veel vrije tijd, voor de te hard denkende mens, die te veel geld heeft) de kop opstak en zijn intrede gedaan heeft, is het geestelijke en spirituele aan de afbouw begonnen. Dit dreigt de gehele wereld te overspoelen en al het waardevolle in het leven te vernietigen, en dit alles omwille van het verkrijgen van de illusoire voorwerpen van genot en het strelen van de menselijke ijdelheid. Er wordt teveel met het verstand gewerkt dat overontwikkeld is geraakt en het gevoelsmatige is in zijn kinderschoenen blijven staan of wordt onderdrukt en verbannen zodat het verschrompeld. Er zijn stammen van bosjesmannen waarvan het gevoel talloze malen beter ontwikkeld is dan het gevoel van de gemiddelde moderne mens. Reden hiervoor is dat ze in en van de natuur moeten leven en op hun gevoel moeten rekenen om te overleven, tevens zijn ze (nog) niet in aanraking gekomen zijn met het materialisme, waardoor ze met

bijna niets, vele malen gelukkiger zijn dan wij die bijna alles hebben wat ons hartje verlangt.

Het zal uit de toekomst moeten blijken of wij en de gehele mensheid de oppervlakkigheid zullen inzien van fysieke en psychische ervaringen en beseffen dat blijvende vrede en geluk daarin onmogelijk kan gevonden worden. Tot op dat moment is er niet veel kans dat de mens zich afkeert van het najagen van deze oppervlakkige doelen en zich gaat afvragen waar echt geluk te vinden is. En zelfs al is hij gedesillusioneerd geraakt door de voorwerpen die hij najoeg, en zich belangrijke vragen begint te stellen, is het niet waarschijnlijk dat hij zich voor een antwoord tot de religie zal wenden. Want zoals we hierboven al opgemerkt hebben, hetgeen wat religie tot een bron van vrede en werkelijk geluk maakt is overwoekerd geraakt door de oppervlakkige formaliteiten en bijkomstigheden van het religieuze leven. Zij echter die enig onderscheidingsvermogen bezitten en naar de realiteiten van het religieuze leven zoeken zullen dit gehele uiterlijke schouwspel van religiositeit hoogstwaarschijnlijk ervaren als een ziellose vertoning.

Er zijn in India (maar nu tevens over de gehele wereld) ontelbare *ashrams* die in feite tot doel hebben het religieuze en spirituele leven te bevorderen. Velen die naar werkelijk geluk en vrede zoeken, dat alleen religie (lees: zoeken naar de innerlijke God) ons kan geven, trekken van de ene *ashram* naar de andere op zoek naar de innerlijke vrede die ze verwachten van het religieuze leven en op deze plaatsen denken te vinden. Vrij snel komt de ietwat gevorderde zoeker er achter dat vrijwel de meeste *ashrams* slechts instellingen zijn waarvan de leiders en verantwoordelijken zich meer bezighouden met het leiderschap zelf dan met de werkelijke doelen van de religieuze instelling. De reden voor deze situatie, die op elk terrein van het religieuze leven voorkomt, is dat mensen het feit vergeten of genegeerd hebben dat de ware bron van religieuze en spirituele bevrediging en vooruitgang gevormd wordt door het goddelijke Leven dat in ons hart verborgen ligt. Als we er in slagen contact te maken met dat Leven, op een collectieve maar vooral op een individuele manier, zal niets dat van buitenaf komt ons nog verder kunnen helpen.

De rationalisering van het religieuze leven (= de vereenvoudiging of aanvaarding van wat alleen met het verstand kan begrepen worden), waarbij vergeten wordt dat religieus leven gebaseerd moet zijn op gevoelens, is er grotendeels verantwoordelijk voor dat religie voor de gewone man steeds minder aantrekkelijker wordt. Het doel van ware religie is de mens dichter bij God te brengen, en dit kan enkel door toewijding en liefde aan Hem. Er kan geen werkelijk innerlijk geluk zijn zonder toewijding en liefde tot God, en de meer intense vorm van gelukzaligheid die de mens in religie zoekt kan daardoor al helemaal niet gevonden worden. Een religieus leven dat enkel gebaseerd is op het volgen van het intellect en op het strikte volgen van een voorgeschreven gedragscode berooft de religie van de innerlijke vrede en gelukzaligheid waartoe een religieus leven moet leiden. En er is niet alleen sprake van rationalisering van het religieuze leven, maar in de hedendaagse maatschappij, de zogenaamde beschaafde samenleving, worden gevoelens die opgewekt worden door religie en spiritualiteit, als een teken van zwakte gezien, zodat de meeste mensen die dergelijke gevoelens ervaren er niet durven voor uitkomen en ze verborgen houden voor elkaar. Voor zulke mensen is wat in dit aforisme en tevens in enkele hierna volgende aforismen beschreven is moeilijk te begrijpen en naar waarde te schatten.

We mogen echter niet uit het oog verliezen dat deze uiterlijke tekenen (gevoelens of emoties) van toewijding uitdrukkingvormen zijn van een veel diepere geestestoestand die op de spirituele zijnsgebieden bestaat. Het zijn echter onzichtbare gebieden en niet toegankelijk voor de gewone toegewijde. Enkel en alleen wanneer de toegewijde zoeker zijn bewustzijn voldoende is ontplooid door toegewijde liefde aan de Allerhoogste wordt hij in staat gesteld in direct contact te komen met deze gebieden, waarna hij zich bewust wordt van het feit dat de uiterlijke tekens het gevolg zijn van de diepere éénheid van zijn be-

wustzijn met het goddelijke Bewustzijn en met de liefde en gelukzaligheid die gepaard gaat met een dergelijke éénheid of samensmelting.

De besproken tekenen in dit aforisme komen te voorschijn op de weg van de Hartstochtelijke Gehechtheid of '*Rāga Ātmikā Bhakti*', zoals ook de *Agnirasa Daiva Mimāṃsa* in aforisme 12 zegt: 'Die vorm van devotie die de emoties gebruikt en vreugde en vrede brengt, wordt de weg van Hartstochtelijke Gehechtheid genoemd. In het proces van de Hartstochtelijke Gehechtheid zijn er acht zuivere tekens van emotie of '*Sātvika Bhāva*', met name: bedwelming of verstijving (*stambha*), transpireren (*sveda*), ten berge rijzen van haren (*romanācha*), moeilijk spreken (*svara bhanga*), beven (*kampa*), veranderen van kleur of verbleken (*vaivarnya*), tranen (*ashru*), bezwijmen of trance (*pralaya*). Het *Śrīmad Bhāgavatam* geeft hierover ook enkele voorbeelden:

*smarantaḥ smārayantaś ca mitho 'ghaughā-haraṃ harim
bhaktyā sañjātayā bhaktyā bibhraty utpulakāṃ tanum* (11.3.31)

'Door altijd te mediteren en door Hari tot de vernieler van alle verdriet uit te roepen die alle last van de zonden wegneemt, komen alle lichaamshaartjes van de toegewijde recht in een liefdevolle extase'.

*kvacid rudanty acyuta-cintayā kvacid dhasanti nandanti
vadanty alaukikāḥ nṛtyanti gāyanty anuśīlayanty ajam
bhavanti tūṣṇīm param etya nirvṛtāḥ* (11.3.32)

'Meditierend op de opperste vorm, zullen de minnaars van de bovennatuurlijke lachen en wenen, vervult zijn van heerlijkheid, zij zullen reciteren, spreken, zingen, dansen en de goddelijke vertellingen vertolken, of verloren in de heerlijkheid van het aanschouwen van zijn vorm zullen ze verstild zijn'.

Waarlijk, zo een opperste toewijding zuivert niet enkel de toegewijde zijn hart, maar ook gans zijn familie (gelukkig zij die bij zo een persoon mogen verblijven, of hem zelfs maar mogen kennen). Tevens wordt ook zo de aarde gezuiverd, want de toegewijde ziet alles op en rond de aarde als een goddelijke manifestatie, waaronder de aarde zelf ook. En daarom heeft hij respect voor de aarde, bemint ze en zal ze met nederigheid behandelen, wat uit zijn doen en laten blijkt. Het is een schande zoals de moderne mens de aarde nu uitbuit en verminkt, zoals met olie oppompen, chemische besproeiingsmiddelen, ontbossing, bombardementen, enzovoort. Het hierop volgende aforisme gaat nog even iets verder in op de zuivering en heiliging van de aarde, maar dan over welbepaalde plaatsen.

69. tīrthī-kurvanti tīrthāni su-karmī-kurvanti karmāṇi sac-chāstrī-kurvanti śāstrāṇi

tīrthī-kurvanti = zij maken (bepaalde plekken) tot heilige plaatsen; tīrthāni = pelgrimsoorden; su-karmī-kurvanti = zij maken deugdzaam; karmāṇi = handelingen; sac-chāstrī-kurvanti = zij geven heiligheid; śāstrāṇi = geschriften met regels omtrent rechtschapen gedrag.

Zij maken pelgrimsoorden tot heilige plaatsen, zij maken handelingen tot goede werken en verheffen geschriften tot de status van heilige boeken.

Of hoe een andere vertaling van dit werk het ook mooi stelt: ‘De grote toegewijden maken de pelgrimsoorden (gewijde plaatsen) meer heilig. Hun handelingen zijn voorbeelden van goede daden en ze geven meer autoriteit aan de Heilige Schriften’. En dit wordt nu in zekere zin ook bedoeld met wat in het vorig aforisme gezegd werd met het zuiveren van de aarde. Deze zuivering is als het ware ook tevens een heiliging ervan. Hoe denk je dat plaatsen die nu als heilig beschouwd worden en de status van pelgrimsoorden hebben gekregen hun heiligheid hebben verkregen? Doordat er heilige mensen hebben gewoond die door toewijding éénheid met God hebben bereikt, wat vele zoekers aantrok ter aanbidding of navolging. Hoe hebben gewone mensen daden leren verrichten die vanuit het religieuze standpunt prijzenswaardig zijn? Door het voorbeeld te volgen van heilige mensen die in éénheid met God leefden. En hoe hebben sommige geschriften de status van heilige boeken gekregen? Doordat ze geschreven zijn door hen die God doormiddel van toewijding hebben gezocht en ook daadwerkelijk hebben gevonden. Alle heilige geschriften zijn verslagen van het leven, de ervaringen, de denkbelden en de vermaningen van heilige mensen die er in geslaagd zijn dichter bij God te komen en door deze éénheid, in heiligen en wijzen zijn veranderd, waardoor zij zowel gemeenschappen als individuen tot een hoger niveau van moraal en spiritualiteit hebben gebracht. Even nog aanhalen wat het *Śrīmad Bhāgavatam* hierover zegt:

*bhavad-vidhā bhāgavatās tīrtha-bhūtāḥ svayaṁ vibho
tīrthī-kurvanti tīrthāni svāntaḥ-sthena gadābhr̥tā* (1.13.10)

‘O Heer, toegewijden als uwe goedheid zelf zijn waarlijk wandelende bedevaartsoorden in levende lijve. Omdat u de persoonlijkheid Gods in uw hart omdraagt, verandert u elk oord in een heilige plaats’.

70. tan-mayāḥ

tan-mayāḥ = vervuld van DAT (God), gedompeld in het bewustzijn van God.

Zij zijn zich bewust van de aanwezigheid van God, overal en altijd, in zichzelf en om hen heen.

Bhakti mārga of de leer van het pad der toewijding wordt over het algemeen beschouwd als de meest verheven dualistische leer, maar dit is in principe niet helemaal juist. Bij de aanvang op het pad van toewijding wordt het Goddelijke (of de Godspersoon) door de toegewijde beschouwd als iets verschillend van hem, wat nadien, en dat wordt tevens ook door de meeste strekkingen beaamd, uiteindelijk de bedoeling moet zijn om volledig in het Goddelijke op te gaan zodat de toegewijde zich niet meer bewust is van zijn eigen afzonderlijke bestaan. Wat dan overblijft is de Allerhoogste Werkelijkheid of God(Zelf). Er is maar één Werkelijkheid en alles wat er bestaat is er een expressie van. Wie zich van deze Werkelijkheid bewust is geworden voelt zich er dan ook volledig door omgeven. En deze toestand blijft duren zolang er nog dualiteit aanwezig is, of met andere woorden gezegd, de toegewijde blijft zich nog altijd zien als gescheiden van God, hoewel hij er in wezen één mee is. Er bestaat echter nog een volgend stadium en dit is meteen ook het hoogste stadium van de ontwikkelde toewijding. Hierin verdwijnt namelijk de dualiteit volledig, waarin de éénheid tussen de toegewijde en God zo volmaakt is dat de toegewijde zelfs niet meer in staat is zijn bewustzijn te onderscheiden met dat van God. De meeste toegewijden (vooral in de hindoe-traditie) geven er echter de voorkeur aan om in het gebied van het dualisme te verblijven, zodat ze kunnen blijven genieten van de gelukzalig-

heid die eigen is aan de intense liefde tot God. Deze opvatting stoelt echter op een verkeerd begrip van de niet-dualistische toestand en is nog steeds gebaseerd op een vleugje 'ik wil' in het denken, wat maakt dat men het 'zuivere gevoel' van alles los te laten in het Allerhoogste nog steeds niet voor de honderd procent tot ontplooiing gebracht. De aard van deze liefde van de afzonderlijke ziel voor de allerhoogste Ziel die ook God wordt genoemd, is zeer verheven, zuiver en vreugdevol maar nog steeds dualistisch, want er is nog altijd 'ik en Hij'. Lost het ik-gevoel (ego) op dan is er algehele versmelting tot Eénheid. Dit geeft dan de ervaring, niet meer van omgeven te zijn, maar van het ondergedompeld te zijn in de Oceaan van Liefde en Gelukzaligheid wat het hoogste stadium van Verwerkelijking is. Deze hoogste weg van Bhakti wordt in de geschriften ook 'De weg van Transcendente Liefde genoemd' of *Parā Bhakti Marga*. Hierin zijn vier graden van realisatie opgenomen, met name: verblijven in dezelfde bestaanssfeer als de Geliefde (*Sālokya*), dicht bij de Geliefde zijn (*Sāmīpya*), dezelfde vorm hebben als de Geliefde (*Sārūpya*) en één zijn met de Geliefde (*Sāyujya*). Er is echter een vertaling van de *Bhagavad-Gītā* (9.28, commentaar) die er nog een vijfde graad bijvoegt, met name: dezelfde eigenschappen als de Geliefde hebben (*Sārṣṭi*). Van deze subtiele eigenschappen, die zeer dicht bij elkaar liggen is de toestand of aard echter onuitsprekelijk. De *Bhagavad-Gītā* zegt ook nog verder:

*sarva-bhūta-stham ātmānam sarva-bhūtāni cātmani
ikṣate yoga-yukta-ātmā sarvatra sama-darśanaḥ* (6.29)

'Opgegaan in het Zelf, ziet hij die de gemeenschappelijke essentie waarneemt, in alle dingen het Zelf en het Zelf in alle dingen'.

Alle methoden van éénwording leiden in de hogere sferen tenslotte allemaal tot één en hetzelfde resultaat en dat is Transcendente Liefde. Op dit niveau ziet de toegewijde het ganse universum volledig doordrongen van het Goddelijke. Het is in dit stadium dat hij de werkelijkheid van de oerformules 'Gij zijt DAT' (*Tad tvam asi*) en 'Alles is niets anders dan de Essentie, het Brahman' (*sarvam khalu idam Brahma*) inziet. Je bent je hier niet meer bewust van jezelf en het enige wat overblijft, is het Zelf of God. Dit zijn aspecten die een kwestie van ervaring op de hoogste gebieden betreft en het heeft niet veel zin ze hier nog verder uit te diepen met woorden, omdat het niet met woorden uit te drukken is, maar ga in jezelf opzoek en ervaar uiteindelijk deze verheven toestand. Tussen haakjes er toch even nog bij vermelden dat versmelting van ons bewustzijn met het goddelijke Bewustzijn, niet kan gaan over het Eén zijn met Zijn grootheid, maar wel over het Eén zijn met Zijn hoedanigheid (eigenschap of aard), zie hierover de beweringen in aforisme 41.

71. modante pitaro nṛtyanti devatāḥ sa-nāthā ceyam bhūr bhavati

modante = (zij) verheugen zich; pitaraḥ = de overleden voorouders voortlevend in de boven-stoffelijke werelden; nṛtyanti = (zij) dansen; devatāḥ = de stralenden, hemelse wezens; sa-nāthā = veilig (dankzij de aanwezigheid op het stoffelijk gebied van toegewijden die Zelf-realisatie hebben bereikt); ca = en; iyam = deze; bhūḥ = aarde; bhavati = wordt (voelt zich).

Ook zij die na de dood naar de bovenfysieke sferen zijn overgegaan, en de hemelse wezens die in de sferen leven, verheugen zich, en zelfs deze fysieke aarde (die verondersteld wordt een ziel te hebben) voelt zich veilig, wanneer een toegewijde die God heeft gevonden op aarde aanwezig is.

Of zoals een andere vertaling het ook mooi zegt: ‘Wanneer een toegewijde, die Hem gevonden heeft, verblijft op deze aarde, verheugen zich de voorvaders en de hemelse wezens en dansen van vreugde, want de aarde wordt geheiligd’. En dit omdat ze in hen de beschermers en behoeders zien, die de wereld terug in evenwicht zullen brengen.

De gedachten die hier weergegeven worden zijn typisch voor de hindoe-traditie, en wie daar niet mee vertrouwd is, zal het zeer moeilijk hebben om dit aforisme goed te begrijpen. Voor hen is het dan ook voldoende om het onderliggende idee te vatten, dat wanneer er op deze aarde een toegewijde leeft die Zelf-realisatie heeft bereikt, niet enkel de mensen op het fysieke gebied er baat mee hebben, maar ook zij die op de bovenfysieke gebieden leven. Want het bewustzijn van een dergelijke *Mahātmā* omvat ook de bovenfysieke gebieden, en hij is dan ook in staat om de bewoners van deze gebieden te helpen. Gans de Natuur verheugd zich hier over en tevens ook de dingen die niet geacht worden te denken en te voelen ervaren deze mysterieuze vorm van verheffing, en dit allemaal ten gevolge van de nederdaling van het goddelijke Leven in het hart van de *Mahātmā* of de hoogste toegewijde.

72. nāsti teṣu jāti-vidyā-rūpa-kula-dhana-kriyādi-bhedaḥ

na = niet; asti = er bestaat; teṣu = onder hen; jāti = geboorte, gemeenschap; vidyā = geleerdheid; rūpa = verschijning, uiterlijk; kula = familie; dhana = rijkdom; kriyā = activiteit; ādi = enzovoort; bhedaḥ = onderscheid.

Onder de ware toegewijden kan er geen onderscheid bestaan van afkomst, geleerdheid, uiterlijk, familie, rijkdom, activiteit en dergelijke.

Heel de gemanifesteerde wereld is een stroom van verschijnselen met de meest uiteenlopende verschillen en vormen van onderscheid. Wie God niet in alles ziet, en alles niet in God, wordt natuurlijk voortdurend door deze vormen van onderscheid beïnvloed. Dit komt omdat deze mensen zichzelf gescheiden zien en voelen van andere mensen, waardoor veelal de neiging ontstaat zich verheven te gaan voelen boven alle andere mensen. Elke vorm van superioriteit, zoals die van rijkdom, geleerdheid, schoonheid, enzovoort, kan een voldoende reden zijn om zich boven andere mensen verheven te gaan voelen. Een legerofficier bijvoorbeeld, acht zichzelf hoger dan zijn ondergeschikten en in rang is dat ook zo, maar moreel en psychisch gezien staat hij misschien op een veel lager niveau dan velen van zijn ondergeschikten. Wie rijk is en zich alles kan veroorloven om een zeer comfortabel en luxueus leven te leiden, kijkt meestal neer op de minder bedeelde medemens. Wie een hoge graad van geleerdheid bezit kan net hetzelfde doen met zijn medemens, en dit kan ook van toepassing zijn op wie wonderlijke schoonheid bezit, en zo kan men nog dergelijke voorbeelden opsommen. Deze vormen van onderscheid, die voorkomen in het denken van de gewone mens, zijn het gevolg van de verschillende vormen van illusie waaraan desbetreffende mensen leiden. De belangrijkste vorm van illusie is dat de mens denkt zijn lichaam te zijn en niet de bestuurder die het lichaam als instrument op het fysieke gebied gebruikt. Wie zich echter bewust is van het goddelijke Leven, dat niet alleen in zichzelf maar ook in alles en iedereen aanwezig is en zich erdoor openbaart, kan zich vanzelfsprekend niet meer door zulke vormen van onderscheid laten leiden.

73. yatas tadīyāḥ

yataḥ = aangezien; tadīyāḥ = behoren tot Hem, zijn uitdrukkingen van Zijn leven en bewustzijn.

In het denken van hen die God hebben gevonden komen geen vormen van onderscheid voor van het type dat in het voorgaande aforisme is besproken, omdat zij alle mensen, ja zelfs alle levende wezens, zien als uitdrukkingsvormen en belichamingen van het Goddelijke Leven, dat alles doordringt en in zijn volheid in het hart van ieder mens aanwezig is.

Wat hierboven staat beschreven is geen spiritueel ideaal wat onbereikbaar is, maar het is het Unieke wat moet worden nagestreefd als levensdoel, iets wat volkomen bereikbaar is voor elk menselijk wezen. De bewijzen hiervan zijn te vinden in het leven van iedere grote wijze, heilige of spirituele leraar die op deze aarde is gekomen om de belangrijke boodschap te brengen van de goddelijke bestemming van de mens en de mogelijkheid om zijn goddelijke aard te realiseren. De *Bhagavad-Gītā* zegt hierover nog het volgende:

*vidyā-vinaya-sampanne brāhmaṇe gavi hastini
śuni caiva śvapāke ca paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ* (5.18)

‘De verlichte wijze maakt geen onderscheid tussen een *Brahmaan* (iemand uit de hoogste kaste van het hindoeïsme) gesierd door kennis (*vidyā*), bescheidenheid en nederigheid, en een koe, een olifant, ja zelfs een hond en een *paria* (een hondenvleeseter, zoals een kasteloze ook genoemd wordt)’.

*mām hi pārtha vyapāśritya ye ’pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās te ’pi yānti parām gatim* (9.32)

‘Wie hun toevlucht nemen tot Mij, o zoon van Prthā, al waren zij uit de schoot der zonde geboren, vrouwen, *vaiśyās* (middenstanders), ja zelfs *śūdrās* (laaggeborenen), ook zij betreden het hoogste pad’.

Voor de ware toegewijde is er geen wezenlijk verschil tussen welke mens dan ook in het mensdom, neen, er is zelfs geen verschil met de bewoners van het dierenrijk, want hij weet dat God in al het geschapene aanwezig is.

Wat in aforisme 72 en 73 wordt beweerd zou stof tot nadenken moeten geven aan diegenen die de broederschap der mensheid belijden als een nastrevenswaardig ideaal. Enkel en alleen wie zich bewust is van het Goddelijk Leven in zichzelf, maar ook in de gehele mensheid en al het geschapene, kan de ware zin van dit broederschap in de praktijk brengen. Wie zich echter niet bewust is van de éénheid van alle leven, maar zich toch op allerlei manieren inzet met het helpen van de medemens en zo hun lijden verlicht, dit omdat ze eigenlijk toch wel een vermoeden hebben dat deze éénheid bestaat maar deze nog niet hebben kunnen ervaren of realiseren, bewandelen hierdoor toch het juiste pad dat leidt tot de verwerkelijking van de echte broederschap. Wie dat de broederschap slechts met de mond belijdt, maar zich niet bewust is van de éénheid ervan, en tevens ook nog geen oprechte genegenheid heeft ontplooid voor alle levende wezens, of er maar enige begaanheid mee voelt, weet niet wat deze broederschap in feite inhoudt, ook al kan men er misschien geleerde lezingen over geven en er boeken over schrijven. Wat voor waarde hebben deze lezingen of die boeken en wat heeft de aanhoorder of de lezer eraan, eigenlijk niets, want het is een beknottende niets omvattende boodschap die erin gebracht wordt. De verkondiger en de ontvanger zullen er geen enkele stap mee vooruit geraken.

Er is een zeer groot verschil tussen ideologische broederschap en ware broederschap. De eerste is erg gebaseerd op theorie die verkondigt dat mensen tot één gemeenschap moeten

worden samengebracht, ook al zou dit gepaard gaan met wreedheid, grootschalige vernietiging en de overtreding van alle morele wetten die op het gebied van de menselijke relaties worden erkend. Zij die bijvoorbeeld ten tijde van de Franse Revolutie bij 'broederschap' hadden gezworen, zonden, bij het in praktijk brengen van deze broederschap, duizenden en nog eens duizenden onschuldige mensen naar de guillotine. Het is overbodig te zeggen dat zo een kunstmatig opgerichte broederschap, die ten doel heeft een bepaald politiek of sociaal doel te verwezenlijken, alleen maar op een holle frase (op niets dus) berust die meteen al weersproken wordt zodra ze in praktijk wordt gebracht of gepropageerd.

Het ware broederschap daarentegen heeft niets te maken met een theorie of een dergelijke studie ervan, maar is een kwestie van directe ervaring voor hen die hun spirituele bewustzijn in voldoende mate hebben ontwikkeld om zich bewust te worden van de éénheid van alle leven. Deze broederschap wordt niet op een kunstmatige wijze door dwang of overreding in leven geroepen of gehouden, maar is eeuwig bestaande en als een feit in de Natuur aanwezig als onderdeel van het gemanifesteerde universum, ook al is er misschien niemand om haar te erkennen of in de praktijk te brengen. De enige vorm van bekendheid is onder hen die zich bewust zijn van die éénheid van alle leven, en ook onder degenen die een vermoeden hebben dat deze éénheid bestaat, en dat zijn dus zij die een pad volgen van spirituele ontplooiing doormiddel van toewijding of een andere methode. Dat ziet er blijkbaar maar een langzaam proces uit, maar het zal geleidelijk aan een groep mensen doen ontstaan die de samenleving spontaan en snel zal transformeren in overeenstemming met de spirituele idealen. Snel zul je zeggen, maar wat is een paar duizend jaar in de evolutie van de mensheid, als je weet dat het heelal al miljarden jaren bestaat, en dan ook nog te weten dat het meeste voorbereidend werk naar deze transformatie of verandering doormiddel van de verheven broederschap, op het bovenzinnelijk niveau gebeurt. Als je beseft wat één grote heilige of wereldleraar al voor de verheffing van de mensheid kan doen, kun je je wel indenken wat enkele duizenden van deze ware toegewijden kunnen bereiken in de wereld. Als je dit als oprechte toegewijde kan vatten, weet dan dat ook jou bijdrage aan dit Goddelijke Project van onschatbare waarde is, voor jou, voor je medemens en voor de gehele wereld maar ook voor het ganse universum, want elke daad heeft zijn invloed in het gehele universum.

Deugden van ethiek en de Hoogste Verering tot God.

74. vādo nāvalambyaḥ

vādaḥ = ijdele discussie; na = niet; avalambyaḥ = afhankelijk zijn van.

Bij het ontwikkelen van toewijding mag de toegewijde niet steunen op ijdele discussies over het bestaan of de eigenschappen van God.

Argumenteren en discussiëren dient te worden vermeden, vooral in het beginstadium van de zoektocht. De zoeker zou moeten beseffen dat hij in principe nog geen stofje van Gods eigenschappen kent of begrijpt, zodat hij zich zeer vlug belachelijk gaat maken in zijn nabije omgeving, wat al dadelijk een reden kan zijn om ermee te stoppen. Doe beter zoals de wijze toegewijden, ga in je innerlijke, zwijg over God en zijn eigenschappen tegen de gewone mensen, en spreek over wat Waarheid is onder gelijkgestemden. Maar ga nooit in discussie, en zeker niet bij mensen die er niets van weten, of er niets willen van weten, of het beter denken te weten zoals de grote intellectuelen, die jou argumenten toch van tafel vegen. Dus steun niet op je argumenten waar je dingen mee wilt bewijzen of aantonen om

zo je gelijk te halen en discussie op te wekken, maar bewijs het door ernaar te leven, zodat Waarheid en Leven van je uitstraalt.

75. bāhulyāvakāśatvād aniyatatvāc ca

bāhulya = overvloedig; āvakāśatvāt = ruimte voor; aniyatatvāt = aangezien zij nog niet zeker zijn; ca = en.

Omdat ijdele discussies en gesprekken over God eindeloos kunnen doorgaan, zonder dat ooit met zekerheid de waarheid over Hem wordt bereikt.

Dit aforisme gaat nog wat dieper in op wat in het voorgaande gezegd is en geeft er tevens ook een antwoord op. Hier wordt de nutteloosheid aangehaald over het bediscussiëren van en het praten over God en Zijn eigenschappen. De reden hiervoor is dat de waarheid over deze vraagstukken nooit kan worden bereikt door middel van discussie, lezen, studie of het luisteren naar ingewikkelde lezingen, omdat er geen einde aan komt en het de waarheid over Hem toch niet kan onthullen. De reden hiervoor is dat het een kwestie van ervaring is en niet van discussie of het weerleggen van argumenten, zo is dat trouwens ook het geval met al de andere levensvragen. Laat wat hierboven gezegd is een waarschuwing zijn voor hen die heil zoeken in, en volledig steunen op boekenkennis, allerhande lezingen of discussie's voor het oplossen van hun spirituele problemen. Dit kan echter niet geheel worden vermeden, maar van zodra de toegewijde zoeker voor zijn doel voldoende kennis heeft vergaard zal hij al zijn energie en vermogens moeten concentreren op het volgen van zijn gekozen pad en die methoden ontwikkelen die leiden tot realisatie door directe ervaring in zijn bewustzijn.

76. bhakti-śāstrāṇi mananīyāni tad-bodhaka-karmāṇi karaṇīyāni

bhakti-śāstrāṇi = verhandelingen over toewijding en de methoden om devotie te ontwikkelen; mananīyāni = moet men bestuderen en overdenken; tad-bodhaka-karmāṇi = daarin voorgeschreven regels en methoden; karaṇīyāni = moet men met regelmaat beoefenen.

Verhandelingen over toewijding en methoden ter ontplooiing van deze eigenschap moeten worden bestudeerd en overdacht, en de daarin voorgeschreven richtlijnen en methoden moeten regelmatig in praktijk worden gebracht.

Zoals in het vorig aforisme is gezegd moet je geen boeken lezen of lezingen bijwonen om God te leren kennen, want de waarheid over God zal na oprechte ijverige toewijding automatisch tot je komen via ervaring. De *Bhagavad-Gītā* beweerd dat ook en zegt:

*bhaktyā mām abhijānāti yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato mām tattvato jñātvā viśate tad-anantaram* (18.55)

‘Door toewijding leert hij Mij in essentie kennen, wie en wat Ik ben; Mij aldus in essentie kennend, gaat hij zonder verwijl op in het Allerhoogste’.

Daarentegen zou je wel de geschriften moeten bestuderen die handelen over de methoden van devotie, zodat we onze toewijding tot God nog beter tot ontwikkeling kunnen brengen, en we ook de richtlijnen nog beter kunnen begrijpen en toepassen ter ondersteuning

van het pad, waardoor we er dan kunnen over mediteren om ze dan uiteindelijk standvastig in te passen op de weg naar God. Deze heilige geschriften komen tenslotte allemaal van de hand van grote *Mahātmā*'s, ware heiligen en wijzen die God hebben verwerkelijkt. Het *Śrīmad Bhāgavatam* is ook van dit standpunt en zegt het in de twee volgende aforismen met deze woorden:

*anarthopaśamaṃ sākṣād bhakti-yogam adhokṣaje
lokasyājānato vidvāṃś cakre sātvata-sāṃhitām* (1.7.6)

‘De stoffelijke ellenden van het levend wezen, die volkomen gemist kunnen worden, raken terstond gelenigd als het zich in toegewijde dienst verbindt. Maar de massa heeft hier geen weet van, en daarom stelde de geleerde Vyāsadeva de Vedische Schrift te boek, die verband houdt met de Absolute Waarheid’.

*tac chraddadhānā munayo jñāna-vairāgya-yuktayā
paśyanty ātmani cātmānaṃ bhaktyā śruta-grhītayā* (1.2.12)

De werkelijk nieuwsgierige leerling of wijze, welvoorzien van kennis en onthechting, doorschouwt die Absolute Waarheid door het verrichten van toegewijde dienst overeenkomstig hetgeen hij uit de *Vedānta-Śrutī* vernomen heeft’.

We kunnen hieruit besluiten dat we ons niet moeten bezighouden met het uitdokteren wie of wat God is, maar dat we wel de oprechte en efficiënte informatie die er is, en die er over handelt hoe we Hem kunnen bereiken, kunnen en moeten aanwenden. Hierboven is er sprake van de *Veda*'s, waarvan aangenomen wordt dat de grote wijze, Vyāsadeva, er de auteur van is (er zijn bronnen die beweren dat Vyāsadeva of kortweg Vyāsa de nederdaling van Viṣṇu (= de instandhouder van de schepping) is, en tevens alle Vedische Schriften te boek stelde. Hij zou een van de zeven belangrijkste filosofen van India zijn en de grootste wijsgeer aller tijden). Maar de *Veda*'s zijn slechts maar een deel van de vele heilige geschriften die men kan bestuderen om ons behulpzaam te zijn op het pad tot God. Het is allemaal zeer goed als we ons daarin verdiepen en het kan ons tevens ook goed op weg zetten, als we het maar in de praktijk brengen. Er is nog een feit waar we rekening mee moeten houden en dat is dat deze oude Heilige Geschriften in het begin van mond tot mond werden overgedragen en pas nadien op schrift gesteld werden. Vervolgens zijn ze tot ons gekomen als kopie van kopie, en dan ook nog als vertaling, dus pas goed op wat je leest en vooral ook met de commentaren die er op gegeven worden. Je kunt je beter laten bijstaan door een wijze leraar die al een hoge ontwikkelde vorm van evolutie achter de rug heeft, want hij heeft alles al doorworsteld en kent God en zijn wegen, zodat hij het best is geplaatst om je te helpen. Je moet ook niet halsstarrig op zoek gaan naar zo iemand, want hij komt op jou weg wanneer je er klaar voor bent (via de goddelijke Genade, want de Heer alleen weet het geschikte moment). Maar we moeten trouwens ook zeer goed beseffen, en dat mag men zeker niet uit het oog verliezen, dat alle kennis en wijsheid in onszelf aanwezig is, we moeten enkel maar God zoeken in onszelf, via onze innerlijke *guru*, en dan speelt ook nog de goddelijke Genade mee (zie over de goddelijke Genade aforisme 38-40).

77. sukha-duḥkhecchā-lābhādi-tyakte kāle pratikṣamāṇe kṣaṇārdham api vyartham na neyam

sukha = genot, plezier; duḥkha = smart; icchā = verlangen; lābha = winst; ādi = enzovoort; tyakte = afstand doend van; kāle = in de loop der tijd; pratikṣamāṇe = geduldig wachtend op; kṣaṇārdham = een half ogenblik; api = zelfs, ook; vyartham = tevergeefs; na = niet; neyam = moet worden doorgebracht.

Afstand doend van genot, pijn, verlangen, winst, enzovoort, en geduldig wachtend opdat toewijding op den duur tot ontwikkeling komt of verschijnt, mag hij die naar toewijding streeft nog geen half moment onbenut laten.

Een toegewijde mag niet één enkel ogenblik verspillen. Hij moet plezier, pijn, verlangens en hebzucht opgeven, of beter gezegd, hij zal al de hechtingen van het leven die je aan het rad van wedergeboorte binden, eerst erkennen en verdragen om er dan afstand van te nemen tot ze volledig geëlimineerd zijn. Intussen moet hij geduldig wachten tot devotie zich ontwikkelt en tot volheid komt. Hier wordt de toegewijde zoeker dus een idee gegeven hoe zijn houding en levensstijl er zou moeten uitzien bij zijn pogingen om toewijding te ontwikkelen. Eerst en vooral zal hij die neigingen moeten opgeven en tevens ook volledig elimineren die hem afleiden en naar de wereldse voorwerpen doet reiken, zodat hij nadien zijn concentratie enkel en volledig op de Heer kan richten. Ten tweede zal hij moeten leren in zijn zelfdiscipline een houding aan te kweken van een eindeloos geduld, zodat hij niet ontmoedigd zal raken als de resultaten van zijn inspanningen niet meteen zichtbaar worden. Een dergelijke houding kan enkel maar aangenomen worden als hij een onwankelbaar en onbegrensd vertrouwen heeft ontwikkeld in de doeltreffendheid van de methoden die hij voor zijn pad gekozen heeft en deze dan ook strikt volgt. Datzelfde vertrouwen moet er tevens ook zijn in het mededogen van de Heer, die ieder verlangen van de toegewijde naar éénheid met Hem, in vervulling brengt, als hij maar oprecht is en volhardend in zijn pogingen. Tenslotte is het ook zeer belangrijk en zeker nodig, aangezien de ontwikkeling van toewijding een kwestie is van voortbrengen van verborgen kracht (geestkracht in de commentaar van aforisme 37 genoemd), dat er zoveel mogelijk tijd besteedt wordt aan die oefeningen die nodig zijn voor de ontwikkeling van deze kracht, zodat de toegewijde de mogelijkheden daarvan in voldoende mate weet te realiseren en te benutten.

78. ahimsā-satya-śauca-dayāstikyādi-cāritryāṇi paripālanīyāni

ahimsā = geweldloosheid; satya = waarachtigheid; śauca = reinheid; dayā = vriendelijkheid; astikyādi-cāritryāṇi = geloof in God en in de wetten van het spirituele leven en andere vereiste karaktertrekken; paripālanīyāni = moeten worden nageleefd en tot ontwikkeling worden gebracht.

Geweldloosheid, waarachtigheid, reinheid, vriendelijkheid, geloof in God en de wetten van het spirituele leven en andere vereiste deugden of karaktertrekken, moeten door degene die naar toewijding streeft worden nageleefd en tot ontwikkeling worden gebracht.

In verscheidene voorafgaande aforismen zijn al een aantal houdingen en karaktereigenschappen vernoemd die door de toegewijde zou moeten worden ontwikkeld, dit aforisme vermeldt echter nog een aantal andere karaktereigenschappen die zeker ook een vereiste zijn om tot ontwikkeling te brengen op het pad van toewijding. Na bestudering zal de lezer merken dat deze deugden overeenkomsten vertonen met de eerste twee treden van de *aṣṭāṅgayoga* of het achtvoudige pad dat Patañjali aanbeveelt, met name: *yama* en *niyama*. De *Yoga Sūtra*'s van Patañjali omschrijft deze als volgt:

ahiṃsā-satyāsteya-brahmacaryāparigrahā yamāḥ (2.30)

‘Geloften van zelfonthouding omvatten het zich onthouden van geweld, leugen en bedrog, diefstal, onkuisheid en hebzucht’.

śauca-santoṣa-tapaḥ-svādhyāyeśvara-praṇidhānāni niyamāḥ (2.32)

‘Zuiverheid, tevredenheid, onthouding, Zelfstudie, zelfovergave aan God, vormen tezamen het naleven der geboden’.

Van Patañjali krijg je geen vrijgeleide, want hij zegt toch nog iets zeer belangrijk bij de vijf *yama*’s, die ook de Grote Geloofte genoemd worden, en dat luidt:

jāti-deśa-kāla-samayānavacchinnāḥ sārva-bhauṃ māhā-vratam (2.31)

‘Deze (de vijf geloften), niet beperkt (getemperd) door rang of stand, plaats, tijd of omstandigheden, en alle stadia omvattend, vormen tezamen de Grote Geloofte’.

Met niet beperkt zijn doelt Patañjali op de uitvoering van deze deugden en wil er mee zeggen, dat waar je ook verblijft (land of streek), of in welke positie je ook geplaatst bent (als rijke, machthebber of bedelaar) en in welke tijd je je ook bevind (is universeel), of in welke gelegenheid (moeilijke of gemakkelijke omstandigheden) of stadium van ontwikkeling je ook vertoeft (beginstadium of op een hoger niveau), dat op al het vernoemde geen beperking staat, wat dus dan ook niet als excuses kan worden aangewend. Deze deugden kunnen en zullen dus altijd uitvoerbaar blijven als je Zelf-realisatie wilt bereiken.

Er zijn twee belangrijke aspecten die de toegewijde zoeker zich steeds voor ogen moet houden. In het eerste aspect is het niet mogelijk toewijding te ontwikkelen of welke andere vormen en methoden van zoeken dan ook, die toepasbaar zijn voor het ontplooien van onze spirituele aanleg, zonder strenge zelfdiscipline die tevens moet volgehouden worden totdat de vereiste geestestoestand en levensstijl verworven zijn. Het tweede aspect is dat deze te ontwikkelen karaktereigenschappen of deugden niet in een starre rechtlijnige gedragscode kunnen en mogen worden gedefinieerd, geformuleerd of zelfs ten uitvoer worden gebracht, omdat het probleem van ons aardse bestaan niet in aparte vakken of delen mag bekeken worden, maar wel in zijn geheel om dan intelligent aangepakt te worden. De zoeker moet zich vooral richten op het voortbrengen van een geestestoestand en een houding die essentieel zijn voor het leiden van een waarachtig en dynamisch spiritueel leven.

79. sarvadā sarva-bhāvena niścintair bhagavān eva bhajanīyaḥ

sarvadā = altijd, voortdurend; sarva-bhāvena = met elke mogelijke geesteshouding en benadering; niścintaiḥ = zonder enige aarzeling, terughoudendheid of bezorgdheid; bhagavān = de Heer; eva = alleen; bhajanīyaḥ = moet voortdurend in devotie, gericht op Hem, in onze gedachten aanwezig zijn.

De toegewijde moet voortdurend, en zonder aarzeling of angst, zijn gedachten op de Heer alleen gericht houden en onafgebroken zijn toewijding op Hem richten, waarbij hij elke geesteshouding kan aannemen waartoe hij zich geneigd voelt.

De toegewijde zou moeten beseffen dat het voorwerp van zijn toewijding ‘die Werkelijkheid is, die alles en elk vermogen in de gemanifesteerde wereld insluit en omvat’. Elke willekeurige houding die de zoeker jegens God aanneemt, bij het richten van zijn toewijding tot Hem, is geschikt en draagt zijn steentje bij om respons van Hem te verkrijgen. Daar Zijn Aard Liefde en Mededogen is, kan de respons (weerklink, reactie of antwoord) alleen maar heilzaam zijn en de toegewijde dichter tot Hem brengen. In de hindoe geschriften waaronder ook het *Bhāgavata*, wordt vermeld dat als iemand God zelfs vijandig benaderd, alsook dat individu uiteindelijk bevrijding van beperkingen en illusies van het wereldse leven kan bereiken. Want al is de houding van een individu een periode vijandig, het antwoord van de Heer van Liefde en Mededogen kan tenslotte alleen maar uit mededogen bestaan, zodat in het individu geleidelijk aan een transformatie tot Hem tot stand wordt gebracht. Maar uiteraard is er geen enkele reden voor, dat iemand die tot de Heer wil komen ook maar een andere houding aanneemt dan die van toewijding en volle vertrouwen in de Heer.

Enkel en alleen de Gezegende Heer zou dag en nacht moeten aanbeden worden, doorheen alle aspecten van het leven, en zonder enige afleidende gedachte. Zo zegt ook het *Śrīmad Bhāgavatam* het met dit mooi aforisme:

*tvayi me 'nanya-viṣayā matir madhu-pate 'sakṛt
ratim udvahatād addhā gaṅgevaugham udanvati* (1.8.42)

‘O Heer van Madhu, zoals de Ganges eeuwig onbelemmerd naar zee stroomt, wens ik dat mijn aandacht steeds zonder omwegen naar Jou toe wordt getrokken’.

Je merkt dat dit aforisme een intens verlangen naar God uitdrukt, het is een verlangen dat iedere toegewijde zal ervaren op zijn weg naar God. Het volgende aforisme dat we opgenomen hebben ter staving van dit onderwerp is er één uit de *Bhagavad-Gītā* en handelt over wie nog niet gekomen is tot het echte verlangen naar God. Om dit te bereiken wordt de beoefening van Bhakti-yoga ten eerste aangeraden, waardoor het verlangen naar God wordt gewekt (het is immers altijd latent of verborgen aanwezig in het innerlijke van iedereen), en daaruit voortvloeiend, volledig tot ontwikkeling kan worden gebracht.

*atha cittam samādhātum na śaknoṣi mayi sthiram
abhyāsa-yogena tato mām icchāptum dhanañjaya* (12.9)

‘Maar als ge niet in staat zijt uw aandacht vast op mij gericht te houden, probeer dan tot Mij te komen door de yoga van (toegewijde) oefening, o Dhanañjaya (Arjuna)’.

Zuivere toegewijde dienst bereikt haar vervolmaking wanneer alle aandacht slechts uitgaat naar de bovenzinnelijke liefdesdienst tot de Heer. Alle andere liefdesbanden doorsnijden betekend niet dat men hogere zaken als liefde en genegenheid geheel moet afzweren. Dat kan niet. Elk levend wezen moet dit liefdegevoel voor anderen kennen, omdat het een levenssymptoom is. De levenssymptomen, zoals begeerte, woede, aangetrokkenheid, enzovoort, kunnen in het beginstadium niet teniet worden gedaan. Men kan ze alleen anders richten. Begeerte kan niet vernietigd worden, maar in toegewijde dienst veranderd begeerte in het verlangen naar het dienen van de Heer in plaats van zinsbevrediging. Het zogenaamde gevoel voor familie, voor samenleving, voor het land, enzovoort, is niets anders dan zinsbevrediging in verschillende gradaties. Wordt dit begerige gevoel veranderd in het verlangen om de Heer voldoening te schenken, dan wordt het toegewijde dienst genoemd.

80. sa kīrtyamānaḥ śīghram evāvirbhavaty anubhāvayati bhaktān

sah = Hij; kīrtyamānaḥ = in oprechtheid aangeroepen; śīghram = zonder uitstel, onmiddellijk; eva = zeker; āvirbhavaty = verschijnt, openbaart zich; anubhāvayati = vult met zijn invloed of aanwezigheid; bhaktān = de toegewijden.

Als Hij oprecht wordt aangeroepen, verschijnt Hij onmiddellijk en vervult Zijn toegewijden met Zijn invloed of aanwezigheid.

Dit is een zeer belangrijk aforisme als je de diepere betekenis ervan begrijpt. Hier wordt dus duidelijk gesteld dat als de Heer door een toegewijd zoeker op een ernstige en oprechte wijze wordt aanroepen, Hij zich dan zonder enig uitstel aan hem openbaart, zodat deze toegewijde Zijn aanwezigheid en Zijn invloed onmiddellijk ervaart.

Eerst moeten we proberen te begrijpen dat als we God aanroepen, we niet een gewoon mens benaderen wiens geest vol is van voorkeuren en vooroordelen, of van zelfzuchtige interesses en zwakheden. Als je een gewoon mens benaderd, bepalen de hiervoor ver-noemde factoren zijn respons, en het resultaat dat je er kan van verwachten is hierdoor toch tamelijk onzeker en onvoorspelbaar. Bijgevolg kan de respons, zelfs bij welwillendheid, enkel maar eindig zijn en tevens ook bepaald door de beperkingen van het benaderde individu, dit omdat die persoon eindig is en vol van beperkingen.

Als je echter God aanroept bestaan deze beperkingen in zijn geheel niet, en dit komt omdat Hij die alles omvattende en alles bevattende Werkelijkheid is waarbuiten niets kan bestaan. Alles wat deel kan uitmaken van een schepping en wat nog verborgen is, maar doch latent aanwezig, kan verschijnen indien de noodzakelijke voorwaarden van deze verschijning vervuld zijn. God is niet alleen de oneindige bron die alles bevat maar is in al zijn glorie, kennis, liefde en macht ook aanwezig achter het bewustzijn van elk afzonderlijk individueel bestaand stelsel, gaande van een cel, een mens, tot een heelal. Weliswaar is Hij daar met Zijn kennis, liefde en macht slechts potentieel aanwezig (als een verborgen vermogen of kracht). Maar als iets in potentie aanwezig is, kan er voor gezorgd worden dat het zich kenbaar maakt. Het moet dus enkel tot ontplooiing worden gebracht, in hoeverre dat we bij machte zijn en dit dus kunnen. Neem nu bijvoorbeeld buskruit, wat een ongelofelijke hoeveelheid energie bevat, maar voor wie niet weet hoe hij die energie moet opwekken is het niet meer dan een hoopje zwart poeder. Maar als men eenmaal weet dat buskruit doormiddel van het aan te steken, de manier is om energie vrij te maken, kan het gebruik ervan de spectaculairste resultaten opleveren, zowel constructief als destructief.

Verder moeten we er nota van nemen, als we dit aforisme enigszins goed begrijpen, dat God niet enkel en alleen de oneindige bron is van alles wat in de geopenbaarde werkelijkheid tot uitdrukking kan komen. Hij is ook de essentie van het bewustzijn waarin alle goddelijke eigenschappen aanwezig zijn, in hun eindeloze grote verscheidenheid en mate van intensiteit, eigenschappen als liefde, macht, mededogen en ontvankelijkheid voor de roep van de hulpbehoevende en de toegewijde. De hulpbehoevendenden die Hem aanroepen om goddelijke bijstand en hulp geeft Hij wat ze nodig hebben. Maar naarmate de evolutie zijn weg voortzet in het innerlijke van de zoekende ziel, waarin de spirituele vermogens verborgen liggen, komen deze stilaan tot activiteit, waardoor de aard en de behoeften van de zoekende veranderen en steeds verfijnder en minder zelfzuchtiger worden. Tot uiteindelijk als gevolg van deze steeds verdergaande verfijning de hoogste wijsheid in de plaats is gekomen van de onwetendheid die bij de gewone mens heerst, zodat het verlangen of de wens van de toegewijde enkel nog uitgaat naar God en niet meer naar wat God hem nog zou kunnen geven. De ernstige toegewijde weet dat hij alles gevonden heeft als hij God vindt, toch is de bron van alle gaven niet het doel van de oprechte toegewijde. De Hoog-

ste, Zuiverste, onvermengde Liefde tot God is zijn enige motief of doel om Hem te zoeken. En wanneer de toegewijde Hem met dat verheven motief waarlijk zoekt, verschijnt God aan hem. Het is deze houding en zuiverheid van motieven dat het woord *kīrtyamānaḥ* inhoudt.

De vorm waarin de goddelijke respons verschijnt, als God met het zuiverste motief van de liefde wordt aanroepen, is in dit aforisme op een manier tot uitdrukking gebracht die toch wat verdere uitleg vereist. Willen we de aard van deze respons begrijpen moeten we de subtiële betekenis van de twee Sanskriet woorden *āvirbhavaḥ* en *anubhāvaḥ* proberen te begrijpen. Het eerste woord *āvirbhavaḥ*, wat letterlijk ‘openbaring’ betekent, kan in de huidige context niet duiden op een uiterlijke verschijning, want God heeft geen vorm en is een alles doordringende Werkelijkheid. Hij is niet waar te nemen doormiddel van de zintuigen, maar enkel en alleen door innerlijke ervaring in het gebied van het bewustzijn. En wat is de aard van die ervaring die met het woord *anubhāvaḥ* wordt aangeduid? Om de aard van deze ervaring te begrijpen moeten we putten uit de verheven leer van de Heilige Geschriften (sommige strekkingen noemen dit ook occulte leer!). Daar wordt gesteld dat het middelpunt van het centrum van bewustzijn van ieder afzonderlijk en op zichzelf bestaand stelsel (*monade*), waardoor het denkvermogen functioneert, hetzelfde middelpunt heeft als het Grote Centrum (*Mahābindu*) waardoor het goddelijke Denkvermogen en Bewustzijn functioneren. Hoewel het individuele denkvermogen en het goddelijke Denkvermogen door hetzelfde centrum functioneren, bestaat er een subjectieve barrière die verhindert dat het individuele denkvermogen zich bewust wordt van de inhoud van het goddelijke Denkvermogen en Bewustzijn. De geleidelijke verzwakking en uiteindelijke verwijdering van deze tussenliggende barrière is het einddoel van alle stelsels van yoga en spirituele vorming. Als dit doel met succes wordt bereikt, wordt dat Zelf-realisatie genoemd. De vernoemde subjectieve barrière tussen het menselijke bewustzijn en God (Zijn Bewustzijn) kan enkel maar verwijderd worden door een lang en moeizaam proces van zelfdiscipline, waarmee heel wat levens van intense inspanning gemoeid kunnen zijn. Daartegenover staat ook nog een belangrijk feit waarop dit aforisme doelt, en dat is dat het voor God mogelijk is deze barrière op elk gewenst tijdstip weg te nemen, zodat de zoeker zijn bewustzijn plots versmelt met het goddelijke Bewustzijn, met als gevolg dat de zoeker onmiddellijk het unieke en onvoorstelbare visioen van zijn goddelijke aard waarneemt. De subjectieve barrière tussen mens en God op het niveau van het bewustzijn, is geschapen door het goddelijke vermogen en wordt ook *Māyā* (het gordijn van de illusie) genoemd. En Hij die de macht bezit om een barrière te scheppen heeft natuurlijk ook de macht om op welk tijdstip dan ook, dit weer ongedaan te maken.

Nu kun je je afvragen wat voor een kracht het is die zelfs God dwingt dit uitzonderlijke vermogen uit te voeren, zodat *Māyā* wegvalt bij de oprechte ernstige zoeker? Het is de kracht van de Opperste, Zuiverste en Onzelfzuchtigste Liefde, die in de vorm van ware intense toewijding aan God tot dit wonderlijke resultaat doet leiden. En dit is dan ook de reden dat toewijding meestal gezien wordt als het meest afdoende middel om God te vinden. Tevens is het ook waar dat het ontwikkelen van een dergelijke vorm van intense toewijding niet gemakkelijk is, maar wanneer zij eenmaal aanwezig is, faalt zij nooit in het bereiken van haar doel. Daarom wordt in het volgende aforisme het belang en de noodzaak van het ontwikkelen van toewijding op een nogal ongebruikelijke manier benadrukt.

81. tri-satyasya bhaktir eva garīyasī bhaktir eva garīyasī

tri-satyasya = dat wat altijd waar was, is en zal blijven; bhaktiḥ = liefde tot God; eva = alleen; garīyasī = is groter, zwaarder, belangrijker.

Dat liefde tot God het zwaarst weegt, was waar, is waar en zal altijd waar blijven.

Of met andere woorden gezegd, de Eeuwige Waarheid beminnen is ten allen tijde de Hoogste Liefde. Het is een verheven Liefde die tussen gewone stervelingen niet kan bestaan, omdat hun liefde niet geheel zuiver is, niet constant, en tevens is ze ook eindig. De Hoogste Goddelijke Liefde is puur, oneindig en zichzelf vermenigvuldigend. De essentie van wat hier wordt beweerd is ook al in heel wat voorafgaande aforismen ter sprake gebracht, maar de grote nadruk op de Liefde bij het nader komen tot God en het uiteindelijk verwerven van Eénheid met Hem, moet de beginnende zoeker doen stoppen om diep over deze kwestie na te denken. Zulke verheven beweringen zoals hierboven aangehaald worden door vele zoekers, die pas een pad tot spirituele ontwikkeling hebben betreden, beschouwd als uitdrukkingen van voorkeur van de kant van mensen met een emotioneel temperament voor hun eigen speciale methode van spirituele ontplooiing. Maar degenen die dit beweren zijn zich onvoldoende bewust van de wezenlijke kwaliteit van deze liefde, in het bijeenbrengen en uiteindelijk doen samensmelten van het bewustzijn van diegene die liefheeft, met zijn of haar Geliefde. En als deze geliefde God is, wiens antwoord op de roep van deze liefde onfeilbaar en onbegrensd is, kan er geen twijfel bestaan over de doeltreffendheid van toewijding bij het vinden van, en de éénwording met Hem. Dit wordt wel beaamd door velen, maar deze stellen toch dat het erg moeilijk is om die vorm van toewijding te ontwikkelen. Maar jammer genoeg vergeten zij meestal waaruit het echte probleem van het leven bestaat. Het werkelijke probleem is dat ze God niet willen vinden, omdat ze spiritueel nog niet genoeg ontwikkeld zijn, of omdat hun denken zoveel met wereldse zaken bezig is dat daarin geen plaats meer is voor God.

82. guṇa-māhātmyāsakti-rūpāsakti-pūjāsakti-smaraṇāsakti-dāsyāsakti-sakhyāsakti-vātsalyāsakti-kāntāsakti-ātma-nivedanāsakti-tan-mayāsakti-parama-virahāsakti-rūpaikadhāpy ekādaśadhā bhavati

guṇa = fundamentele eigenschappen; māhātmya = verhevenste; āsakti = trouw, genegenheid, verbondenheid, gehechtheid (aan en tot God); rūpa = pracht, schoonheid; pūjā = verering; smaraṇa = in gedachten; dāsyā = dienaar; sakhya = vriendschap; vātsalya = verwantschap voelen als voor je kind; kāntā = (liefde die je voelt als voor je) geliefde; ātma = het zelf; nivedana = aanbidding, offergave; tat-mayāsakti-parama = geheel en met plezier worden opgenomen, opgeslorpt door de Essentie (door God en Zijn Plan); viraha = afzondering, onderscheid; rūpā = verschijningsvorm; ekadhā = enkelvoudig; api = niettemin, desondanks; ekādaśadhā = elfvoudig; bhavati = wordt.

Deze Goddelijke Liefde manifesteert zich in elf verschillende vormen:

- 1) Een toegewijde zingt tot lof en glorie van de Gezegende Heer.
- 2) Hij bemint zijn verrukkelijke schoonheid.
- 3) Hij vereert Hem vanuit het hart.
- 4) Hij mediteert voortdurend op zijn aanwezigheid.
- 5) Hij houdt ervan zich als zijn dienaar te voelen.
- 6) Hij houdt van Hem als zijn vriend.
- 7) Hij heeft Hem lief als zijn kind.
- 8) Hij bemint Hem als zijn geliefde.
- 9) Hij wil zich graag volledig aan Hem overgeven.
- 10) Hij wil graag volledig opgeslorpt zijn in Hem.
- 11) Hij houdt ervan de pijn van zijn afwezigheid te voelen.

Śrī Nārada Muni beweerd dat Bhakti het verhevenste proces is om de Hoogste Waarheid te realiseren en geeft hiervoor elf verschillende vormen om tot perfectie te komen, die ons de Hoogste Zaligheid schenken. Het is nooit de bedoeling geweest van Śrī Nārada om van deze verhandeling een theoretisch werk te maken, wat je ook kunt vaststellen als je de *Nārada-Bhakti-Sūtra* volledig bestudeerd hebt. Het is meer een praktische gids om via Bhakti tot spirituele ontwikkeling en uiteindelijk tot Godsrealisatie te komen.

Deze elf vormen hebben grote overeenkomsten met de negen treden van de *Bhakti mārga* zoals ze beschreven zijn in de *Bhāgavata Purāṇa*, en tevens ook met de vijf stromen (*rasa's*) tot God zoals ze in de *Bhakti-Rasāmṛta-Sindhu* beschreven zijn. Een *rasa* kun je aanzien als een gemoedsrelatie of een relatiestroom, of beter gezegd als een intieme geestelijke band die een zuivere ziel met het Allerhoogste verbindt. Voor elk van de volgende vernoemde vormen worden voorbeelden gegeven van grote *bhakta's* die via deze weg perfectie hebben bereikt.

Volgens de *Bhāgavata Purāṇa* (zoals het *Śrīmad Bhāgavatam* ook nog genoemd wordt) heeft de *Bhakti mārga* negen graden of treden van liefde, en deze zijn:

- 1) Luisteren naar de namen van God (*śravanam*): Mahārāja (= koning) Parīkṣit kwam tot perfectie toen hij Śukadeva Gosvāmī over Kṛṣṇa hoorde vertellen.
- 2) Zingen van het lof van God (*kīrtanam*): Śukadeva Gosvāmī bekwam perfectie toen hij over Gods glorie zong en sprak. Hij was een groot toegewijde die het *Śrīmad Bhāgavatam* sprak tot koning Parīkṣit tijdens de laatste zeven dagen van diens leven.
- 3) Meditatie op God (*smaranam*): Prahlāda Mahārāja bekwam perfectie toen hij mediteerde en zich zo God herinnerde, nadat de Heer in zijn Nṛsiṃha gedaante (half leeuw, half mens) hem redde van zijn demonische vader.
- 4) Het vereren van de voeten van de Heer (*pāda sevnam*): Lakṣmīdevī (godin van het geluk) kwam tot perfectie door verering van de Heer (Nārāyaṇa) zijn lotusvoeten. Zij is de eeuwige metgezellin van de Heer in zijn Nārāyaṇa gedaante (Kṛṣṇa met de vier armen).
- 5) Rituele verering (*arcanam*): Mahārāja Pṛthu bereikte perfectie door rituele verering tot de Heer, tevens was hij een voorbeeld van de ideale koning.
- 6) Neerbuigen, zich languit neerwerpen voor de Heer (*vandanam*): Akrūra bereikte perfectie door nederig zijn gebeden te offeren aan de Heer.
- 7) Slaafse toewijding aan God (*dāśyam*): Hanumān bekwam perfectie door dienstbare toewijding tot God. Hij was de toegewijde in apengedaante die Heer Rāmacandra hielp de demon Rāvaṇa te verslaan.
- 8) Een vriend zijn (*sākhyam*): Arjuna bereikte perfectie door zijn diepe vriendschap met Heer Kṛṣṇa, die zijn wagenmenner was.
- 9) Zelfovergave, waardoor de aanbiddende intreedt in Gods onsterfelijke lichaam (*ātma-nivedanam*): Bali Mahārāja bekwam perfectie door alles op te offeren aan de Heer. Hij is het voorbeeld van verzaking, omdat hij op verzoek van Vāmanadeva, de dwerg (die een *brāhmaṇa* was, wat een kenner van de *Veda's* is die leiding geeft aan een samenleving), afstand deed van zijn hele koninkrijk en vervolgens zichzelf aan de Heer aanbod.

De vijf *rasa's* die tot God stromen, via innige verbinding, noemt men in de *Bhakti-Rasāmṛta-Sindhu* als volgt:

- 1) Verering van de Heer of *śānta-rasa*, dit is de neutrale stroom: De hoge verering tot het Absolute, door de vier Kumāras. Dit waren asceten in kindergedaanten, maar tevens ook grote impersonalistische wijzen. Vervolgens bezaten ze een grote autoriteit op het gebied van toegewijde dienst.

- 2) Dienstbaarheid, onderworpenheid of *dāsyā-rasa*, dit is de dienaar-Heer-relatie: Hanumān en Kṛṣṇa vertoonden hun verheven goddelijke dienstbaarheid in Dvārakā en Mathurā, hun plaats van verschijnen en heengaan.
- 3) Verheven vriendschap of *sakhyā-rasa*: Śrīdāmā, Sudāmā en Stoka-Kṛṣṇa hadden een hogere vriendschapsband met Śrī Kṛṣṇa, ze leefden in armoede maar verkregen grote geestelijke rijkdommen van de Heer.
- 4) Ouderlijke liefde of *vātsalya-rasa*, de ouder-kind-relatie: Kṛṣṇa's ouders en hun liefde voor hun goddelijke zoon.
- 5) Echte liefde of *mādhurya-rasa*: De *gopī's* van Vṛndāvana (is de plaats waar Kṛṣṇa zijn transcendente spel en vermaak ontvouwde) en de koninginnen van Dvārakā. Hun toewijding was als de zuiverste stroom van Hoogste Liefde die tussen een minnares en haar Geliefde kan bestaan.

De *bhakta's* waarvan hier voorbeelden zijn gegeven en waar ook sprake van is in het volgende aforisme, zijn edele zielen die zich al vele levens hebben ingezet tot zuivere toewijding aan het Allerhoogste, dit op het aardse, maar ook op het bovenzinnelijke niveau. De verhalen over de *bhakta's* die voorkomen in de Heilige Geschriften moet je niet altijd letterlijk nemen, maar zijn veelal allegorieën of voorstellingen van onstoffelijke zaken met betrekking tot personen, bedoeld om aan het grote publiek duidelijk te maken wat de hogere waarheden van het spirituele leven inhouden en voorstellen, en dit op een manier die de gemiddelde mens goed kan vatten. De uiterlijke verschijningsvorm wordt enkel als een symbool gezien van de innerlijke Werkelijkheid, en de toewijding van deze *bhakta's* is in feite op die Werkelijkheid gericht. In het denken van de gewone zoeker is het onderscheid van de innerlijke Werkelijkheid en de uiterlijke vorm niet helder aanwezig, maar het leeft wel altijd in zijn onderbewustzijn, daarom zijn dan ook het merendeel van deze verhalen in een symbolische vorm weergegeven. Het is niet belangrijk of deze *bhakta's* al dan niet op aarde geleefd hebben, maar wel hun manier van bestaan, hun visie en leer is belangrijk als voorbeeld en als boodschap voor de oprechte zoeker naar het Allerhoogste.

83. ity evaṃ vadanti jana-jalpa-nirbhayā eka-matāḥ kumāra-vyāsa-śuka-śāṇḍilya-garga-viṣṇu-kaunḍilya-śeṣa-uddhava-aruṇi-bali-hanūmad-vibhīṣaṇa-ādayo bhakty-ācāryāḥ

iti = aldus; evaṃ = de weg (van de Waarheid); vadanti = zij spreken, verklaren; jana = mensen, publiek; jalpa = roddel; nirbhayāḥ = onbevreesd; eka = van één; matāḥ = mening; kumāra-vyāsa-śuka-śāṇḍilya-garga-viṣṇu-kaunḍilya-śeṣa-uddhava-aruṇi-bali-hanūmad-vibhīṣaṇa = Kumāras, Vyāsa, Śuka, Śāṇḍilya, Garga, Viṣṇu, Kaunḍilya, Śeṣa, Uddhava, Aruṇi, Bali, Hanumān, Vibhīṣaṇa; ādayaḥ = en anderen; bhakty-ācāryāḥ = de leraren van Bhakti.

Deze waarheden verklaren de leraars van Bhakti eenstemmig, zonder enige angst voor publieke kritiek. De volgende zijn gekend als grote leraars in Bhakti: De Kumāras, Vyāsa, Śuka, Śāṇḍilya, Garga, Viṣṇu, Kaunḍilya, Śeṣa, Uddhava, Aruṇi, Bali, Hanumān, Vibhīṣaṇa, en vele anderen.

Zoals in de *Bhagavad-Gītā* beschreven staat, verklaarde Arjuna tijdens zijn onderricht door Kṛṣṇa het volgende:

arjuna uvāca
paraṃ brahma paraṃ dhāma pavitraṃ paramaṃ bhavān

puruṣaṁ śāśvataṁ divyam ādi-devaṁ ajaṁ vibhum (10.12)

āhus tvāṁ ṛṣayaḥ sarve devaṛṣir nāradaś tathā

asīto devalo vyāsaḥ svayaṁ caiva bravīṣi me (10.13)

Arjuna zei:

‘Gij zijt de allerhoogste Eeuwige, het allerhoogste toevluchtsoord, de allerhoogste Reiniger, de eeuwige goddelijke Persoon (Puruṣa, of de Absolute Waarheid in Haar uiteindelijke, persoonlijke gedaante), de Godheid der Goden, de Ongeborene, de alomtegenwoordige Heer’.

‘Zo hebben alle ṛṣi’s van U getuigd; eveneens de goddelijke Ziener, Nārada; zo ook Asita, Devala en Vyāsa; en nu verkondigt Gij het Zelf’.

Zoals Nārada getuigd in dit aforisme dat vele leraren van Bhakti deze Waarheden zonder angst voor publieke opinie’s hebben verkondigd, zo getuigt ook Arjuna in de *Bhagavad-Gītā* over de Waarheid van de Heer, en vernoemt ook Nārada en nog enkele andere grote meesters die hetzelfde deden.

Nārada had eerder in deze verhandeling al stellingen van Garga, Śaṇḍilya en Vyāsa opgenomen (zie aforisme 16 tot 18, en de commentaar van 76). Nu doet hij een opsomming van nog enkele andere leraren die Bhakti verkondigt hebben, dit om deze Waarheden nog eens extra te onderlijnen. We hebben al enkele voorbeelden in het voorgaande aforisme opgesomd, zoals de vier Kumāras, Śukadeva Gosvāmī (Śuka), Bali Mahārāja en Hanumān. Verder spreekt Nārada ook nog over Uddhava, die een vertrouwelijke vriend van Kṛṣṇa was, en over Viṣṇu, die één van de drie *Puruṣa-avatāra*’s (hoogste goddelijke incarnaties) is die betrokken zijn met het scheppen (Brahmā), het instant houden (Viṣṇu) en het vernietigen (Śiva) van het materiele universum. Viṣṇu wordt hier vernoemd als een incarnatie die enorm veel indruk maakte op Yamarāja de god van de dood en zijn boodschappers, de Yamadūta’s. Dit omwille van zijn opperste autoriteit en gezag over Bhakti, want als dit volledig ontwikkeld is overstijgt het tevens de dood, en ook dat houdt Viṣṇu instant. De anderen zijn ons minder bekend maar hebben daarom niet minder bijgedragen tot het pad van Bhakti.

Publieke kritiek of het aanvechten van welke gevolgde weg of leer dan ook zal er altijd blijven bestaan, maar weet dan dat dit altijd van onwetende kant komt. Wie echter op zijn pad de nodige evolutie ontwikkeld heeft is in principe een ‘wetende’, en doet echter geen moeite meer om nog in te gaan op welke ijdele discussie’s dan ook.

84. ya idaṁ nārada-proktaṁ śivānuśāsanam viśvasiti śraddhate sa bhaktimān bhavati sa preṣṭham labhate sa preṣṭham labhata iti

yaḥ = wie; idaṁ = deze; nārada-proktaṁ = Nārada sprak; śiva = voorspoedig, veelbelovend; anuśāsanam = aanwijzing, beschrijving; viśvasiti = vertrouwen hebben; śraddhate = overtuiging; saḥ = degene; bhakti-mān = (bekomt) de hoogste (Liefde) toewijding; bhavati = wordt; preṣṭham = de meest geliefde; labhate = bereikt; iti = aldus.

Al wie gelooft in deze veelbelovende beschrijving van de Goddelijke Liefde door Nārada, en die vertrouwen in deze lering heeft, wordt zijn minnaar, bekommt de hoogste zaligheid en bereikt het hoogste doel van het leven.

Wie open staat voor de boodschap van Śrī Nārada Muni, vol vertrouwen God zoekt in zijn innerlijke, en tevens zijn pad onafgebroken, vol goede moed en met overgave voortzet, bereikt uiteindelijk het allerhoogste Doel van het leven, wat versmelting met de Bron van

de Goddelijke Liefde is. Wat hierboven beweerd wordt, is voldoende duidelijk maar toch voegen we er nog wat aforismen van enkele geschriften aan toe om de belangrijkheid aan te tonen van de gerichtheid op het Allerhoogste ter voleinding van ons pad. Het *Śrīmad Bhāgavatam* zegt het volgende:

*sakṛd yad darsitam rūpam etat kāmāya te 'nagha
mat-kāmaḥ śanakaiḥ sādhu sarvān muñcati hṛc-chayān* (1.6.22)

‘O deugdzame, je hebt Me slechts éénmaal in gedaante aanschouwd, en Ik vertoon Me niet vaker, teneinde je verlangen naar Mij te doen toenemen, want hoe meer je naar Me hunkert, hoe meer je van al je stoffelijke begeerten afkomt’.

Geen enkel levend wezen kan het zonder verlangens stellen, want het moet werken, denken, voelen en willen. Is het denken, voelen en willen materialistisch gericht raakt het verstrikt, maar is het daarentegen gericht op de Heer, geraakt het geleidelijk uit alle verstrikt-heid verlost. Van het dienen van de stoffelijke aard geraakt men verzadigt, maar als het Allerhoogste gediend wordt kent de verzadiging geen einde. Dit is de bovenzinnelijke aard van goddelijke dienst aan het Allerhoogste. Als je Hem zelfs maar éénmaal aanschouwd hebt, wat op zich al een grote Genade op je weg is, zal je verlangen naar Hem intens vergroten en dan is er geen weg meer terug.

Een algemeen besluit staat ook mooi in de *Bhagavad-Gītā*, waar Kṛṣṇa, duidelijk en beknopt uiteenzet hoe toegewijde dienst aan God moet zijn en wat de resultaten ervan zijn:

*mac-cittā mad-gata-prāṇā bodhayantaḥ parasparam
kathayantaś ca mām nīthyam tuṣyanti ca ramanti ca* (10.9)

‘Met hun gedachten op Mij gericht, hun leven geheel in Mij geworteld, elkander verlichtend (elkaar hun wijsheid mededelend), steeds over Mij sprekend, zijn ze tevreden en blijmoedig’.

*teṣāṃ satata-yuktānāṃ bhajatām prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogam taṃ yena mām upayānti te* (10.10)

‘Aan dezen, die steeds evenwichtig, Mij vol liefde aanbidden geef ik de yoga van het onderscheidingsvermogen (viveka) en intelligentie (buddhiyoga*), waardoor ze tot Mij komen’.

(* Het intellect wordt verhelderd tot intelligentie en verkrijgt zekerheid door de intuïtie van *buddhiyoga*, of de oorspronkelijke intelligentie van het levend wezen, waardoor het in staat is te begrijpen hoe alles in relatie staat tot God. Door deze intelligentie ontdoen we ons van onze materialistische levensopvattingen).

*teṣāṃ evānukampārtham aham ajñāna jaṃ tamaḥ
nāśayāmy ātma-bhāvastho jñāna-dīpena bhāsvatā* (10.11)

‘Daar Ik verblijf in hun Zelf, doe Ik, uit zuiver mededogen jegens hen, door de stralende lamp van wijsheid de uit onwetendheid geboren duisternis teniet’.

Als je deze drie aforismen onder de loep neemt zie je dat alles wat er in geschetst wordt diepgaand in deze verhandeling besproken is.

Maar één ding mag men nooit vergeten en dat is, als men het Allerhoogste wil bereiken, dat dit enkel kan met een menselijk lichaam als voertuig, en niet in welke andere bestaansvorm dan ook, en tevens ook niet in de bovenzinnelijke of geestelijke gebieden van het bestaan. Men zal tot het besef moeten komen dat het hier en nu op deze aarde moet gebeuren, met ons lichaam dat we er als hulptuig voor gekregen hebben, en niet volgend jaar of binnen tien jaar of in een volgend leven. Neen, we hebben nu een lichaam en alle uitstel is afstel en tijdverlies, we moeten een aanvang maken, zodat het zaadje (goddelijke Liefde) dat in ons hart verborgen is langzaam tot ontwikkeling kan komen, zodat we het kunnen koesteren en vol zorg en toegewijdheid kunnen offeren aan de Allerhoogste Liefdevolle Gever en Ontvanger, namelijk God.

**Śrī Nārada Muni bezingt de Goddelijke Liefde aan
Brahmā, vergezeld van Viṣṇu op zijn zwevende lotus.**

Uitspraak van de Sanskrietletters.

De klinkers worden als volgt uitgesproken:

- a** zoals in 'kat'
- ā** zoals in 'pater'
- i** zoals in 'lid'
- ī** zoals in 'liever'
- u** zoals in 'doet' – een korte 'oe' -klank
- ū** zoals in 'moeder' – een lange 'oe' -klank
- ṛ** zoals in 'nutricia' – met een kort rollende 'r' en een lichtjes doffe 'i'
- ṝ** zoals in 'riedel' – met een lang rollende 'r' en een lange 'ie'
- ḷ** zoals in 'donkelrivier' – korte 'l' met een kort rollende 'r' en een lichtjes doffe 'i'
- ḹ** zoals in 'zadelriem' – korte 'l' met een iets langer rollende 'r' en een lange 'ie'
- e** zoals in 'veel' – wordt altijd lang uitgesproken
- ai** midden tussen 'traject' en 'grasmaaier'
- o** zoals in 'vloot' – wordt altijd lang uitgesproken
- au** zoals in 'pauw'

De halfklinkers worden als volgt uitgesproken:

- y** zoals in 'jong'
- r** zoals in 'reden'
- l** zoals in 'lief'
- v** zoals in 'vader' – maar achter een medeklinker bijna zoals in 'water' – in feite zou het dan tussen de 'v' en 'w' moeten uitgesproken worden

De gutturaalmedeklinkers worden als volgt uitgesproken (met de huig steeds aansluitend tegen het achterdeel van de tong):

- k** zoals in 'koe'
- kh** zoals in 'spreekhoorn' of 'khan'
- g** zoals in 'guitig'
- gh** zoals in 'ghump'
- ṅ** zoals in 'zong' of in 'flank'

De palataalmedeklinkers worden als volgt uitgesproken (met het achterdeel van de tong aansluitend tegen het achterdeel van de holte van het verhemelte):

- c** zoals in 'cha-cha-cha' – uitspraak is 'tsja-tsja-tsja' of 'tcha-tcha-tcha'
- ch** zoals in 'churchhill'
- j** zoals in 'jazz' – uitspraak is 'djazz', of in 'jungle' uitspraak is 'djungle'
- jh** zoals in 'bridge-house' – maar enigszins uitgesproken als een geaspireerde (aangeblazen) 'djh'
- ñ** zoals in 'puntje' – maar uitgesproken als 'pundje' met een lange 'n', een heel korte 'd' en een korte 'j'

De cerebraalmedeklinkers worden als volgt uitgesproken (met de punt van de tong tegen het voorgedeelte van de holte van het verhemelte):

- t zoals in 'tracht' -- de tong verder naar achter tegen het verhemelte
- ʈh zoals in 'thaise'
- ɖ zoals in 'deed'
- ɖh zoals in 'redhole' -- met een geaspireerde (aangeblazen) 'h'
- ɳ zoals in 'ernst'

De dentaalmedeklinkers worden als volgt uitgesproken (met de tongpunt tegen de boventanden):

- t zoals in 'tafel'
- ʈh zoals in 'thee'
- d zoals in 'dit'
- ɖh zoals in 'dhooge'
- n zoals in 'nummer'

De labiaalmedeklinkers worden als volgt uitgesproken (met de lippen op elkaar):

- p zoals in 'pijl'
- ph zoals in 'ophouden'
- b zoals in 'buis'
- bh zoals in 'bhuzzer'
- m zoals in 'maar'

De sibilantmedeklinkers worden als volgt uitgesproken:

- ʃ zoals in 'shopping' -- de tong meer naar achter tegen het hard verhemelte = palataal
- ʂ zoals in 'shilling' -- de tong tegen het voorste deel van het verhemelte = cerebraal
- s zoals in 'steen'

Speciale letters:

- ṁ deze letter wordt ook *anusvara* genoemd -- hij staat voor alle nasaleringsen en wordt uitgesproken zo ergens tussen 'winkel' en 'amnestie'.
- ḥ deze letter wordt ook *visarga* genoemd -- en wordt midden in een regel anders uitgesproken dan aan het eind van een regel: -- midden in een regel wordt hij uitgesproken als een scherp geaspireerde (aangeblazen) 'h' welke plotseling wordt afgebroken, bijna alsof men een 'k' wilde zeggen; -- aan het eind van een regel wordt hij uitgesproken als een geaspireerde 'h' gevolgd door een zwakke naklank van de voorgaande klinker, dus zoals in 'peche'. Deze laatste uitspraakregel geldt slechts als de *visarga* zich, in een vers van vier regels, aan het einde van de tweede of van de vierde regel bevindt; zo niet, dan wordt hij uitgesproken alsof hij zich midden in een regel bevindt.

Leestekens:

De *avagraha* = ' (scheiding) duidt de verdwijning van de korte 'a' aan, zoals bijvoorbeeld in 'me anupadam' en dit wordt dan 'me 'nupadam'.

Bronvermelding en bibliografie:

Nārada-Bhakti-Sūtra, the secrets of transcendental love
Door A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
The Bhaktivedanta Book Trust

Zelfrealisatie door liefde, De Bhakti-Sūtra van Nārada
Door Dr. I.K. Taimni
Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

Nārada's weg van Goddelijke Liefde
Uitgegeven door Atma Jyoti Tirth

De vijf mārgas, cursus van de Śrī Yogeśvarānanda Yoga Mahāvidyālaya
Door Suman

Śrīmad Bhagavad-Gītā, cursus van de Śrī Yogeśvarānanda Yoga Mahāvidyālaya
Becommentarieerd door Śrī Ātma Muni

Śrīmad Bhāgavatam, van Kṛṣṇa-Dvaipāyana Vyāsa (10 Canto's)
Vertaald en becommentarieerd door A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
The Bhaktivedanta Book Trust

Rāmāyana, De prins van Ayodhya. Het klassieke Indiase heldendicht
Door D.S. Sarma
Ankh – Hermes bv – Deventer

Bhagavad-Gītā
Vertaald door Dra. C. Keus
Ankh – Hermes bv – Deventer

Het geheim van Zelf-realisatie. Pratyabhijñā Hṛdayam van Kṣemarāja
Becommentarieerd door Dr. I.K. Taimni
Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

Bhagavad-Gītā zoals ze is
Door A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda
The Bhaktivedanta Book Trust

Ganesha, kleine woordentolk der geesteswetenschappen
Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

De Bijbel, uit de grondtekst vertaald
Willibrord vertaling
Katholieke Bijbelstichting Boxtel 1981

De Yoga Sūtra's van Patañjali, de wetenschap van yoga
Door Dr. I.K. Taimni, en vertaald door Dra. C. Keus
Uitgeverij der Theosofische Vereniging in Nederland

De afbeeldingen van “Śrī Nārada Muni met zijn vīṇā of luit”
“Śrī Nārada Muni, de eerste zoon van Brahmā”
“Śrī Nārada Muni bezingt de Goddelijke Liefde aan Brahmā
vergezeld van Viṣṇu op zijn zwevende lotus”
“De wijze ziener Vyāsadeva”
“De verheven Brahmā”
zijn van “Śaṅkīrtan” Vaiṣṇava-Kultur - Hare Kṛṣṇa - Bhakti-yoga

Verwijzingen en referenties:

Shankara
Śiva Sūtra
Viṣṇu-Purāṇa
Smṛti-Śāstra
Agnirasa Daiva Mimāṃsa
Īśāvasyopaniṣad
Māthara Śruti
Pratyabhijñā Hṛdayam
Vedānta-Śruti
Bhakti-Rasāmṛta-Sindhu

De wijze ziener Vyāsadeva

Nawoord.

Naar aanleiding van het afstuderen als yogaleraar in de academie te Mechelen, met name de Śrī Yogeśvarānanda Yoga Mahāvidyālaya, wordt van je verwacht een eindwerk te maken tegen het einde van het vijfde jaar van je opleiding.

Van jongs af aan was ik al geïnteresseerd in het Hogere, wat ik ook toen al God noemde, maar toch was het voor mij eerder iets vormloos, want ik kon er mij geen beeld of persoon bij voorstellen. Als jonge tiener van twaalf jaar was het begonnen met een meer dan hoge mate van interesse in de Bijbel die ik vele malen doorgenomen heb, het was hier echter nog maar een onbewust zoeken. Tevens is dit boek een grote steun in mijn leven geweest. Toen ik vooraan in de twintig was en met mijn zoon alleen viel, werd de lijn van de Bijbel doorgetrokken tot het wekelijks naar de 'mis' gaan, maar niet naar de gewone kerk, dit interesseerde me niet, maar naar de 'paterkeskerk' (Minderbroederklooster) te Hasselt. Dit kwam omdat hun goede preken mij iets deden, ze wisten me keer op keer te raken en lieten mij telkens opnieuw nadenken over het leven. Dat dit mij meer aansprak dan de gewone dorpskerk kwam denk ik omdat deze paters meer tijd hadden om hun preken goed voor te bereiden, en tijd is toch wel iets wat een dorpspastoor veel minder heeft. Maar wat ook nog een andere reden was, vermoed ik, is dat ik gevoelig en emotioneel van aard ben, wat me daardoor dan ook meer raakbaar of vatbaar maakte voor de subtiële boodschappen die zij brachten over welbepaalde dingen van het leven, dingen waarvoor de modale mens niet gevoelig was en niet verder over na dacht. Tevens zaten er dan ook nog veel mensen in de kerk omdat het in die tijd 'moest'. Het was ook in die tijd, dat ik goede gesprekken had met deze paters en de boeken over Pater Pio las. Maar reeds ook in deze periode en dankzij mijn oudste broer, ben ik echter ook in contact gekomen met de parapsychologie en nadien met yoga. Vele boeken heb ik doorgenomen en er zijn me enkele goede bijgebleven die ik op het einde even aanhaal. Maar de boeken over yoga brachten een grote omwenteling teweeg in mijn leven. Ik ging yogalessen volgen bij een yogaleraar om de hoek, en deed trouw de meditatielessen van Paramahansa Yogananda. Toen ik de Yoga Sūtra's van Patañjali onder ogen kreeg, was dat als een sleutel voor mij, want ik had al wat ervaringen in mijn leven gehad die ik toen toch al wat beter kon plaatsen en begrijpen. Maar toch was dit niet voldoende voor mij want ik had nog steeds een onbevredigd gevoel. Al het voorgaande was geen innerlijk zoeken, maar het was een naar buiten gericht spel van de zinnen, een verlangen naar meer willen weten en halsstarrig willen vinden, iets wat niet lukt in het woud van de illusie, wat de wereld om ons heen is. Met deze gedachte was ik op een dag in een boek aan het bladeren dat ik al jaren had liggen, met name, de 'Wetenschap van de Ziel' en ik voelde dat ik naar het nummer moest bellen dat er in stond. Toen is alles in een stroomversnelling geraakt. Ik werd uitgenodigd voor een gesprek, deed de beginners- en vervolmakingscursus en ben toen naar de yoga academie gegaan. De academie volgen lijkt als je ervoor staat op het lange en zware opdracht, maar gaandeweg de cursus vordert voel je je één met de gegeven stof. Zo hunker je na de examens, telkens opnieuw weer naar het volgende jaar. Deze cursus is het beste wat mij kon overkomen en is een verlengstuk van mijn zoektocht, die al van jonge leeftijd begonnen is en die nu verinnerlijkt wordt door de diepgang van de lessen. Het voelt als een thuiskomen. Het einde van deze cursus is geen einddoel maar een begin van het echte werk.

Heel mijn leven heb ik nauwe banden gehad met liefde en God, en had het geluk dat ik ter wereld ben gekomen met een in mijn ogen 'heilige moeder'. We hadden thuis niet zo veel extra's, maar dit compenseerde zich veelvuldig met de liefde die we er in de plaats voor kregen van onze moeder. Zij is diepgelovig en weet perfect wat liefde is, ook al waren er soms problemen. Ik voelde me er altijd geborgen, het was voor mij meer dan een gewone thuis. Nadat ik thuis vertrokken was, heb ik niet veel geluk in de liefde gehad, en viel al

snel alleen. Gelukkig had ik mijn zoon nog, die ik ook niet veel kon geven. Toch heb ik hem enkele belangrijke dingen geleerd, die ik ook van mijn moeder had geleerd en dat is liefde en Godsbesef, wat ik hem dan veelvuldig gaf en leerde. Ik ben misschien niet zo geslaagd in het opvoeden van kinderen, maar weet dat je dit niet volledig zelf in handen hebt als je er alleen voorstaat. Je doet dan wat je kunt en niet wat je wil. Maar wat ben ik dankbaar, als ik nu zie dat ook mijn zoon weet wat liefde is, en al een goed Godsbesef heeft. Gelukkig ben ik daarin dan toch al wat geslaagd.

Dat liefde en God een rode draad in mijn leven is heb ik altijd al wel geweten, maar ik ben het mij pas echt beginnen te realiseren na mijn tweede zwaar auto ongeval waarbij ik verschillende ervaringen heb gehad. Ik wist meteen dat ik een eindwerk over liefde zou gaan maken. Ik had aanvankelijk nog enkele andere onderwerpen die echter veel korter waren en vond een visie geven op de Nārada-Bhakti-Sūtra een te groot werk in mijn toch wel vrij drukke leven. Maar het liet mij niet meer los en het zou dit worden. Het is onvoorstelbaar hoe dankbaar ik ben dat ik dit heb mogen schrijven. Dit werk heeft ontzettend veel tijd in beslag genomen. Ik ging er mee slapen en stond er mee op, maar wat dit innerlijk bij mij teweeg heeft gebracht is niet in woorden uit te drukken. Aforisme per aforisme doorleefde ik het beschrevene, voelde ik wat het bedoelde, zag dat er rechtstreeks betrekking was naar mijn leven toe, en zag dan ook nog dat het allemaal juist en waar was. Nog nooit ben ik zo vervuld geweest van de innerlijke Waarheid die ik heb mogen proeven in deze periode van meditatieve werkzaamheid. Dit eindwerk is een geschenk en tevens een genade voor mij, want het heeft mij op een andere manier naar het leven laten kijken. Als je dit gevoel hebt ervaren weet je dat het normale leven, of wat in de maatschappij als een gewoon of normaal leven wordt beschouwd, je niet meer aanspreekt, want je hebt geproefd en dit heeft zijn gelijkenis niet in het materiele leven.

Ik weet dan ook dat een verder leven in de maatschappij niet zo makkelijk zal zijn, maar moeilijk gaat ook en met 'Gods hulp' lukt dat wel, want als je 'echt door hebt' dat Hij er is weet je ook dat als je oprecht bent, Hij er ook 'echt' voor jou is.

Nu zal ik enkele boeken vernoemen die mij in het leven hebben laten nadenken, en als je deze volgorde bekijkt zul je een lijn van evolutie bemerken:

- De Bijbel, Willibrord vertaling.
- Uittredingen, experimenten buiten het lichaam; van Robert A. Monroe.
- Bewust zijn, hoe krijg ik inzicht in mezelf en begrip voor anderen; van M. Sikesz.
- Leven in relatie, Edgar Cayce's visie op contacten, omstandigheden, karma en reïncarnatie; van Gina Cerminara.
- Bevrijding komt niet uit de hemel vallen, leven en leringen van Sai Baba; van Wim G.J. van Dijk.
- Bhagavad-Gītā zoals ze is; door A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda.
- Autobiografie van een yogi; van Paramahansa Yogananda.
- De Yoga Sūtra's van Patañjali; door Dr. I.K. Taimni.
- Padre Pio; van Broeder Arni Decorte.
- Pater Pio van Pietrelcina, Brieven. Briefwisseling met zijn Geestelijke Leiders van 1910 tot 1922. Vertaald en van nota's voorzien door Dr. Ch. Niederer S.J.
- Wetenschap van de Ziel, Ātmā Vijñāna. Aanschouwing van de innerlijke wereld door yoga; van Swami Yogēśvarānanda Sarasvati.

Dit zijn voor mij de belangrijkste boeken geweest.

De Bijbel bracht verdieping in mijn Godsbesef, Uittredingen liet mij beseffen dat er iets meer was dan alleen een lichaam. Bewustzijn en Leven in relatie gaven mij al een opper-

vlaklig inzicht in mezelf, in de wereld rondom mij heen en in de Wetten die deze wereld besturen. Bevrijding komt niet uit de hemel vallen en de Bhagavad-Gītā gaven mij het besef dat er bevrijding bestaat. Autobiografie van een yogi en de Yoga Sūtra's van Patañjali bevredigde het intellect en stimuleerde het zoeken naar het Hogere. Pater Pio gaf mij de eerste confrontatie met mezelf en gaf me diepe inzichten over lijden, devotie en dienstbaarheid. De Wetenschap van de Ziel bracht mij in de yoga academie, wat mijn geestelijke evolutie enorm heeft doen toenemen. Ik mag niet zeggen dat deze boeken mijn leven bepaald of veranderd hebben, maar de studie ervan gaf een innerlijke respons (een wakker schudden) en de thema's gaven een erkenning met de verborgen innerlijke Waarheden. Dit alles heeft in combinatie met wat het lijden in dit leven al heeft gebracht, mij diep inzicht en ervaring bijgebracht, waarvoor ik God oprecht en nederig dank uit het diepste van mijn hart. Het heeft mij gemaakt, wie dat ik nu ben, en heeft mij dichter bij Hem gebracht, Hij die de Hoogste Waarheid, het Leven en de Opperste Gelukzaligheid is.

Nederig wil ik dan ook dit eindwerk aanbieden, aan mijn moeder, mijn zoon, aan Beatrice die jaren lang mijn geestelijke steun is geweest, aan Ātma Muni, Suman, Mīrā en Dharma Muni en tevens aan alle oprechte zoekers naar God.

19 maart 2005
Vanolst Frank

De verheven Brahmā